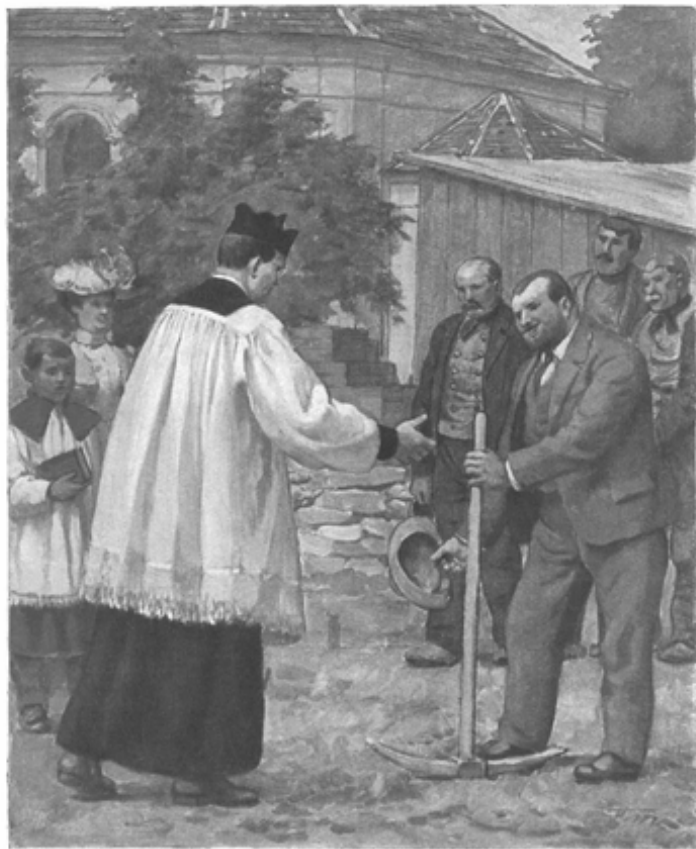

JINDŘICH Š. BAAR: STAVĚL

ČESKOMORAVSKÉ PODNIKY TISKAŘSKÉ A VYDAVATELSKÉ V PRAZE.

SEBRANÉ SPISY BELETRISTICKE JINDŘICHA Š. BAARA

Svazek I. *Paní komisařka*. 9. vydání Kč 30.—, váz. Kč 43.—. Počteno cenou »Svatobora« z fondu Václava Beneše Třebízského.

Svazek II. *Osmáctyřicátníci*. 7. vydání Kč 30.—, váz. Kč 43.—. Počteno cenou České Akademie.

Svazek III. *Poslední soud*. 5. vydání Kč 25.—, váz. Kč 38.—. Počteno cenou České Akademie.

Svazek IV. *Skřivánek*. 6. vydání Kč 14.—, váz. Kč 27.—.

Svazek V. *Na srdci přírody*. 4. vydání Kč 25.—, váz. Kč 38.—.

Svazek VI. *Lúsy*. 6. vydání Kč 35.—, váz. Kč 48.—.

Svazek VII. *Páter Kodýdek*. (Farských historek díl I.) 5. vydání Kč 20.—, váz. Kč 33.—.

Svazek VIII. *Hanče*. — *Pro kravičku*. 4. vydání Kč 20.—, váz. Kč 33.—.

Svazek IX. *Hu nás*. Počteno cenou »Svatobora« z fondu Václava Beneše Třebízského. 4. vydání Kč 18.—, váz. Kč 31.—.

Svazek X. *Holoubek*. Počteno cenou České Akademie. 4. vydání Kč 28.—, váz. Kč 41.—.

Svazek XI. *Jan Cimbura*. 7. vydání Kč 27.—, váz. Kč 40.—.

Svazek XII. *Báby a dědkové*. *Obrázky z Chodska*. 3. vydání Kč 25.—, váz. Kč 38.—.

Svazek XIII. *Farská panlčka*. — *Kohouti*. 5. vydání (Farských historek díl II.) Kč 22.—, váz. Kč 35.—.

Svazek XIV. *K Bohu*. 3. vydání Kč 22.—, váz. Kč 35.—.

Svazek XV. *Poslední rodu Sedmerova*. 3. vydání Kč 18.—, váz. Kč 31.—.

Svazek XVI. *Žolinka*. — *Kanovník*. (Farských historek díl IV.) 4. vydání Kč 18.—, váz. Kč 31.—.

Svazek XVII. *Cestou křížovou*. (Farských historek díl III.) 4. Kč 18.—, váz. Kč 31.—.

Svazek XVIII. *Počtář*. Kč 18.—, váz. Kč 31.—.

Svazek XIX. *Panská přízeň*. (Hu nás. — *Kniha druhá*.) Kč 20.—, Kč 33.—.

Svazek XX. *Stavěl*. Kč 18.—, váz. Kč 31.—.

Svazek XXI. *Chvilé oddechu*. Kč 20.—, váz. Kč 33.—.

Svazek XXII. *Druhá kniha z přírody*. Kč 20.—, váz. Kč 33.—.

Svazek XXIII. *Dětské obrázky*. Kč 18.—, váz. Kč 31.—.

Svazek XXIV. *Z duchovní správy*. Kč 20.—, váz. Kč 33.—.

Svazek XXV. *V různých barvách*. Kč 27.—, váz. Kč 40.—.

Svazek XXVI. *Mžikové obrázky*. Kč 25.—, váz. Kč 38.—.

Svazek XXVII. *Milovatí budeš*. Kč 20.—, váz. Kč 33.—.

Svazek XXVIII. *Hloží a bodláči*. — *Mžikové obrázky*. II Kč 25.—, váz. Kč 38.—.

V dalším vydávání se pokračuje.

„NOVINA”

TISKAŘSKÉ A VYDAVATELSKÉ PODNIKY

společnost s ručením obmezeným,

V PRAZE II. HAVLÍČKOVO NÁM. 10.

Na skladě u všech knihkupců.

JINDŘICH Š. BAAR:
SEBRANÉ SPISY BELETRISTICKÉ.

SVAZEK V.

STAVĚL

ROMÁNEK Z FARSKÝCH HISTOREK.

Farských historek díl V.

TŘETÍ VYDÁNÍ.

V PRAZE 1933.

»NOVINA«, TISKAŘSKÉ A VYDAVATELSKÉ
PODNIKY, ZAPS. SPOL. S R. O. V PRAZE.

JINDŘICH Š. BAAR:

STAVĚL

ROMÁNEK Z FARSKÝCH HISTOREK.

Farských historek díl V.

TŘETÍ VYDÁNÍ.

V PRAZE 1933.

»NOVINA«, TISKAŘSKÉ A VYDAVATELSKÉ
PODNIKY, ZAPS. SPOL. S R. O. V PRAZE.

STAVĚL

I.

Těsně při silnici, která roztínala Petrovice po celé jejich délce na dvě spravedlivé půlky, seděl malounký, čistounký domeček. Jakoby byl z cukru udělán, tak všecek zářil svěží bělostí od trojhranného štítu nahoře až dolů k nízkému soklu, který byl maltou jenom na hrubo nahozen a jakousi neurčitou popelavě šedou barvou natřen. Kolko-lem domku táhla se při samé zemi ta hrubá stuha nehlazené omítky, takže to vypadalo, jakoby si byl ten domek dole čistý šat svůj na rub přeložil, aby se neurousal, aby její okraj nepotřísnil se blátem, které občas petrovickou silnicí jako řekou se valilo.

V bílém průčelí blízko u sebe jako dvě oči prolomena byla dvě neveliká okna. I jejich rámy byly bíle natřeny a skleněné tabule v nich nikdy neosleply potem, nikdy mráz na nich nevyčaroval kouzelné svoje květy. — Jasně, průhledné křišťálovou čistotou třpytily se v létě v zimě. Jenom dvě lehounké, vzdušné, krajkové záclonky jako víčka visely po straně každého okénka — a jako když oko přimhouříme — i ony zažloutlou

svojí barvou mírně tlumily proudy bílého denního světla, jež z návsi sem — do nevelikého poko-
jka se hrnulo a tlačilo. —

V jednom okně bránila tomu světlu poněkud nízká křovinka už odkvetlé azalky — stojící tu mezi dvěma kvetoucími fuksiemi, ale zato druhým oknem bez závady přes bílý, červenými pásky ozdobený, měkký polštář — jako přes práh — vcházelo sluníčko do pokoje paní Karoliny Dřevěné. Několik jeho paprsků zachytilo se sice na kremových záclonkách — ale hlavní jejich svazek padal bez závady dovnitř a kreslil stínem na bílé, vydrhnuté půdě černý kříž okenního rámu.

Jenom o něco přece i v tomto okně klopýtly světelné vlny, deroucí se dovnitř. Byl to tlustý, krátkosrstý, do kolečka jako had stočený strakatý psík, jenž hověl si ve prostřed okna na měkkém polštáři, tučná záda svá vystavoval na pospas žhavým polibkům slunce, ale hlavu — přivíraje labužnický opuchlá víčka na malých očkách — odvracel od slunce a skrýval ji pečlivě někde v podbřišních končinách svého sádelnatého tílka.

Náhle psík, jako by ho karabáčem přetáhl, svižně vyskočil a krátce, úsečně zaštěkl.

„Copak má, Pozorek, copak cítí?“ ozval se mazlivý hlas a paní Dřevěná drobnými krůčky utíkala od kamen k oknu. Jako korouhvička zatočila se jí hlava nalevo — napravo, oči jako dva chrti proběhly a proslídily náves — pokud z okna

přehlédnouti se dala — a spočinuly pak káravě na Pozorkovi: „Co se mu zas zdálo, milánkovi?“ káravě promluvila panička — „darmo mě volal — to nesmí — to nesmí“ a hrozila mu vařečkou. Ale vtom, když už se chtěla vrátit k svým hrnkům, stojícím trpělivě na žhavé půdě rozpálených kamen, vylít' znova Pozorek, jakoby se ho dotkla neviditelná ruka elektrickým drátem a jakoby mu celým tělem žhavá jiskra projela. Zuřivě se rozštěkal — až zadeček se mu zvedal, jak mohutně vyrážel ze sebe hlaholné, poplašné zvuky a jako pominutý pobíhal po okně z kouta do kouta...

„Aj — přece něco!“ dychtivě pronesla paní Dřevěná — znova vyskočila na nízký stupánek, zapuštěný do výklenku okna, mrštně jako had protáhla se mezi šicím stolkem a židlí — suché ruce její opřely se o polštář, vyhublá ňadra přitiskla se k štěkajícimu psíkovi a nosík přimáčkl se k chladné okenní tabuli. — V té chvíli v té ženě všecko ochablo, všechny smysly otupěly, jenom zrak se zostril — zesílil. Jindy přimhouřené její oči teď se rozšířily a zaokrouhlily — vrásky na čele vylezly výš až k řidnoucím vlasům, dlouhý žilovitý krk se protáhl a kroutil se tak pružně, až šustěla na něm černá sametka, která ho jako obrouček kolkolem objímala, a až zlaté srdíčko, na té sametce visící, nepokojně se pohupovalo. Brada vychýlila se kupředu a celá hlava na tom vysychajícím krčku nabodnutá — čile se zas točila se strany na stranu. — Paní Dřevěná číhala. Věděla bezpečně, neomylně, teď že se někdo

zjeví, shora nebo zdola, že se vynoří a těsně kolem jejího okna že projde muž nebo žena, dítě nebo alespoň nějaké zvíře vesnické — kočka — pes — husa — protože její Pozorek dosud nikdy ji „aprimem“ nevyvedl, nikdy nezklamal. On byl jejím uchem i nosem.. Jakmile se někdo blížil k oknu — na kterém on ležel — prozradil ho na deset kroků už, cítil a slyšel ho předem a jakoby volal na svoji velitelku, dal se do štěkotu — a štěkal vytrvale, pronikavě, dokud jí nepřivolal. A ona po každé poslechla. Ať byla na dvorku anebo v zahradě, na půdě anebo ve sklepě, na první Pozorovo zavolání letěla k oknu — aby ničeho nepropásla...

I teď k oknu jako přissáta — kupředu vychýlená číhala. — Na kamnech zlostně bručely opuštěné hrnky — tu a tam zlověstně, výstražně to zasyčelo, plechová pokrývadla se nadzvedala — ale paní Dřevěná nedbala...

Číhala...

A hle! Jako vítr přehnal se jí těsně pod okny černý, chundelatý psík... „To je farský Špic!“ vydechla panička a div tabuli nerozmáčkla — jak se k ní přitiskla — „teď musí přijít farář“ a sotva to dořekla — už mihla se hůl — noha — a hned na zorném poli paní Dřevěné vynořil se zjev petrovického faráře Jana Jankovce. Kráčel středem uprášené silnice pružným mladistvým krokem — s hlavou malinko kupředu nakloněnou a s očima sklopenýma.

„Brní mu — hlavička — starostí asi — brní,“

polibovala si paní Dřevěná — „ohýbá se mu jako zralý klásek — jakpak také ne — celou faru v ní nosit...“

Vtom Jankovec uhnul se stranou. Opustil silnici a zamířil přímo k domku paní Dřevěné. Jako uštknutá odlípla se rychle panička od okna, uskočila za průhlednou záclonku a řídkými oky lehounce krajky hledíc na blížícího se kněze — zrovna hořela zvědavostí a jako ty hrnky za ní na rozpálené plotně, pobručovala i ona nevědomky: „Kam to jde — kam to jen jde — snad ne —“

Vtom klapla dvířka vedoucí na dvorek a — zároveň zlostně jako podrážděný had zasyčela plotna. Paní Dřevěná zalomila zoufale rukama. — „Jde sem!“ — vykřikla jenom a letěla k plotně. Tam přes okraj kamenného hrnku zvolna stékalo zpěněné — sněhobílé mléko na rozžhavenou litinovou plotnu — veliké bubliny mléčné třísky se — naskakovaly a točily se chvíli — až konečně přismahlé stanuly na jednom místě, nad nimi modravě se zakouřilo, a už také odporný, dusivý zápach mísil se v libou vůni vadnoucích jablek, již až dosud pokojík byl prosycen — zápasil s ní chvíli jen a už záplava jeho vítězně naplnila celý pokoj... V předsíni ozvaly se kroky. Pozorek skočil s okna a vrhl se ke dveřím. Štěkot jeho pronikal jistě až do devátého stavení — ale jeho paní zmateně pobíhala kolem kamen. Holou rukou rychle odtáhla rozpálený hrnek na samý krajíček plotny — popálila si při tom palec i ukazováček — ale nic toho nedbala — jen stále

vzdychala: „handerku, handerku kdybych měla“ — utřít chtěla ty škvařící a dýmající mastné škraloupky na plotně a ne a ne najít utěrák. Konečně energicky se vzchopila — popadla plechový popelník a převrátila jeho obsah jedním rázem na čpavé škvarky mléka. „A teď rychle kousek cukru hodit na plotnu“ napadlo jí ještě — ale už nezbylo času.. Na dveře vtom bylo rázně zafukáno. „Dále,“ ozvala se domácí paní — ale hlas její zanikl nadobro v zuřivém psím štěkotu.

„Kušuješ!“ rozhněvala se na psa doopravdy rozčilená jeho velitelka. — „Ale máte vy hlídače, jako drak princeznu chrání vás to věrné zvíře,“ veselý hlas ozval se na prahu — „dvakrát jsem klepal — a ani nevím, pozvala-li jste mne dále?“ „O prosím, jen račte — tak vzácný host — a právě ta nehoda, zrovna teď musilo se to přihodit — hned otevru okno —“ v největších rozpácích rychle hovořila paní Dřevěná.

„I toto —“ usmál se Jankovec a plným dechem vtáhl do sebe štiplavý zápach — „a to je mléko — i to já znám,“ řekl s odbornou znalostí — „tomu jsem zvyklý — to jak nevěrná kuchařka opustí, hned se jí vymstí.“

„Já jen k oknu odběhla — a už to bylo,“ přiznávala se panička a hned utěrákem mávala ve vzduchu — hned zas strouhala na plotnu cukr —

„Také několik kapek octa se dává,“ radil zlomyslně farář — „ale to je marné — nezažene se to ničím. — Když jsem byl klaplanem v Úvalech — měli jsme s farářem v kanceláři tabulku

a po každé — když „uteklo“ mléko, udělali jsme na ni čárku. Byla to do roka slušná řada a hospodyní mrzely ty veřejné její hříchy. Šidila nás jak mohla — cukrem, octem, jalovcem chtěla přehnat vůni mléka — ale mléko nedalo...“

„I pane — tys byl asi hořký kořínek,“ pomyslíla si paní Dřevěná a šlehla po knězi očkem. Zatím se uklidnila a duševní její rovnováha rušena byla jen už dotěrnou otázkou: „Co tu chce asi? Proč přišel?“

„Och, račte prominout,“ už úplně tónem pečlivé a pozorné domácí paní promluvila teď — „odložte prosím a posaďte se —“. Jankovec stoje dosud uprostřed čistého pokojíka — poslechl. Opřel hůl o vkusný věšák — klobouk pověsil na jeho rohatinu a zaměřil ke stolu —

„Račte sem — prosím,“ sladce zašveholila panička a ukázala na pohodlnou lenošku.

„Děkuji,“ lhostejně pronesl kněz — „to je jedno — dovolíte-li, posadím se semhle,“ a sáhl po nejbližší židli. Paní Dřevěná zabořila se tudíž sama v měkké objetí pohodlného křesla.

„Zajisté je vám podivno, paní konduktérová,“ začal farář, „že vás obtěžuji svojí návštěvou —“

„O prosím, prosím — jaképak obtěžování — to je přece čest,“ kroutila se panička na svém křesle. Uvnitř hořela však zvědavostí. — Nemohla vyslutku za živý svět uhodnout, proč ten kněžík přišel — co asi chce — proto nejprve

jazykem navlhčila si okoralé — tenké rty, ometla je pak sevřenými prsty pravé ruky — složila si dlaně na klíně a zraky svými přímo lpěla na ústech faráře.

„Jak vám asi známo,“ váhavě, zvolna, jakoby chtěl paní Dřevěnou na skřípec natahovat — hovořil Jankovec, „hodlám — ovšem podaří-li se mi to —“

„Bože můj, copak to asi bude,“ — trápila se panička, —

„neboť překážky jsou zde ohromné a četné — takže sám nevím —“

„A co, prosím, to má vlastně být?“ — nemohla se už přemoci domácí paní, aby se neoptala.

„Chm, chm,“ odkašlal host — „jistě už jste slyšela — snažím se, aby se zde stavěla nová fara,“ vyhrkl konečně.

„Aj! A to je překvapení! To je pro mne veliká novinka,“ lhala jako když tiskne paní Dřevěná. Slyšela už dávno o tom — věděla o každém kroku, který farář udělal, viděla komisi, která z města přijela sem do Petrovic ohledati starou faru, sledovala zrakem, jak pan inženýr měřil vzdálenost fary od kostela, všechno věděla dopodrobna — ale přece zakroutila očima — obě ruce pozdvihla a zas je složila — a nevinně se rozpovídala: „To já, prosím, tady žiju jako poustevnice, jako jepťiška v klášteře. O ničem nevím, ničeho si nevšímám. Celý čas ke mně nikdo nezabloudí, vyjdu jen do toho Božího kostelíčka a tak se nic nedozvím, co se kolem děje.“

„Chm, chm,“ zakašlal znovu farář a zakroutil se teď on — chtěl se nyní dostat ke slovu — ale bylo to marné. Rozjetá paní Dřevěná tak snadno zastrašit se nedala.

„Já dám každému pokoj,“ horlivě pokračovala — „ačkoli lidé tuze se o mne starají. — Důstojný pane!“ skoro slavnostně promluvila náhle — „až tu budete v Petrovicích déle — a až to všechno poznáte — co a jak — jací jsou tu lidé — dáte mi za pravdu. Samý klep, samá pomluva, samá závist je tu kolem. Já — já to znám,“ fukala se prostředním prstem panička do plochých prsou — „já tu mezi tím vyrostla — třicet let jsem tu byla nevinnou pannou, celá dvě léta věrnou ženou a pět let už jsem sirou, opuštěnou — ale poctivou vdovou.“ Tu vdova zvedala konec kuchyňské zástěry k zesmutnělé tváři.

„I ono je to průměrně všude stejné,“ chytal se farář řeči. „Nenene!“ zašermovala mu rukou před očima paní Dřevěná a jako vějíř roztáhly se jí na kmitající se dlani všechny prsty — „takové jako zde není to nikde — mluvím ze zkušenosti — nikomu neublížím a přece psí hlavu by na mne strčili — říkají o mně, že jsem klepna — a ráčil jste už jistě slyšet — jak říkají tamhle tomu oknu.“

Na faráři v té chvíli vyvstal pot — „to jsem si to nadrobil,“ vzdychal v duši — „do čeho jsem to vlez“; ale když cítil, jak se mu do tváře zabodávají oči jeho protějšku — sklopil zrak — zakroutil hlavou — prstem odtáhl si kolár od hrdla a namáhavě řekl: „I toto, nic jsem neslyšel,“ a za-

tím na něho svědomí volalo: „Lžeš! Slyšel jsi to!“ Slyšel vskutku — už nevěděl, kdo mu to povídal — některý z pánů učitelů to byl — že se tomu oknu říká „pozorovací stanice petrovická“ — paní Dřevěné, že se říká „tajná policie“; „Petrovický deník“ — vycházející ne jednou, ale několikrát denně a vždy v novém a rozmnoženém vydání — to všechno věděl a přece tu seděl zkroušeně a říkal: „Nevím — neslyšel jsem.“ —

„Ale uslyšíte, dozvíte se —“ vpadla hned zase svižně panička — „pro nic za nic tak mě pronásledují — a to jen proto, že nemám oporu, že nemám zastání, že nemám — muže,“ a hlas její znova se počal podbarvovat molovými tóny...

„Teď se dá do pláče,“ chvěl se strachem farář, který ze zkušenosti znal, co je to „ženský pláč“ — a proto rozhodl se promluvit o oné záležitosti.

„Zdržuji příliš —“ začal energicky — ale dál se nedostal. „Ó, naprosto ne —“ ohradila se hned vdova — „nic nezmeškám — na mne nic nečeká — ale to ještě musím důstojnému pánu povědět, jací jsou tu lidé. My žili s nebožtíkem v míru a lásce jako dva holoubci — a přece povídá se po vsi, že můj nebožtík, maje před sebou ještě dlouhou perspektivu manželského ráje, po dvou letech ovoce jeho tak se přejedl a slastí tak se nabažil, že jednou večer — on byl prosím konduktérem na dráze — místo do manželského lože šel a lehl si na šíný — tak vysvětlují neštěstí, jež mě potkalo,“ zažalovala panička rozhořčeně.

„Inu, lidé jsou zlí.“

„A jak zlí!“ hned zas chytala se toho slova Dře-

věná — „ale já se jim přece mohu vysmát — protože jich nepotřebuji — já mám tuhle po rodičích dům — kousíček pole mám.“

„A právě k vůli tomu poli...“ tlačil se k slovu farář, ale zas marně — jako by ho neslyšela — hovořila vdova dál — „a po mém muži mám krásnou — tuze krásnou památku — mám totiž třicet zlatých měsíční pense — chodím vždy dvacátého na farní úřad dát si potvrdit kvitanci — jenom mě mrzí jméno, které mám po něm — já jsem totiž rozená Císařová a teď se musím psát: Dřevěná — a jací jsou tu lidé, blázny si z toho jména tropí — ale já teď vidím, jak jsem se rozpovídala — důstojný pán dívá se na hodinky — opravdu — bude už pomalu dvanáct —“

„A já jsem příčinou, že pod plotnou vyhasl váš oheň, ale budu hned hotov. Ráčila jste se zmínit o dědictví po svých rodičích. Mním políčko za kostelem. Není jisto, bude-li se fara vůbec stavět, a kdyby se stavěla — neví se, kde bude státi, ale to je jisto, že by se stavěla blíže kostela —“

Tu počalo paní Dřevěné v hlavě svítat — založila si ruce na prsou — pozvedla hlavu a klidně čekala, až farář domluví — „tak přicházím se optat, zda byste nebyla ochotna pole to prodati a za jakou cenu?“ —

„Pole? Prodat?“ jakoby nechápala — opakovala zvolna paní Dřevěná — „Ach, to ne, to by byl hřích, to je dědictví po mých drahých rodičích —“

„Jaký hřích? Co to povídáte? Hřích by byl, kdybyste je promarnila, prodlužila — a konečně — co s ním — komu je odkážete — někdo po vás — cizí člověk — tak jako tak je zdědí — tož ať zdědí peníze“ — prudce, skoro pohněván tou přehnanou, falešnou něžností mluvil farář. —

„Já jsem — prosím — na to v té chvíli hloupá — musím si to rozmyslit — řeknu, jak jsem se rozhodla, až přijdu s kvitancí.“

„To je rozumná řeč přece,“ pochválil hned zas farář paní Dřevěnou a poroučel se rychle.

„I podívejme se!“ dlaní o dlaň tleskla si paní Dřevěná, když se vrátila ze síně, kam až faráře doprovodila, „to je nápad! Už i místo na tu faru shání — to musím hned za tepla říci u starostů.“

Zapomněla na jídlo — na hlad, a puzena tou novinkou jako parou vyjela ze svého domku a zapadla do dokořán otevřených vrat protějšního statku — jen se po ní na silnici zaprášilo.

„Tak nesu novinku,“ hlásila hned ve dveřích kuchyně, kde rodina starosty Hlávky seděla právě při obědě — „Ale?“ lákavě, nabádavě ozvala se paní starostová.

„Byl u mne farář,“ — vytasila se s kusem své noviny vdova. „Farář? Ajajaj! Pojdte dál, paní Dřevěná — a posaďte se — a copak chtěl?“ ptala se lahodně.

„Hádejte, lidičky — do smrti byste neuhodli.“ —

„Kdyby bylo libo, máme sice jen knedlíky s omáčkou,“ nabízela hospodyně.

Paní Dřevěná si sedla a chopila se lžíce — pozvedla ji jako žezlo a pak vážně oznámila: „chtěl koupit ode mne pole.“

„Pole?“ opáčil teď sám starosta.

„A nač?“

„Protože se má na něm stavět nová fara...“

„Není možná!“ podivili se všichni — —

II.

V nejbližších dnech bylo viděti často paní Dřevěnou mihnouti se návsí. „Má koníčka — jezdí“ bylo v takových případech ustálené úsloví o ní. Udělala visitu paní pojezdné ve dvoře, na nádraží paní přednostové, šla do školy k paní řídící, zastavila se cestou v kupeckém krámku pro pepř, šla si k jedné sousedce s hrnkem pro mléko, ke druhé s koflíčkem pro smetanu a všude trpce si stěžovala, jaké soužení má a jak teprve cítí celou tíhu svého sirého vdovství, když nemá v tak důležité věci s kým se poradit, a ona že je na to hloupá, že tomu nerozumí, neví co má dělat — prodat nebo neprodat — a co za sáh té drahé půdy otecké požádat...

A tak jako podzimní vítr zežloutlý, zkroucený list — roznášela panička zprávu, že už je ruka v rukávě, že už to velebníček zmohl, že se už bude stavět fara a jenom na ní že to teď záleží, svolí-li čili nic. —

Dlouho novina ta potloukala se po Petrovicích — povalovala se tu ve všech domech, a když se jí všichni nabažili, když už nikoho netěšila, neza-

jímala, nepřekvapovala více, tu opustila nevděčné Petrovice a toulala se po okolí.

Tak se stalo, že jednoho dne dostala se na faru v nedalekém Strunkově. Hospodyně postavila na stůl talíř čočky s kyselou okurkou, a když si farář Štípal nabral tohoto biblického jídla — jako zákusek sdělila mu nejnovější událost:

„Vidíte, když hubuju, že máme na chodbě vyšlapanou dlažbu, že bychom potřebovali nový sporák, že nám zatéká na půdu — pořád ukazujete na Petrovice — což kdybyste byla v Petrovicích — tam je to stokrát horší — a hle, už i v těch Petrovicích budou stavět novou faru.“

„Není možná — kdo vám to povídal?“ podivil se farář —.

„Kostelník vyprávěl to v kuchyni, fara bude stát nahoře u kostela, už koupili místo — po jaře se dají do stavby.“

„I toť jsem blázen —“ kroutil hlavou Štípal — „že v tak krátké době se to vyřídlilo —“

„Protože petrovický se nedá, umí si dupnout — to je to celé — i sestru poslal pryč a živí se z hospody — aby ukázal, že to zůstávání ve faře pro lidi ani není.“

„Není pravda — neposlal ji — šla sama — nu a když se vám tu nelíbí — kdybyste chtěla“ — klidným, ale rozhodným hlasem napovídal farář své mínění hospodyně. Ta rychle sebrala talíře a beze slova odcházela. Teprv za větrem v kuchyni si ulevila:

„Eh — však to není žádný med — být tu hospodyní — ticho jako v klášteře, práce plné ruce, nikam si člověk nesmí vyjít, nikoho si pozvat, s nikým promluvit, s každým i se syčákem jednat jako s vrchností — —“

Ale i Štípalovi vrtala novinka hlavu.

„A co — přesvědčím se u pramene,“ řekl si náhle — sáhl po holi a po chvíli už sáhal k Petrovicům.

„To je moje fara přece palác proti téhle chajdě,“ spokojeně si pomyslí, když se blíží k petrovické faře. Letní sluníčko právě do ní pražilo a nemilosrdně odhalovalo a osvětlovalo všechny její rány od oprýskaného, nachýleného komínu až dolů k vyšlapanému dřevěnému prahu. Na tom už stál usměvavý Jankovec a bodře vítal souseda: „Prohlížíte, prohlížíte — co? ale nebojte se, ono to ještě nepadne, a tak jen směle dál.“

„Inu, bratříčku, máte to zatrachtile špatnou residenci —“ Štípal opřel se o hůl — „zleva — zprava — samý výstavný statek — moderní — všude všecko dokola pod patro hlavu zvedá — jen ta farka se tu krčí při zemi, jako by se bála a ve strachu před těmi velikány na kolenou klečela —“

„Nu a klečí — klečí,“ smál se Jankovec, odváděje si hosta — „a prosí: smilujte se na mě mnou — ustrňte se a pozdvihněte mě — postavte mě —“

„A jak slyším, budete už stavět — co?“ odkládal farář s holí také hned všecku svoji zvědavost —

„Prozatím pouze chceme,“ řekl Jankovec a odnášel s divanu náruč novin, časopisů a sešitů — „tak se jen posaďte a promiňte — mám tu nepořádek — sestra mi ujela — jak víte —“

„Slyšel jsem také, a co se stalo? — Nelíbilo se jí?“ uveleboval se host na pružné pohovce.

„Zbaběle uprchla z boje — ženská — no — ženská,“ rozhazoval ruce Jankovec a na čele naskočila mu vráska — ale hned ji rukou zas rozetřel a vesele se optal: „To snad také jste slyšel, — že vedu válku, co?“

„Ale ne — ani toho nejmenšího,“ upřímně přiznával se Štípal —

„Hned od té chvíle, jakmile jsem se nastěhoval — válčím.“

„Není možná?“ duse se zvědavostí, ulevoval si host — „a s kým to, prosím vás? S osadou snad? — nebo s patronem — s konsistoří, s kým?“

„Se dvěma velikými národy — se šváby a rusy,“ propukl ve smích Jankovec. —

„Ach, tak,“ mrzutě dovtipoval se farář — „i to je známo — to už předchůdci si stěžovali — to bývá taková havěť všude ve starých stavbách dřevěných.“

„Ale nikdo mě neupozornil — nikdo mi nic neřekl — ani administrátor ne.“

„To on si myslel, že se to bez toho dozvíte,“ kousavě se zasmál Štípal, ale Jankovec v rozhovoru to přeslechl a celý zahořel. Vznítla se

v jeho duši vzpomínka na první noc, kterou pod zdejší střechou prožil.

„Klidně jsem si ulehl,“ vyprávěl s ohněm. „Ležel jsem na posteli a uvažoval — jak mi tu asi bude, jaká bude osada, jaká škola — dojmy prvního dne trásly se ještě v duši mé jako vlny na jezeře. V celé faře byl jsem sám a sám, sestra odjela do města. — Nic — ani psa, ani kanára, ani kočku, nic jako kaplan jsem neměl, nic jsem si nepřivezl a přece slyším ustavičně stálý šustot — přidušený šramot, jako by cosi lezlo po papíru. Co je to? Snad se mýlím, myslím si a usedám na posteli. Ale ne, slyšel jsem to zřetelně — a vtom cosi spadlo se stropu a tvrdě jako pecka kleplo to o podlahu. Vyskočil jsem z postele rovnýma nohama. Hmatám — až nahmátnu sirky — škrtnu — rozsvítím — ale leknutím jsem až vykřikl.“ Tu šel Jankovec do kouta a sklonil se nad nízkým, dřevěným truhlíkem...

„Podnes při té vzpomínce ošklivosti se otráám... Po zdech, po podlaze, po stropě, kam jsem se podíval, plno švábů, velikých, ohyzdných, kovově lesklých. Tu byli v hloučku seskupeni jako k poradě, jinde putovali ojedinele — jinde v párcích si vykračovali — světlem překvapeni na okamžik se zarazili, ale pak rychle prchali všemi směry do skulin... Oh, to byla noc!“ vzdychl si Jankovec a pokračoval: „Neulehl jsem víc, rozsvítil jsem lampu a do rána hrabal jsem se v starých novinách, v různých rádcích, slov-

nících — napsal jsem: do známých redakcí několik dotazů o prostředcích proti hmyzu a třeba vypověděl jsem formálně válku oněm národům,“ už zase klidný se usmál Jankovec...

„A co, zmohl jste to?“ optal se zvědavě Štípal.

„Jak chcete, zmoh i nezmoh — v otevřeném boji se ta havěť už se mnou neměří, změnila však taktiku — bojují teď partisánsky — skrývají se — nikdo neví kde — vyhubili jsme všechno — vyfoukali všemi možnými jedy a prášky každou spáru — zamazali každou skulinu — vařící vodou — louhem — co kdo poradil — tím jsme myli a drhli — sestra celé noci probděla — chytala tu slotu do piva — zvláštní sklenice na to opatřila — ježka jsem přinesl — ale po tolika bojích a svízelních když se toho nejméně nadáte — když vás může nejvíce zahanbit — do rozpaků uvést — z nenadání vyleze někde na světlo šváb — nebo bratr rus.“

„Hm — takhle před lidmi aby se to stalo,“ bojácně ozval se host — „co by si pomyslili lidé,“ a hrůzou až ruce před sebou sepal.

„A třeba před lidmi — život na to nasadí — jen aby vás kompromitoval. — Co tomuhle říkáte —“ odkašlal si Jankovec — „přijde mi sem člověk a chce k vůli výmazu z pozemkové knihy nějaký úmrtní list osoby zemřelé už asi před padesáti lety. Najdu to v indexu, vytáhnu matriku — obracím — obracím až padnu na udanou stranu, a hle — jako švestka sedí tu mezi listy veliký šváb — dívá se na mě — hýbá tykadly

jakoby mi strouhal mrkvičku — já se dívám na něho — studem rdí se mi tváře — osadník se kouše do rtů — a já rozzuřen hledám balonek s práškem — a šváb sedí — sedí — neutíká, čeká klidně, až zmačknu foukačku, až ho celého zasypu. — Pomstil se — vypadá to tak, jako by byl ostatními vyslán — vylosován — aby šel potrápít jejich nepřítele... Hrdina je takový šváb! Člověk mohl by se učit od něho —“

„Ale jděte, jaký jste vy člověk!“ smál se Štípala.

„Ale vidíte,“ pokračoval Jankovec — „dobrým vlastností — hrdinství třeba — to se lidé od nich neučí — jenom špatným stránkám — na příklad zvědavosti,“ a upřel svoje černé oči na Štípala — ten v rozpacích hrál si zlatým řetízem na mírně vyklenutém bříšku a ani nedutal. „Šváb je jako mnozí lidé — všechno oleze, všechno očuchá, ochutná, a to právě moji sestru v kuchyni uvádělo v zoufalství, — je pravda, jsme horáci — pocházíme z malého dvorečka — ale něčemu podobnému nejsme zvyklí — nemohl jsem jí bránit — nemohl ji zdržovat, protože by se tu byla utrápila — nespala celé noci a tu se podívejme, jak já dosud spím,“ a otevřel dveře do vedlejšího pokojíka. Tam uprostřed — odtažena daleko ode všech stěn — stála postel. Nízké její nohy ztrácely se ve čtyřech plechových miskách plných jemného žlutavého prášku — „od spoda jsem jist; nepřítel na mne nemůže — a aby shora nepřišel — přikrývám se noc po noci organtinem —“

„Když on tu za předchůdce býval děsný nepořádek — to je k neuvěření — místa je málo — a hospodyně všechno chtěla mít —“ vykládal soused — „v kuchyni měla nasazeny stále dvě — tři kvočny — na chodbě seděla husa na vejcích — a jednou v zimě, pokud se pamatuji — byly ukrutné mrazy — koupila před tím právě dva cucáky — podsvinčátka — bála se, aby nezmrzli — tak co byste myslil? — nastlala jim do komůrky pod komín —“

„Vinu nedávám nikomu,“ mávl rukou Jankovec — „těšilo je to — a neměli pro ta zvířátka místa — není tu kloudného chlívku — ani kurníku — to je to, žádné pohodlí, žádná příležitost nikde — jak to řekl inženýr — úřední osoba — prosím — znalec,“ a Jankovec vyzdvihl prst jako vykřičník: „Padrť je to všecko, švábůvna stará je to a ne fara, za víc to nestojí než zapálit to a pak to rozkopat.“

„Nějak to tu přežijete, a až se uprázdní na patronátě něco většího — — a dlouho-li pak to může trvat — úvalský už je jako pára nad hrncem — bude brzy postup“... Jankovec točil hlavou, až se mu na ní kudrny pohybovaly. „Ne, ne, to mně špatně znáte, přáteli,“ a oči se mu rozhořely jako dva plameny — „to by mohli vymřít všichni kněží na celém patronátu a já bych se z Petrovic nehnul — protože mě švábi naučili vytrvalosti. — Hleďte, teď mořím je i hladem — v celém domě sousta nemám, kterým bych vás jako hosta uctil a oni o hladu jsou, umírají, hynou — vyhynou snad, ale nestěhují

se... To už nemáte nikde na celém světě, v žádném stavu, jenom u nás. Učitel, úředník, profesor sedí si na svém místě a služební léta mu rostou a roste mu služné a je zcela lhostejno, pracuje-li v Přelouči anebo v Kocourkově. — Ale kdepak u nás! Kdybych tu byl sto let — budu mít sedm stovek potom jako dnes — ale nejsem tu ještě ani rok — a kdyby se uprázdnila fara ruralní někde na Podřipsku — mohl bych mít rázem dvakrát sedm set.“

„Ovšem, u nás mnoho záležitostí na štěstí a na protekci!“ pokývl hlavou Štípal. —

„Na štěstí a na protekci!“ řezavě zasmál se Jankovec, „na spravedlnosti má všechno záležet — a zvláště u nás — potom by neutíkali z Petrovic — potom by neříkali: nějak to tu vydržím — proč bych se měl starat o opravy, o stavby, proč bych to měl chystat někomu, — nač se trápit žádostmi, pochůzkami, komisemi, — uteku, jak bude někde něco lepšího.“

„A proč to neříkáte také?“ bodl Štípal —

„Vždyť vám pravím, čemu mě naučili švábi — jsem horák tvrdohlavý — postavil jsem si hlavu, že se tu bude stavět fara.“

„Postavit hlavu — to šlo lehce,“ kousavě se usmál host —

„S farou to bude ovšem horší,“ přiznával Jankovec, „protože tu už si nesmím stavět sám — jinak bych už jistě stavěl —“

„Nevím, nevím, budete-li stavěti — přítelínku — byl jste kaplanem, nemáte v těch věcech zku-

šenosti — namáhám se pouze faru opravit, a co to dá psaní — žádání — prošení — patron — hejtmanství — konsistoř — místodržitelství — to máte nějakých instancí — radím vám bratrsky — nepouštějte se do toho — nač se tak starat — nač? kdyby to bylo vaše — vlastní — nu ještě — ale pro někoho? Pohněváte si třeba osadu — budou muset připláceti — snad docela i urozeného pana patrona — nechal bych to běžet...“

„Je vidět, že jsem vám marně vyprávěl o hrdinosti svých skrytých podnájemníků — nechápete — někdo že se zde obětovat musí, mají-li zde kněží po lidsku zůstat. — Neuteku zbaběle jako moje sestra a jako utíkali přede mnou jiní...“

„Komu není rady, tomu není pomoci,“ pokrčil Štípal rameny a zvedl se k odchodu.

Sluníčko na západě už už se chýtalو hřebenu modravých hor, když oba kněží vyšli z petrovické fary. Špic jako bouře hnal se vesele poštěkávaje před nimi. Před domkem paní Dřevěné se zastavil, zahrábl zadními nožičkami, až prach od nich na všechny strany lítal, zaštěkl několikrát na zajatého „Pozorka“, jenž ležel v okně jako ve výkladní skříni — a pak spit svojí volností velikými skoky upaloval dále.

„A kde chcete, aby vlastně ta nová fara stála?“ vyzvídal ještě cestou Štípal —

„Chtěl bych ji mít nahoře u kostela — jako muž a žena — patří k sobě také kostel a fara — nač je rozvádět od sebe —“

„Hm, hm, —“ ošíval se strunkovský pan bratr — „ne, to bych neradil — byl byste tam na samotě — na větru...“

„Tož ať ji postaví dole třeba — ale nahoře je výborné místočko — mohla by tam být krásná zahrada —“ hovořil Jankovec a zašilhal nenápadně nalevo. Viděl ukroceného už Pozorka a za ním jeho velitelku. „Pozorovací stanice je obsazena,“ šlehlo hlavou faráře a on sotva znatelně se usmál.

„A ještě něco! Dobře, že jsem si vzpomněl,“ za vsí znovu se rozhovořil Štípal — „jakkak teď to vlastně máte s domácností — kdo vám vaří, pere, slouží?“ —

Faráře se dotkla otázka ta nepříjemně. Měl odporný dojem, jako by po něm vsutku lezl odporný hmyz — jako by ho tykadly svými ohledával a očuchával. — Zastavil se a nevrle odpovídal:

„Ujde to, žiju jako kaplan. Jaképak pohodlí? Kostelnice přinese mi z hostince jídlo — vypere, poklidí —“

„A což když nejste doma a někdo přijde na farní úřad — pro matriční list, o pohřeb, na protokol — co potom?“

„Je-li fara zavřená — jdou se optat kostelníka — v nutném případě doskočí pro mne — jinak počkají právě tak jako u vás a všude jinde — až se vrátím — toulat se ovšem nesmím — jdu jen do školy a na procházku — a dnes již jsem se zatoulal,“ usmál se Jankovec, „— musím se rychle vrátit — což kdyby někdo čekal...“ a

podával na rozloučenou svoji pravici. — Strunkovský pan bratr pevně ji stiskl a nespouštěje ji z ruky — vypjal se na špičky — natáhl se a sladce pronášeje: „Tak s pánem Bohem — bratříčku — s Pánem Bohem a Pán Bůh vás posiluj a Pán Bůh vás ochraňuj,“ třikráte po sobě Jankovce ve tvář políbil. Petrovický farář pronikavě hvízdal na psa a rozladěn se vracel. „Na mou věru,“ hučel si pro sebe — „ten je jako vyšetřující soudce — všechno chce vědět — do všeho sahá — všeho prsty svými se dotýká,“ a jemná duše Jankovcova znova cítila odpor, tentýž, jako když neočekávaně — náhle spatřil makadla nenáviděného hmyzu... Ale po několika krocích už všechna kyselost z duše mu ustupovala a když spatřil Petrovice — hned zase vyhoupla se nad práh vědomí zamilovaná myšlenka Jankovcova — fara. „Jen kdyby ta konduktérka už se rozhodla,“ přál si v duchu — „ale to ji lidé stále plaší — neví, co má za to pole chtít — dělá náramné drahoty —“

Vtom na samém kraji vesnice strhl se kraval — jako by z celé vsi všichni psi byli se pustili do pranice. Jeden hlas vynikal. — Chraptivě, zlostně řval až uši zaléhaly. „To můj Špic,“ projelo hlavou faráře, „rváč takový, nezbeda jeden,“ huboval za každým krokem a s napřaženou holí spěchal kupředu. „Povím — povím,“ kňouravě pískal jiný psí hlas a několik jich v různých tónech jako na svědectví přistěkávalo. Sotva že Jankovec minul první statek — viděl, jak jeho Špic za rohem rve tam Pozorka.

„Lumpe,“ zahřměl farář, „pustíš —.“ Černý psík napjatý jako struna prudce otočil malou chundelatou hlavičku. Spatřil svého pána i jeho napřaženou hůl. Jako vodou polit — celý schlípl najednou, přikrčil ouška, svěsil ocásek a nevšímaje si více psí společnosti, s hlavou sklopenou běžel k faře. — Kdykoli se ohlédl, spatřil svého pána, jak mu hrozí holí a slibuje: „počkej — dostaneš“ ... Spatřil i paní Dřevěnou, jak držíc Pozorka v náruči jde s farářem a žaluje — jistě žaluje...

III.

„Tak tedy zítra po mši svaté to napíšem,“ loučil se s veselým úsměvem Jankovec, doprovodiv paní Dřevěnou až k jejímu čistounkému domku.

„Ale jen s tou podmínkou,“ připomínala znova a důrazně vdova. — „I s radostí,“ mávl rukou farář — „do vašeho prohlášení se ovšem ta podmínka dáti nemůže — ale slibuji vám to čestným slovem, — sestra se beztoho vdá — a někoho mít konečně musím — budete-li spokojena —“ „Já prosím — jenom k vůli tomu — abych nebyla tak opuštěna, tak sama v celém domě — Bože — zabít by nás někdo mohl tuhle s Pozorkem a nikoho bychom se nedovolali — já — prosím — na plat bych ani tak nehleděla — mám svoji pensí — nepotřebuji — chvála Bohu — sloužit, ale vlídné zacházení bych si vymínila — pro sebe i pro Pozorka — váš Špic — ještě se celá leknutím chvěji — málem by mi ho byl udávil,“ a tiskla psisko k vadnoucímu srdci.

„Vím, je rváč a hrubián — potrestám ho,“ slíbil ještě farář a poroučel se. Ale cestou už zapomněl

na Špice, na Pozorka, na paní Dřevěnou, na Štípalu — na všecko, a duše znovu obírala se stavbou fary. To bylo ohnisko, z něhož vycházely a k němuž se vracely jako paprsky všechny jeho myšlenky. „A zas jedna překážka zlomená“ — oddychl si doma a sahal po péru, aby hned za tepla načrtl koncept, kde paní Dřevěná prohlašuje, že je ochotna prodati své pole u kostela za tisíc zlatých na stavbu fary. Ani nepozoroval, že vešla kostelnice s večerí. Ta chvíli harašila s talíři — schválně cinkla nožem o skleničku — ale velebníček nic. Odkášlala tedy a hlasitě upozornila: „Je dnes skopová — vychladne a nebude stát za nic.“

Farář neslyšel. — Na škartce papíru psal pod sebou cifry: — „Stavební místo tisíc zlatek — stavba deset tisíc — je jedenáct — za tenhle barák by se mohly dostat dva tisíce — devět až deset tisíc to bude stát,“ — zabručel, položil pero a zvedl hlavu. „I — vy jste tu ještě,“ podivil se, když spatřil kostelnici — „přinesla jste zacherlin?“

„Přinesla — a už taky nasypala, tuhle jsou cigárka — tamhle džbáněk piva.“

„Dobře, dobře,“ pochvaloval Jankovec usedaje k večerí. — „A už neporoučí nic velebný pán?“ motala se kostelnice pokojem a pečlivým okem prohlížela si, je-li vše na svém místě. — „Nic, můžete jít,“ — propouštěl ji farář. Ale nešla — nemohla — stále otálela, nevědouc, jak by se třásla to, co jí ustavičně sedalo na jazyk. „Ach, ještě jsem kytičky nezalila,“ rozpomenula se ná-

hle a vyběhla pro plechovou konývku. Přinesla ji plnou vody a stoupla si ke stolečku plnému květín.

„To jsem dnes slyšela novinku,“ řekla sladce, a opatrně, aby nepřeteklo — ulila trochu vody na listnatou palmu. Farář nic. Jenom vychladlý brambor nabodl na vidličku a nesl ho k ústům.

„Vyprávěla mi hostinská, že už jim dlouho vařit nebude,“ a zase ulila trochu vláhy na vadnoucí fikus.

„Tááák?“ podivil se farář, „a proč?“

Kostelnice sehnula se a zalila ostnatý kaktus, který stál na holé zemi: „Vezmou prý si hospodyně.“ —

„A kterou?“

„Eh — nemohu tomu ani věřit,“ rychle vymrštila se posluhovačka — „to jen lidé jsou tu tak zlí, špehují každý krok — viděli, jak velebný pán šel několikrát s konduktérkou a už je řečí plná ves, ale to bych neradila — to by si dal velebný pán — ta má jazyk jako břitvu.“

„Tož se jen nepořežte,“ usmál se Jankovec a vstal. Kostelnice čerstva dolila — až courkem kapala voda z mističek na podlahu. „To jsem nešika,“ plísnila se, „přelila jsem,“ a rychle zástěrou utírala loužičku vody — dala „dobrou noc“ a zmizela.

Velikými kroky z kouta do kouta přecházel farář. Chvilí obdivoval se lidskému čuchu — dohadoval se, to že jistě sama konduktérka se pochlubila, se kterou podmínkou prodá políčko

— a tím zase už myšlenky přesunuly se mu k faře. Usedl k psacímu stolku a sáhl po balíčku listin. V hlubokém tichu nočním jenom občas hravá myška zaharašila ve stropě nad hlavou faráře, v okenních rámech jemně, ale zato vytrvale vrtal červotoč a chvílemi jemně zašustěl papír, jak Jankovec skládal a rozbaloval arch po archu, akt po aktu. Měl to zde všechno pro nejmilostivějšího pana patrona uchystáno. Byl tu výnos okresního hejtmanství, kterým se nařizovalo, aby ve faře petrovické zřízen byl archiv, oddělený od kanceláře, podsklepený, topením zvenčí opatřený, s dveřmi i okenicemi oplechovanými, proti ohni i zlodějům zabezpečený; — byl tu protokol od poslední kanonické visitace, kde sám vikář diktoval, že farní budova je nedostatečná, že v ní není hostinského pokoje, že „milosrdní bratři“, „františkáni“ — „jeptišky“ — a jiné řádové, po sbírkách chodící osoby musejí noclehovat v hospodě, fara že nemá ani čeledníku — ani pokoje pro hospodyně — ve faře že není ani špiže ani sklepa. Jankovec spokojeně se usmíval — složil papír a sáhl po jiném. Bylo to dobrozdání odborného znalce — stavitele, který prohlašoval, že zdivo stavěné pouze na hlínu neunese ještě patro. — Nalevo ani napravo rozšířiti faru nelze — nezbývá než ji rozkopat a postavit novou. — „Tak, teď to jen hezky přehledně sestavit, zřetelně vyložit a hlavně jasně povědět. Čím vyšší úřad — tím jasnější musí u nás všechno být,“ usmál se farář a napsal na čistý arch papíru: „Slavnému patro-

nátnímu úřadu v Kosohradě“ a už přímo rojily se z péra písmačky a slova, stavěly se v řádky jako vojáci, ze řádek rostly odstavce jako pluky — jeden po druhém — důvod za důvodem — hezky číslované kupily se pod sebe.

„Tentokrát se odbýt nedám,“ utěšoval se farář, když v pozdní už noci vstával od pracovního stolku — „zanesu to nejen do kanceláře, ale i k panu patronu dojdou si osobně,“ — a celou noc potom se mu zdálo o nové faře, jak nahoře u kostelíčka jako panenka rozhlíží se kolem, jak farář Štípal závistivě se na ni dívá a jak paní Dřevěná s Pozorkem v náručí vyhání Špice...

Ráno po mši svaté vedl Jankovec konduktérku hned z kostela rovnou do fary. „Jen aby si to znovu nerozmyslila,“ třásla se v jeho duši pochybnost. Ale zcela zbytečně. Vdova pevnou rukou podepsala prohlášení — neboť jí večer před tím byl řekl starosta Hlava: „Za tisíc zlatek je to pole přeplacené — já bych za ně nedal ani šest stovek.“ Jankovec všoupl tuto poslední přílohu k ostatním do dlouhé obálky a oddychl si. Vesele se zasmál, když ve dveřích potkala se kostelnice s konduktérkou — v očích se jí zablesklo a jedovatě se usmála. Ale ani slova neřekla — jenom mlčky postavila hrnek mléka a skývu chleba na stůl.

„Tak kdyby někdo přišel — ať počká,“ hlásil farář, „jdu dnes do Kosohradu — vrátím se v poledne.“

„I to se mi zrovna hodí,“ polibovala si kostel-

nice — „umyju zatím a poklidím,“ — a už ohrnovala vrchní šat. — Farář vytáhl z almary černý kabát a hmátl do jeho šosu, jsou-li tam rukavice, přidal k nim bachratou obálku se žádostí, poručil dát pozor na psa, aby za ním nepřilít a odešel.

Sotva že urazil hodinku cesty po prašné silnici — spatřil před sebou Kosohrad. Nízký — roztažený panský dvůr uprostřed, pod ním několik otrhaných baráček a nad ním v zeleném parku barokní zámček — letní sídlo jeho milosti pana Artura hraběte de Cossygrad. Utrhačná fáma v ústním podání pravila, že jeden z jeho předků kdesi kozy krad a odtud že se odvozuje pyšný predikát i erb, ve kterém se kříví dva kozlí rohy. Archeologové a heraldikové však vykládali, že to nejsou v tom erbu kozlí rohy, ale kančí zuby a jméno Cossygrad je prý povlaštěný český Kosohrad. Nynější majitel kosohradského panství — potomek staré české šlechty rodové, přijížděl sem pouze na podzim postrílet koroptve, bažanty a zajíce, pečlivě k vůli tomu živěné a ošetřované, olužit své pochroumané nervy, naplnit vyprázdňený měšec a pak zase zapadl, ztratil se kosohradským s obzoru, aby vynořil se někde na korsu Vídně, Meranu anebo Paříže.

Sem, k tomu záměčku, mířil Jankovec. Šos obtížený akty klátil se a klepal ho při každém kroku do nohy, jako by ho ke spěchu pobízel. „Jen aby neodešel na hon,“ lekal se farář a bystře nastavoval uši, nezaslechne-li odněkud rány z pušek. Ale svaté ticho rozkládalo se kra-

jem. Jenom teskné volání „hot — é — hot“ — „čehý — malý — čehý“ neslo se k němu. To na panském potahy rozorávaly strniska, pospíchaly s tím — jakoby záviděly těm bílým huskám, jež se mezi nimi v houfech motaly, hubenou pastvu. „Pomáhej Pán Bůh,“ zavolal Jankovec a otočil se na cestu k zámečku. Krásná, stará alej lipová přijala ho ve svůj stín a doprovodila ho až k vratům, kde v bizarním, plísni páchnoucím šatě portýra stál zámecký poslíček. Nudil se v této nové funkci své velice a proto už z daleka usmíval se na faráře. „Je pan ředitel doma?“ optal se Jankovec. — „I poníženě prosím — jakpak by nebyl — když je vrchnost doma — to — víme — nesmí se z nás nikdo ani hnout — protože nevíme, koho z nás Exelence pán si nechá zavolat. — Každé chvíle přiletí komorník a citýruje někoho z nás — brzy on — ředitel — jako — musí nahoru — brzy pan lesmistr — nebo pan důchodní — panáčku — to není jako jindy,“ a poslíček vesele se zasmál, až mu v očích radostí jiskřilo.

„A nemá tam nikoho v kanceláři — žádnou návštěvu myslím.“ „Nemá — jen jdou směle,“ blahosklonně povzbuzoval Jankovce sluha a ustoupil mu s cesty.

Pan patronátní komisař a ředitel kosohradský — Karel Čejka — seděl v koženém křesle a zlostně broukl: „Dále!“ — když ozvalo se za jeho zády jadrné zafukání na dveře, ale jinak ani hlavou nepohnul a klidně pročítal nějaký koncept úřední. Na jeho tváři bylo viděti napětí a

soustředěný pozor — jenž vyrušiti z práce nedá se ničím. Teprve když dočetl, podepsal akt, osušil podpis, uložil papír opatrně pod těžítka a obrátil hlavu ke knězi.

„Ach — odpusťte,“ řekl vlídně a povstal. Měl krásnou oduševnělou tvář, energické oko a na čele několik charakteristických vrásek, takových, jaké jen práce a starost společně ořou na lidském čele. „Posadte se, pane faráři,“ nabízel mu pohovku u druhého stolu — „a copak nám nesete — jistě chcete přestavbu fary“ a zkušené oko utkvělo na dlouhé, bílé obálce, kterou farář pracně dobyl z útrob kabátu. —

„Rád bych faru zcela novou,“ také tak klidným hlasem mluvil Jankovec — „Každé opravy — jak sám račte uznat — je tam škoda; barák zůstane barákem; musilo by se stavět od základů; prodáme raději starou faru nějakému domkáři; o stržený obnos bude nová levnější.“

„Nápad není zlý, ale kde vzít jen peníze? Pan hrabě hodlá na zdejší panství přestěhovat svůj hřebčinec — budou se stavět stáje podle anglického vzoru — okresní lékař naléhá na zrušení ratejny — máme stavět dělnické byty.“ —

„Snad by ty konírny“ — —

„To není ani pomyšlení,“ kvapně vpadl ředitel — jako by se bál, aby Jankovec zde v té síni — v jeho přítomnosti — celou svoji myšlenku nepronesl hlasitě. „Pan hrabě je přece vynikající sportsman — jeho koně běží na všech čelnějších dostihách — sport je mu nade všechno

— má už kolik cen a vyznamenání za ušlechtilý chov koní.“

„Ale má také papežský řád nějaký.“

„Ovšem, sv. Řehoře — ale co tím chcete říci?“ podivil se Čejka. —

„Nic jiného, než že by tutéž péči, kterou věnuje koňstvu, mohl věnovati lidem.“ — Ředitel sotva znatelně vraštil brvy a nahlédl do žádosti.

„Jak vidím, hodláte nás ke stavbě nutiti,“ a trpce se při tom usmál.

„Kdyby to nešlo po dobrém, chci se domáhati práva zákonem.“

„A proč se vůbec tak exponujete? Proč to žene do krajností? Uznáte přece, že to není politické — máme na svém patronátě více far a lepších, než jsou Petrovice.“ —

„Někdo se exponovat musí a zvláště u nás — kněží. Těch, kdo sedí schouleni za větrem jako vrabci pod okapem — máme chvála Bohu dost — mlčí, trpí, podřimují, tu a tam cvrlíknou teskně — ale vyletět do metelice — pustit se proti větru nemají mnozí chuti a mnozí sil. — Ostatně vás snad unavuji,“ zvedl se farář, „prosím znovu, abyste moji žádost příznivě doporučil — kdyby bylo možno, poprosil bych teď samého pana hraběte.“

„Proč ne — jestli už vstal — ostatně je tam lokaj — poví vám,“ a ředitel doprovodil faráře s vlídným úsměvem ke dveřím.

„Kdopak se to sem žene?“ pomyslil si lokaj — pan Alois — když zaslechl na schodech pružné

kroky, a zvědavě natáhl krk přes zábradlí. Spatřil vystupujícího Jankovce.

„Vida, velebník nějaký, to jistě uprázdnila se někde zase fara — teď to půjde, jako by se s nimi pytel roztrhl,“ a rychle vypnul bradu do výše.

„Mohl bych mluvit s panem hrabětem? Ohlas-
te mne,“ řekl mu farář a podával mu bílou vi-
sitku.

Lokaj ji přijal — přečetl ji a položil ji klidně na okno.

„Excelence pán ještě nevstal,“ řekl nedbale —
„trochu jsme večer champanisovali — hehehe.“

Jankovec vytáhl z kapsy hodinky. Na černé šňůře měl přivázané laciné cylindrovky stříbrné — jak mu je byl tatínek po maturitě koupil. Pan Alois pohrdlivě se usmál a vytáhl za široký, módní řetízek s koňskou hlavou na konci zlaté remonterky — „máme deset pryč — dlouho to trvat nebude, čekám, že se ozve zvonek každé chvíle. — A kolik let už jste ve službách naší vrchnosti?“ optal se náhle s drzou důvěrností faráře.

„Jsem na patronátě devět roků.“

„Fi — devět mizerných roků! To nic není. Já už sloužím vrchnosti patnáct let. — Jsem pravá ruka excelence pána — než obsadí nějaké místo“ — a lokaj snížil hlas, zamžoural očima a důvěrným hlasem pokračoval: „po každé mi řekne: Hm, Alois, co je slyšet o tom a o tom. pochválím-li ho, jistě dostane, oč žádá.“ —

„Vida, vida,“ pomyslně si farář, „také presenční právo.“

„Vy beztoho chcete faru — ach je — to už tu bylo pánů před vámi se představit.“

Jankovce ta otrocká zpupnost zprvu provokovala — ale teď už ho to lhaní bavilo — měl právě na jazyku otázku: „A kteří?“ — Když vtom zařinčel elektrický zvonek.

„Už vstal,“ bojácným hlasem šeptl lokaj a div se nepřerazil, jak skočil ke dveřím.

Farář rychle natahoval rukavičky a zapínal kabát. „Du Esel, du, — tausend Million“ — — zaslechl farář, ale čeho nevěděl. „Zde se nešetří — hází se tu miliony,“ šlehlo mu hlavou a už vyletěl proti němu ze dveří bledý lokaj — a za ním zjevila se rozhněvaná tvář Excelencpána.

Jankovec hluboce se poklonil.

„Eh — přál jste si něco?“ optal se hrabě. Byla to ubohá čeština — a o celé její ubohosti přesvědčil se teprve farář, když seděl v pracovně — tváří v tvář svému patronu. Zvolna, trhavě lezla slova z úst českého velmože, bylo přímo cítit, jak úsilně, namáhavě po všech koutech svého mozku je shání a sbírá; tvrdá, neohrabaná, jako kožená byla každá stručná věta, kterou po mnohém „eh“ — a „hm“ — bolestně porodila kavalírská ústa patronova. „Jsem nervosní — jak jste viděl“ — začínal hovor hrabě.

„Nebudu obtěžovati dlouho,“ znovu uklonil se farář a stručně vyložil stav své fary — odůvodnil potřebu nové fary a poprosil o milostivý patronátní konsens.

Hrabě díval se na něho pozorně a upjatě. Bylo

viděti, jak se namáhá, aby postihl obsah farářovy řeči.

„Tak faru chcete a kde? Nevím nic — nemám ještě žádosti.“

„Prosím — mám už faru — ale chci, aby budova — farní dům se mi postavil nový.“

„Ah — so!“ pochopil pan patron — „a nechtěl byste mluvit německy — mně schází — já neumím — hm — chm“ —

„Račte prominout — Milosti — ačkoli rozumím — plynně mluvit němčinou nedovedu“ — omluvil se farář.

„A jak jste se tedy moh stát farářem?“ už zcela po německu optal se hrabě. Jankovec se usmál — neboť v té chvíli vzpomněl si na známou anekdotu, ve které se ptá purkmistr hrající bulku v besedě neomysty: „Tak vy neumíte bulku? A prosím vás, človíčku, jakpak vás potom mohli vysvětit?“ Na štěstí nečekal pan hrabě na odpověď, ale hned sám se rozhovořil o hospodářské krizi, jak čistý výnos panství ustavičně klesá, které jeho dvory už jsou skoro pasivní — nemá-li kostel jmění, že neslibuje nic určitého, že to bere na vědomí — a náhle se zamyslel. Ustal v řeči, jako by uřel. Patrně mu cosi napadlo. Upřel unavená očka na faráře a po chvíli se optal. „A jakpak dlouho jste v Petrovicích?“

„Hnedle rok to bude, co mě Vaše Milost presentovala.“

„Tak — rok! — A přece jste faru viděl tenkrát — sám jste o ni žádal — a dnes už nejste spokojen — neměl jste ji tedy chtít.“

Farář stiskl zuby a zahleděl se do koberce. „Fara se uprázdnila a já byl na řadě,“ řekl přidušeným hlasem — „jedná se mi pouze o svolení — mohlo by se použít zádušního jmění.“

„No — dostanete vyřízení z kanceláře,“ ukončoval audienci pan hrabě znova po česku a pokynul milostivě žilnatou pravicí.

Slunce pražilo nemilosrdně a Jankovec v černém, soukenném oděvu potil se na zpáteční cestě, až inu potůčky tekly po skráních a krku. Spěchal k domovu a hlavu zase tak chýlil ke hrudi — jako těžký, zralý klas. Ale nebyla to fara, která ji ohýbala. Rozhořčenost — trpkost zažitých dojmů vařila se v ní klokotem.

„Historická naše šlechta,“ zlomyslně posmíval se hlas v jeho nitru — „na zboží pánů z Kosova Hradu sedí potomek, který neumí česky!“ A znova vzpomínal si — jak ošumělá slova, jak opotřebené výrazy a otřelé obraty bral tam ten český kavalír do svých šlechtických úst, když mluvil česky.

„Poslední dělník na jeho panství by se mu vysmál,“ bouřilo to v něm — „alespoň nemluvil by s takovým přízvukem a tak těžkopádně,“ a rozhlédl se teď cestou po prvé kraji. Viděl ohromné lány polí — v pozadí černaly se smutné lesy — tu a tam šedaly se obilní stohy — bělaly se panské dvory — a před ním v záři poledního slunce jako obrácený vykřičník plála k nebi a volala pod červenou taškovou střechou cibulovou bílá věž jeho kostela.

Milouнкý obrázek českého, známého kraje teplem zadýchal mu do duše. Viděl, jak polními cestami i silnicí vracejí se lidé i dobytek k domovu, a zdálo se mu, jako by v chvějícím se vzduchu cítil lidský pot a slyšel dýchat rodnou svoji zemi. „To vše skoro jemu — jemu patří — a on neumí ani česky,“ vztekle vykřikl a svěsil znova hlavu. —

Mezitím pan Alois v zámečku kosohradském prostřel na verandě a pan hrabě sešel se se svojí chotí u snídane.

„Ah — jak krásné,“ vykřikla překvapením hraběnka, když rozvinula svitek papíru ležící u talíře.

„Právě došly,“ plynne francouzsky odpověděl hrabě.

Byly to plány na nový hřebčinec.

„A zde něco chybí,“ ukázala hraběnka lorgnetem.

„Tam má přijde sousoší — zvolte si něco.“

„Trigu nebo Hippodamii.“

„Výborně!“

„Kdy počnete stavět?“

„Nevím — byl tu také farář z Petrovic — chce, abychom mu stavěli faru.“

„Z Petrovic — který je to?“ Živě ptala se hraběnka —

„Alois,“ vykřikl hrabě německy, „jak se jmenoval ten farář, co jsem tě před ním vyhodil.“

„Jankovec, prosím.“

„To je ten tlustý — co tak funí — ne?“ — ptala

se hraběnka znova po francouzsku nalévajíc si trochu smetany —

„Ne, nebyl tlustý“ —

„Tož ten s tím klikatým nosem — co tak vášnivě šnupe.“

„Myslíte toho, co vám tak nešťastně políbil ruku,“ rozesmál se hrabě a vzpomněl si, jak omdlela jednou hraběnka, když starý farář žádající o faru slánskou — políbil jí ruku a jeho nos zanechal při té příležitosti na její úbělové ručce hnědou skvrnu —

„Fi,“ zamračila se hraběnka —

„Ne — ten také to nebyl — byl to vysoký, ramenatý kněz.“

„Aha — trochu přihublý — černý — hotový sedlák — už vím“ — a rychle dopila filigránský šáleček do dna —

IV.

V husté mlze po několik dnů se koupal celý kosohradský zámeček. Mlha srážela se v krůpěje na jeho prejzové střeše, dotěrně se tlačila na všechna okna, kapala jako slzy se stromů v parku a slizkou vlhkostí potahovala listy i květy.

„Odjedem,“ rozhodla se náhle hraběcí rodina, přesycená jednotvárnou vyhlídkou do uplakaného parčíku.

„Odjedem,“ zajásal lokaj a otočil se třikrát po sobě se starou klíčnicí, když ji potkal na chodbě.

„I zaplať Pán Bůh, tak už to odjede zas,“ radostně sděloval ve vratech portýr svým důvěrným známým —

„Já to povídal, jenom tak týden mlhu na ně — ty potáhnou — já to znám,“ — šeptal vesele starý zahradník kočímu.

„Nu — na rok zas bude pokoj“ — svědčil tento spokojeně.

„A uvidíte, teď se nám počasí obrátí — teď ještě nám tu pokvetou astra, chrysantemy, jiřiny, růže — i růže.“

„Zvedá se nějak větřík — zvedá“ —

Druhý den ráno celý kraj byl jako cukrem posypán. Ostrý mrazík srazil mlhové krůpěje, a když ospalé podzimní slunce vstalo z lože — jinovatkou se zajiskřil park a za parkem luka i hřbety naoraných brázd po panských polích, kam oko dohlédlo.

Ale v zámku už snášeli do prkeňáku bedny i kufry milostivé vrchnosti a po jedenácté hodině vystupoval ředitel v salonním úboru s balíkem papírů pod paží k poslední audienci.

„Jen rychle, jen rychle,“ pobízela Excellence v nervosním chvatu — „a na nic nezapomenout — jedem do Alžíru — chci míti klid — nic za mnou neposílejte“ —

Čejka předkládá jeden akt po druhém k podpisu. Vykládal, upozorňoval, prosil. Zvýšení služného, přeložení do pense, dekrety úředníků povýšených, prelimináře na příští rok — stavby a přestavby, plány a rozpočty, jedno po druhém vytahoval ze svého balíku.

„A ještě něco?“ netrpělivě optal se hrabě. V ruce ředitele octl se poslední svazek listin.

„Je zde ještě nevyřízená žádost petrovického faráře.“

„Co chce?“

„Žádá o stavbu nové fary — byl zde osobně prosit.“

„Aha, už si vzpomínám — ehm — eh — zdá se mi, že jsem neslíbil — ne, nejdřív hřebčinec“ — a hrabě vstal.

„Osměluji se podotknout, že nutí nás i hejtmanství i konsistoř.“

„Tak? — I konsistoř — povídáte?“

„Ano, farář totiž nemá zákonité místnosti, zvláště kancelář a archiv, jak je komisí protokolárně zjištěno, jsou nedostatečné — jedná se tedy o to, úřady i faráře upokojit — objednat prozatím plány, aby se mohlo ukázat, že ve věci se něco dělá. Ke stavbě v dozírné době nedojde — věc rozbije se o konkurenční řízení — kostel má ostatně nějaké jmění — výlohy předběžné kryly by se ze záduší, jedná se pouze o milostivé svolení.“ —

„A nás by to nestálo nic?“ ještě jednou optal se pan patron sahaje po péru. „Pranic,“ potvrdil ředitel a podal Jeho Excelenci příslušný výnos, který hrabě teď rychle podepsal.

V poledne vyjela hraběcí equipáž ze zámku. Na nebi smálo se za ní radostné slunečko a na zemi usmívaly se veselé tváře úředníků — a ještě ani nezmizela v lipové aleji, a už se rozkřikla na portýra jeho žena:

„Nu tak, starý, svlékni se sebe přece tu maškaru“ —

Všichni se rozesmáli a starý Johanýsek rychle se šoural ke svému bytu a po chvíli už v kanceláři odevzdával livrej, portýrskou hůl, klobouk, premovaný pás i šosatý, ohromnými knoflíky posázený kabát. S nohy na nohu netrpělivě přešlapoval — jako by na trní stál — a neobyčejně vřele prosil písaře:

„Kdyby tu něco měli, rád — tuze rád bych se prošel.“

„Máme, můžete dojít na poštu třeba“ —

„A copak je to, na poštu,“ — rozechříval se poslíček — „takhle na míli — na dvě rád bych si proskočil, abych vyvětral, prohnal nohy, které mě od toho věčného stání už brní.“

„I však toho užijete!“ těšil ho písař a nemýlil se. Na roztrhání byl poslíček po odjezdu milostivé vrchnosti. Každý den vycházel ze zámku buď s nějakou ohromnou knihou pod paží anebo alespoň s dopisem v tašce, na které svítil se hrabčí erb.

Jedno takové psaní donesl i na faru petrovickou.

„A musilo tam být něco tuze příjemného psáno,“ sděloval potom doma své bručivé ženě — „protože pan farář, jak to přečetl, luskl si prsty a nalil mi skleničku vína.“

„A že ti dal od cesty, to nepovíš.“

Žena uhodla, ale Johanýsek se přece nepřiznal.

Zato farář Jankovec byl od té chvíle v nejružovější náladě.

„Tak už je to v proudu,“ chlubil se o martinšské pouti ve Strunkově pánům bratřím — „patronátní konsens už máme — a čekám teď jen na stavitele — psali mi ze zámku, že přijede, aby se se mnou dohodl o plánech.“ —

„Tak vida,“ broukla strunkovská hospodyně, která právě sbírala talíře — „Tak přece“ — podivil se štípal a šnulpl si.

„A jak si to necháte postavit — já bych raději jen přízemní,“ vážně pronesl pan vikář.

„Musíme šetřit místem, aby byla větší zahrada, proto vyženeme faru pod patro do výše.“

„Místa — místa — kolik místa to může zabrat — taková farka vesnická?“ smál se dožický děkan —

„A nezapomeňte na koupel — to je důležité — dnes i v dělnických domcích projektuje se koupel,“ napomínal mladý kaplan, horlivý kneipián. — „Obývací místnosti dejte pěkně na polední stranu — aby bylo slunce v bytě.“

„Ať vám také postaví prádelnu,“ napomínal jiný — „aby se nemusilo prát v kuchyni a nepáchly mydlinky celým domem.“

Ale na to na všechno už Jankovec pomýšlel. Už dávno měl v hlavě obrázek příští fary a dosud neúnavně pídil se po člancích, jednajících o stavbách domů rodinných, dělnických a úřednických. Věděl dopodrobna, jak vysoký má být pokoj, jakou světlost má mít okno i jak široké mají být dveře — jenom den ze dne netrpělivě čekal, až ho navštíví vrchnostenský stavitel — jak ředitel slíbil.

„Nesmím si je teď rozhněvat,“ krotil se v duchu, když ho to nutkalo, aby sedl, psal a pobídl patronátní úřad, aby už poslal toho stavitele..

Až jednou v lednu — když odpoledne Jankovec, skloněn nad rozevřenou matrikou, zapisoval nějaký křest — zacinkaly zvonky a před farou zastavily sáně. Když přiskočil farář k oknu, viděl

pána, kterak se vybaluje z kožichu, a u kočího na kozlíku spatřil svazek červenobílých, dole zahrocených měřických tyčí.

„Už je tu! Zaplať Pán Bůh!“ oddechl si a rychle vyšel mu vstříc.

Byl to opravdu panský stavitel. Omlouval se, že měl ke konci roku mnoho neodkladných prací, zvláště pro nový hřebčinec že musil zhotoviti všecky detaily a podrobné nákresy, protože práce už se zadávají — takže teprve teď mohl se vypravit.

„Tak nejdříve bych prosil, abyste mi ukázal místo, kde nová fara bude se stavět — pak se sem znovu vrátíme a načrtneme půdorysy.“

Jankovec už navlékal zimník a sahal po klobouku.

„A proč zamykáte,“ podivil se stavitel, když farář kroutil klíčem v zámku — „copak tu nikoho nemáte?“

„Nikoho, jsem sám, sestra mi utekla — nechtěla v tom zbořeništi se mnou bydlet,“ smál se farář —

„Je to opravdu na spadnutí — alespoň nejnutnější oprava — nová střecha a omítka — měla by se na to hodit,“ mluvil host znaleckým okem prohlížeje si faru — „ale co,“ usmál se náhle — „nějak už to přežijete a zato vám postavíme farku jako klec.“ —

Před farou projížděl kočí volným krokem upoceně koně. Jakmile spatřil stavitele, zatočil k zahrádce.

„Dovezte nás nahoru — ke kostelu,“ řekl farář a uctivě usedl po levici vzácného hosta.

Zvonečky se rozcinkaly, sáně zasvištěly na umrzlém sněhu a letěly po návsi.

Lidé rychle dýchali na zamrzlá okna a dívali se na uhánějící saně, které s hlasitým štěkotem obskakoval farský Špic.

Ani Pozorek paní Dřevěné jich nepropásl. Včas ji přivolal, a ta tlačila se teď na okno, div je nevy máčkla.

„I pro pána krále — to je přece panský stavitel,“ hlasitě vykřikla konduktérka, když poznala koně, kočího, saně i stavitele — „že jedou na mé pole!“ v duchu hádala a rychle vyběhla na dvůr. A po chvíli vskutku viděla, kterak stavitel vzal do ruky jednu tyč, farář druhou — zarazili je do sněhu — kočí podával jim nové a nové tyčky — stavitel s kalounem v ruce běhal po políčku křížem krážem, až se paní Dřevěná dole lítostí i zimou třásla. Ale neodešla dřív do teplého pokojíku — dokud nahoře kosohradský stavitel nezavřel zápisník a nesvinul míru do dřevěného kolečka.

I potom je viděla, jak v saních vraceli se do fary, jak farář horlivě rozkládal, jak mu hořely tváře a oči se leskly —

„Ani se neohlédl, ani pohledem nezavadil,“ vyčetala mu v duchu ne bez hořkosti.

Jankovec skutečně v té chvíli nemyslel na nic než na příští petrovickou faru. Vyprávěl, jak si opatřil plány i rozpočty dvou far, které se

v diecési v posledních letech byly postavily, že je má doma, ukáže je, ne že by snad panu staviteli nedůvěřoval, ale proto pouze, aby se viděly rozměry a rozdělení místností.

A jak vešli do fary — hned sáhl Jankovec po objemném fasciklu listin, rozhodil je po stole a stavitel, který zprvu jen útrpně se usmíval, čím dál pozorněji poslouchal, když farář žhavě a nadšeně mluvil: „střechu bych prosil břidlicovou, protože tašky shazuje vítr, a na hromosvod neračte v rozpočtu zapomenout, zákon ho žádá, schody by byly nejlepší žulové, samonosné, k vůli světlu a pak zaberou málo místa, na chodby hodila by se nejlíp dlažba chamotová s drsným povrchem, aby v zimě na ní nohy neklouzaly, do koupelny aby se zazdila vana a do prádelny měděný kotel — je třeba na všechno pamatovat — aby mi pak nástupci nedávali vinu, že jsem na něco zapomněl.“

„To jsou maličkosti, to by se mohlo pak dodatečně udělat.“ —

„Jen to ne,“ bránil se Jankovec, až obě ruce do výše zvedl — „mám své zkušenosti, nedá-li se to hned — pak už se takových věcí nedovolám — jen s tím do plánů a do rozpočtu.“

Stavitel pilně si znamenal — shodl se s farářem o půdorys — navrhl, kde by se měla kopati studna, kde postavit kůlna a kurník, kde dvorek a kde zahrada, srazil se s farářem v názorech o kamna, která jsou lepší, zda hliněná nebo železná, tahová nebo komůrková, násypná anebo

obyčejná, rozhodl se pro okna jednotabulová a podlahy řemenové a konečně slíbil, že za měsíc — nejdéle za dva — odevzdá patronátnímu úřadu plán i rozpočet. „Jen bych prosil co možná brzy“ — ještě u saní žadonil farář, „musí se opatřit ještě církevní i politické schválení — a tu je každý den dobrý.“

„No — letos sotva už stavěti budete,“ usmál se stavitel.

„I mohlo by to být — na podzim alespoň z cihel faru postavit — nechat ji přes zimu vymrznout — a po jaře pak ji dodělat.“ „A — to je pravda — to by se doporučovalo — tak mnoho štěstí přeji,“ loučil se host — koně zabrali a odváželi jej bystrým klusem z Petrovic. Vlídny, usměvavý výraz s tváře stavitelovy rázem zmizel a on zle se teď v saních mračil. „Je to neslušnost,“ cedil skrze zuby sám pro sebe — „nic, ani šálek kávy, ani doutník mi nepodal, ani do hostince mě nezaved — počkej, tebe vylrestáme,“ zabručel ještě a natáhl se v koutě saní, až tyto pod ním zapraskaly — „ty si počkáš na své plány,“ dodal ještě hrozivě, když marně hmatal po kapsách a marně lovil v nich. Nic — ani doutníčku nenahmátl — jenom pouzdro kožené s pěnovou špičkou stále pletlo se mu mezi prsty a dráždilo chuť vášnivého kuřáka...

Také farář neměl doma stání. Přecházel neklidně pokojem a nic, žádná práce nemohla ho upoutat, ani k matrice nechtělo se mu zasednout a dokončit rozepsaný křestní zápis. Jenom chvíli

pomnul si čelo a starostlivě se tázal: „Zdali pak jsem na nic nezapomněl?“ — Konečně znovu natahoval kabát. „Ven — ven,“ nutilo ho všecko a táhlo ho do volné, širé přírody — „Tak duši přátelskou kdybych tu měl teď, abych si s ní pohovořil,“ zatoužil sám u sebe cestou a trpce si po prvé zasteskl po sestře. „Přece mi odjíždět nemusila — mohli jsme uctít toho stavitele, podat mu alespoň svačinu,“ napadlo ho — „ale co — viděl, že jsem sám,“ plašil hned zas všechny chmury — „jistě mi prominul“ — „a jen aby si pospíšil, aby byl brzy hotov,“ myslil dál a zadíval se ke kostelu. Lákalo ho to vzhůru a neodolal. Po chvíli stál už na okraji políčka paní Dřevěné. Bylo celé stopami ve sněhu otištěnými poseté — jak po něm se stavitelem běhali.. Slunce už stopilo se v bělavé mlze na západě — tu na výšině bylo ještě jasno — ale dole ve vsi už obetkával soumrak prvním jemným závojem statky a domky. — Jankovec rozhledl se na ně, pozoroval fialový kouř, jenž z komínů přímočárně k nebi vystupoval, zaslechl hlasy lidské, řehot koní vracejících se do teplých stájí a cinkání zvonců, upevněných na jejich postrojích. „Tak tu leží ta vesnice pode mnou,“ řekl si v duši při tom pohledu, „jako unavená karavana, která už neměla síly vyšplhat se koustíček výš — na stráň — na kopeček, v prachu a blátě, ve sněhu i vedru válí se tam — ale fara, fara, ta musí vyběhnout sem až ke kostelu — na vršíček — a rozhlédnout se po žehnaném kraji zdejším.“

Vtom na věži nedaleko od něho rozezpíval se

večerním klekáním zvon. Farář obnažil hlavu a stoje na staveništi příští fary své dlouho — dlouho se modlil a pak s kostelníkem společně se vrátil ke vsi.

„Ponížene prosím, to tu byl dnes kosohradský pan stavitel, že ano?“ sladce začínal kostelník a zvědavostí zrovna hořel. —

„Byl,“ stručně přisvědčil farář.

„A to už jako vyměřoval asi novou faru?“

„Ano — vyměřoval.“

„A to už by se na jaře začalo stavět.“

„Možná,“ schválně trápil Jankovec kostelníka celou cestou až k faře dolů takovými odpověďmi — ale ten přece jen se olizoval po každém slůvku farářově a lačně je polykal.

„I, pane, tohle bude novina,“ těšil už se v duchu — „až tohle povím u starostů, u kupců, — ti budou na mne valit oči.“ Ale farář málo se o to staral. On si byl plně vědom, hlavní práce že ho teprve čeká — ukázat totiž na finanční zdroj, ze kterého by se zaplatilo pole paní Dřevěné, plány, dělníci, hmoty stavební, povozy a všecko.

Ale nelekal se. Uklidnil se na procházce, ulehla v něm všechna radost prvního úspěchu a nyní večer už ve své faře zcela klidně pořádal rozházené listiny, znova jako obručem svázal je uprostřed pevným špagátem, zase zatkl na ně červený štítek: „stavba fary“ a položil je stranou.

„Nyní jen finanční plán,“ vzdychl si, když z archivu vlekł si ke stolu velikou, těžkou knihu „kostelních účtů“. Sedl k ní a na čistý papír

vypisoval příjmy z jistin i nemovitostí. Pět minulých roků tak v knize prošel, až konečně ji zavřel a zamyslel se nad černými číslicemi, jež tu v řádkách pěkně srovnány k sobě se tlačily po bílém papíře. „Třináct — čtrnáct tisíc zlatek se studnou, ohradní zdí, kůlnou, stavebním místem, může ta fara stát,“ zněla mu v uších slova stavitele „a řekněme raději víc — okrouhle patnáct tisíc,“ uvažoval Jankovec. „Kde je vzít?“ přesně definoval si otázkou největší svoji starost přítomnou.

„Ze zádušního jmění, od pana patrona a osady,“ odpovídal si věrně, jak ho tomu v semináři v hodinách církevního práva učili — ale hned se tomu nápadu usmál.

„Ach, pan patron!“ — mávl rukou — „ten postaví hřebčinec, ale na faru nedá velkodušně nic — ani groše ne,“ a vzpomněl si, jak nekavalířsky se kroutil a vymlouval hned tenkrát při audienci na zlá léta, na hospodářskou krizi, na nízké ceny ječmene a řepy. Za patrona zaplatí kostel,“ řekl si určitě, ač s trpkostí. —

„A co osada?“ rozvažoval dále. A svědomí mu říkalo, osada že povinnosti své dostojí; bude chtít na nich pouze, co jsou dle zákona povinni — práci nádenickou a potažitou. Žije se všemi v míru, nikomu dosud ničeho neodepřel, každému vyhověl — postavili si nádhernou školu — tak proč by nechťeli i faru. Potahy nemají v zimě co dělat — marně kolikrát koně projíždějí — tak mohou kámen i cihly navézt... A práce ná-

denická — co ta může stát? — nejvýše pět set — sotva o jedno procento zvýší se jím obecní přírůžka.

„Jenom teď znát přesnou cifru rozpočtu — věděť, mnoho-li se na obci žádá — dokud tu neznám — ani se nezmíním,“ rozhodoval se v duchu, když uléhal.

Ale lidé sami se zmiňovali.

„Na vás budou jednou vaši nástupcové naříkat,“ řekl mu ve škole pan řídící. —

„A proč?“

„Protože to stavíte nahoře.“

„Bude vám tam tuze smutno,“ varoval pan pošt mistr, když Jankovec přišel na poštu.

„Celá ves je proti tomu,“ sděloval důvěrně správce panského dvora při nahodilém setkání, „protože prý se vylučujete z obce.“ —

„A proč vyloučili z obce kostel, proč jej stavěli na kopci? Teď fara musí za kostelem,“ rozhňoval se Jankovec. —

„Budou prý míti daleko na faru.“

„Ne dál, než do kostela.“

„Dole byla by nová fara ozdobou obce.“ —

„To by je mohlo poštvat proti mně,“ pomyslí si sice Jankovec při těch slovech — ale všec ky odbýval vesele: „Kdybych stavěl faru dole, jistě by každý říkal: — to je nápad, stavět faru na míli od kostela — nahoře ji měl postavit. Lidem se člověk nezachová.“ A čím se více brojilo proti

jeho plánu, tím více držel se ho farář. Jako by kladívkem na hřebíček klepal, tak hloub a hloub do duše zalézalo mu pevné rozhodnutí: „Buď nahore anebo nikde.“ —

V.

V neděli ohlašoval s kazatelny pan farář osadě, že ve středu nebude sloužit mši svatou. Ohlašoval to pro několik starých babiček a výměnkářů, kteří teď — v parném létě — jediní chodili do chrámu Páně. „Už jsou tu všichni?“ ptával se farář v sakristii. Kostelník vykoukl ze sakristie. „Ještě stará Hradecká chybí,“ oznámil. —

„Tak počkáme chvíli,“ řekl Jankovec a znovu si šeptal žalmy přibité nad klekátkem. — Teprve když vrzly dveře a když se ozvaly volné, šouravé kroky stařeckých nohou, vlečených po dlažbě, hlásil kostelník: „už je tu,“ zvonek hned v zápětí cinkl a mše sv. začala.

Jen aby se sem na kopec zbytečně netrápili, oznamoval farář denním hostům kostelním svědomitě každou změnu obvyklého pořádku. „Jistě někam půjde,“ pomyslila si při tom hned v lavici paní Dřevěná a celou mši svatou pak byla roztržitá. Trápila ji myšlenka, kam asi —? A proč? Zda k vůli faře? Ve středu ráno, když ještě na loži si hověla, už ji volal Pozorek k oknu. Rychle vyskočila z postele — odhrnula trochu záclonku

na okně a krčíc se za ni stydlivě v ranních nedbalkách hleděla dlouho za farářem. Šel sám — bez Špice — a spěchal.

„Kam jenom — kam?“ vrtalo jí hlavou — a zvědavost ji trápila tak, že přemohla i svoji nechuť ke kostelnici a přímo se jí u kupce optala:

„Kampak se to tak časně vypravil dnes jemnostpán?“ —

„A, božítku, to se divím, že to ještě nevědí,“ žahla ji kostelnice — „do Dožic šel — k ouřadu“ a sebrala svoje kornoutky do zástěry a odešla pyšně.

Jankovec skutečně prašnou cestou ubíral se k starému sídlu okresního hejtmanství. Letním ránem nad hlavou zpívali mu skřivani, rosa v krůpějích drobných jako pot na vlasech se třpytila na dlouhých stéblech husté trávy ve škarpě podél silnice a nad ní ohýbaly se větve pod tíží nalévajícího se ovoce. Kněz ničeho si nevšímal. Šel zadumán známou cestou a v duchu vzpomínal, co už se k vůli své faře nachodil. „Jako za milenkou — chodím za ní,“ usmál se smutně, a kdyby se ho byl v té chvíli někdo optal: „Kam?“ — jistě byl by mu odpověděl: „Za farou — kam jinam!“ — Vzpomínal si, co práce to dalo, než vyprosil si na staviteli plány. Kolikrát musil psát, osobně jít prosit — naléhat — než to vyžebрал. „Ano — vyžebрал,“ opakoval si v duchu — „a zase jdu žebрат — měsíc už to leží u hejtmanství — a darmo čekám — že přijedou na komisi — už máme červenec — a já

blázen chtěl ještě letos stavět!“ — a trpce zkřivily se mu rty, jako by se octa napil. „Ale k hejtmanovi půjdu — rovně k němu a vyložím mu to,“ chystal se, „řeknu mu o své bídě, všechno — i to, že ve faře jsou švábi, i to mu řeknu — a poprosím, aby brzy přijel — aby to nezdržoval.“ —

„Jen aby byl doma“ — zase ho napadlo po chvíli — „abych byl hotov do devíti a mohl se vrátit vlakem“ — na to pomyslel, když sluničko počalo pražit do jeho černého, soukeného kabátu a když vzduchem rozbzučely se roje much, mušek a komárů...

„A pak aby mne nikdo nepředěšel,“ jako jedna z těch mušek zabzučela mu hlavou obava. Hned přidal do kroku, aby byl včas na místě. Když v Dožicích na radniční věži líně odbíjel zvon tři čtvrti na osmou, stál už Jankovec před zavřenými vraty veliké, starobylé, celé prejzy pokryté budovy, v ruce držel klobouk a bílým šátkem utíral si zapocené čelo. „U tří dravců“ říkala místní hantýrka úřednímu domu, protože mezi prvním patrem a přízemím seděli na ní opravdu tři plechoví dravci. Jako spony na pasu kolem boků se vinoucím — tak tu na té římse, jež ovíjela střed budovy kolkolem — viseli tři dvojhlaví orlové a v obou spárech každý držel dlouhou — mírně dolů prohnutou stuhu v obou zemských jazycích.

„C. k. okresní hejtmanství“ četl před chvílí kněz, dívaje se na ty ptáky od zdi odchlíplé, k němu se klonící, jako by s té výše chtěli na něho

sletět — „c. k. okresní soud“ a konečně „c. k. berní úřad“ Pod křídly těchto černých opeřenců stál tedy petrovický farář už drahnou chvíli. Osušil pot, oprášil boty, shrnul založené dole nohavice, zapíal všechny knoflíky dlouhého šosatého kabátu a teď rozhlížel se kolem po širokém čtvercovém náměstí a slabě se usmál. To si právě prohlížel dlažbu a vzpomněl si na svá studentská léta. Taková dlažba bývala také v ulici jejich gymnasia. Říkali těm kamenům lezoucím ze země: „kočičí hlavy“ a jeden z kolegů zatančil — aby vyhrál sázku — na nich valčík. Platilo to jako hrdinský kus — bylo to něco jako výkon krkolomné akrobatiky a ještě podnes si tam generace studentů o tom vypravují. „Dnes už by to také nedovedl,“ pomyslně si vtom — „bude už z něho také nějaký profesor nebo advokát plný revmatismu a tančící, jak mu jiní hudou“ — vzpomněl si na svoje suché loupání, jež mu často v zimě trýzněvalo pravou nohu — „nu — ano — fuera^mus Pergama — fuera^mus,“ povzdychl si a rozhlížel se dál.

Před ním naproti stála řada domů jako vojáci v přímé čáře. Na ně zadíval se farář. Jako spící hlavy s očima zavřenýma, tak tu stály ty budovy dosud tiché a němé. Krámy byly v nich zamčeny, záclony v oknech spuštěny a jenom dvířka v domovních vratech byla pootevřena a jimi kmitla se tu a tam jen tak „na lehkou“ oblečená služka, nesoucí hrnek mléka anebo v košíčku něco pečiva. „Teprve vstávají,“ divil se farář a vzpomínal, když odcházel z Jirkova před šestou hodi-

nou, jak už tam rachotily vozy a práskaly biče... Díval se — jak pukaly pevně na noc šrouby stažené pŕlky dveří u krámů a skladů, jak pronikavě drnčely plechové rolety u výkladních skříní — jež nevyspalí učňové dlouhými háčky buď do výše tlačili anebo dolů stahovali — jak tu a tam zvedla se jako víčko s oka v okně rezná záclona a za ní objevila se v nočním úboru ještě postava muže nebo ženy — když vtom zarachotil klíč a cvakla klika. Úřední sluha otevíral a na věži udeřila osmá hodina.

„Prosím, už je tu pan hejtman?“ optal se zdvořile Jankovec. Sluha se na něho chvíli díval — ústa měl pootevřené a očima probodával faráře. Chtěl uhodnout, myslí-li tu svoji otázku vážně, anebo dobírá-li si ho vtipem — jeho — úřední osobu! Zastršelo mu z očí, „ano — dobírá si mne,“ rozhodl se v duchu.

„Už dávno!“ řekl zlostně po dlouhé chvíli, když už farář myslil, že se bude musit optat v úřední řeči — že snad ten člověk s černožlutou kokardou nesmí česky umět.

„I to jsem rád — děkuji — a ještě mi ukažte jeho kancelář, spěchám, abych se dostal k vlaku.“

„A to si snad myslí o panu hejtmanovi, že už vstal — že sedí v kanceláři a čeká na nich — ne? Co?“ zakročil mu cestu pan Franc — jak mu všichni v Dožicích říkali.

„Vždyť jste přece řekl...“

„Nu ano — že už je tu — už dávno je tu — pár roků už je tu a zůstává tu — počítají — těch

prvních sedm oken v řadě tamhle naproti v tom zeleném domě, tam bydlí — ale vidějí ty záclony, jenom jedna je zvednutá — to je kuchyně pana hejtmána — jeho služka vstala — ale on? Co si vlastně myslějí o panu hejtmánovi?“

„Jsou přece úřední hodiny od osmi do —“

Pan Franc rozčilen prudce zadýchal, „aha, zase jeden“ pomysll si, „co nás týrá — co chodí na nás s úředními hodinami — napřed byli to jenom ti socínkové — ale teď už pomalu i kněží budou rýpat“ a dlouhé kníry a licousy zlověstně se mu zatřásly na popelavé tváři a zježily jako starému kocouru:

„Tak co — no — úřední hodiny — od osmi ráno — a kolik je teď — osm pryč — a neotvírám — neúřadují — já jsem první úřední osoba — nejprvnější — jdou jenom dál — otevru čekárnu“ a obrátil se — a ještě po schodech bručel chrastě svazkem klíčů „v osm hodin — to se začíná úřadovat — otvírá se císařský královský úřad.“

Farář šel za ním jako delinquent. „Počkám tedy,“ pomysll si a usmíval se starému sluhovi: „ten se kohoutí — jako krocan je“ a bystře díval se po tabulkách a nápisech. „Tak — tady počkají,“ otevřel konečně sluha jedny dveře s nápisem „Wartesaal — Čekárna“ — a odešel.

Jankovec chvíli stál v malém pokojíku uprášeném — prohlížel si stolek — dvě dlouhé lavice — přečetl na zdi přibitý inventář, který oznamoval, že v lokále tom je z úředního inven-

táře umístěn „jeden nový, natřený stůl, dvě dlouhé, nové, natřené lavice s opěradly a jedno nové, natřené plivátko“ a konečně z nudy pootevřenými dveřmi pokukoval na chodbu. Díval se, jak se počíná úřadovat.

Nejdříve pan Franc otevřel okna — a stíral rychle, ale velmi nedbale se stolků prach, pak přinesl si truhlík mokrých pilin, rozházel je po podlaze a vymetl je přes práh na chodbu.

Tu se ozvaly dole kroky. „Ještě nejsou hotov — to je pořádek — copak vlastně dělají“ — huboval na schodech hlas.

„I vždyť už metu — to je dnes nějakého spěchu“ — utrl se pohněvaný sluha.

„A kdopak tu má sedět a polykat prach,“ nubo- val suchý písař.

„Nu tak se jdou ještě projít do parku — pan koncipista tu ještě není.“ Mladík se obrátil a odešel.

„Toť se ví, že by nejraději polykal taliany — a hubu si bude otvírat,“ — hartusil Franc na písaře a metl klidně piliny se schodů dolů do přízemí.

„Pán Bůh rač dát šťastné dobré jitro,“ zesládl pojednou jeho hlas — neráčeji se horšit — pane koncipient, zdržel jsem se dnes — ale on tu ještě pan sekretář není.“

„Tak se ještě projdu chvilenu — otevřel jste okno?“ — „Už dávno, hodinu už větrám,“ volal Franc za odcházejícím úředníkem.

Když odtloukla na starobylé městské věži půla,

trousili se lidé už hojněji do úřední budovy. Přicházeli písaři, úředníci, mihl se listonoš, několik venkovanů právě vystupovalo po schodech.

„Prach element — co tam to leze za chlapy,“ zaburácel vtom hlas zdola. Jankovec se lekl toho křiku — ani nemohl poznati hlas pana France, jak sípal — „nemůžete si to bláto otřít — sotva jsem zamet — nanesou mi zase svinstva plný dům. Takoví lidé by se měli überhaupt dole zout a jít tam bosi. To je ouřad zde a ne chlév. Na co jsou tu tyhle tabulky — jsou přece české „otřít obuv, neplivat na zem“, pro koho jsou — naposled pro nás“ — „I mlčte — co se rozkřikujete — proč nás sem voláte — nešel bych sem do smrti — kdybych nemusil.“

„Napište si sem: Vchod se zapovídá.“

„Anebo: Mluvte zdvořile“ — odpovídaly mu hlasy. „Já — was ist das?“ padla do toho německá otázka a rázem nastalo utišení...

To pan komisař přicházel..

Farář Jankovec nervosně přecházel kolem dveří s tabulkou „c. k. okresní hejtman“. Už do všech dveří někdo vešel — jenom tyto zůstávaly uzavřeny jako němá ústa.

Když odbila devátá — zastavil jednoho z písařů.

„Prosím vás, kdypak přichází pan hejtman?“

„Po deváté až — ale dnes není asi doma — jel někam na komisi.“ Jankovci rozlila se netrpělivost všemi žilami. Kus světa sem jde — a snad marně!

„Kdo ho zastupuje?“

„Pan komisař — ten už přijde co nevidět..

Ale i když přišel, nic nepořídil Jankovec. Celý akt měl sám pan hejtman jako záležitost zvlášť důležitou. Má jej v kanceláři své — ta je zamčena — ani číslo jednacích nemůže sdělit — nejlépe mluvit s panem hejtmanem — a to tak mezi desátou a jedenáctou...

Vlak už dávno bouřil v dálném kraji, když Jankovec nastupoval z Dožic zase pěšky zpáteční cestu. Mohl zůstat a jeti až večer po dráze. Také ho to napadlo — ale hned se otrásl: „Copak, kdyby se tam doma něco stalo — třeba zaopatřovat — nebo kdyby se křtem přišli — pro matriční list — musili by čekat,“ a už těmi obavami popoháněn cupal chvatně k domovu. Slunce se rozhořelo k polednímu, ptáčkové už nezpívali — jenom mouchy dotěrněji bzučely. Jankovec přemýšlel: — „to tak u nás na vsi přijít inspektor a aby se nezačalo pěkně v osm — rázem — anebo po seznámení nejít hned na kazatelnu a k oltáři...“ Zatočil prudce višňovkou — ale už byl v těch myšlenkách zas — „a tady — pěkně si dají na čas — pomaloučku svléknou si kabátky, ze skříní vytáhnou si bluzy, opatrně stáhnou manžety a nadějou si pozorně rukávy — povědí si, kde byli včera — co slyšeli nového — jaké bylo pivo — a člověk aby se dlouhou chvílí ukousal. V šest ráno už mi přijdou lidé — v noci mne vzbudí — a tuhle...“

Nedomyslel, jenom zas hůlku roztočil, až hvízдалa vzduchem. — — —

„Také jsem to mohl napsat,“ peskoval se v duchu — „a teď napíši, hned jak domů přijdu, sednu a budu psát — a ostře psát,“ povzbuzoval se — „jim je dobře — oni nevědí, co zkusí člověk —“

V trávě při silnici ozval se monotonní hlas cvrčka: „Trp, trp, i trp,“ zřetelně to slyšel Jankovec. Vzdychl si. „Co jiného zbývá — než trpět,“ řekl si a zkontroloval v sobě všechnu nevrlost a nespokojenost.

A v týdně nato dostal přípis, kde c. k. okresní hejtmanství oznamovalo, že 26. července konati se bude pochozí komise v záležitosti stavby nové fary, ku které pozváni jsou pan patronátní komisař, zástupci přifařených obcí a místní farář.

„Konečně — a právě na den sv. Anny“ — spokojeně řekl, když do direktáře ke dni 26. července připisoval si červenou tužkou velikými literami poznámku: „Ráno v deset hodin komise!“

VI.

„Zase něco“ — odplivl si starosta, když bral od listonoše úřední psaní s rozmazanou pečetí okresního hejtmanství na rohu. Zlost jím lomcovala, jak jen spatřil ten povědomý, zažloutlý papír — do osmerky složený tak, by si akt sám také byl obálkou. „Co zas budou chtít?“ bručel si a vzpomínal — zdali se s něčím neopozdil — zpytoval v rychlosti svoje úřední svědomí — „brance jsem zaslal, očkovance už taky, daně jsou zaplacené — tak co to asi je?“ a kroutil papírem i hlavou. Skoro se jej bál otevřít, bál se roztrhnout tu papírovou pečeť, neboť měl své zkušenosti, věděl, jak z takového papíru, když jej rozložil, vyvalila se naň buď důtka, nebo pokuta, nebo hrozba — anebo konečně práce několikahodinová... „teď ve žních si vzpomenou,“ bručel zle, dodal si však odvahy — roztrhl akt a hned oči přimhouřil a dychtivě četl: „Dle podání tamního farního úřadu jeví se toho potřeba, aby v Petrovicích vystavena byla nová fara.“

„I to se podívejme — tak nová fara,“ sykl mezi

zuby starosta, a jako by tu novinu stoje neunesl, posadil se na židli a chvatně četl dále: „Za příčinou uhrazení nákladu s tím spojeného předsevezme se komisionelní jednání dne 26. července ráno o 10. hod. dopol. u farního úřadu v Petrovicích, k němuž se obecní úřad v Petrovicích zve.“ —

„A to je trumf do karet,“ plácl se najednou do stehna a pružně vyskočil. A jak skládal papír pozorně a do kapsy na srdce si jej ukládal, už pod čelem líhl se mu plán. Jako kuře na skořápku klovala mu myšlenka na tvrdé čelo po celý den. „Nic nedat, nic neplatit, nic nepovolit,“ sestavoval si v duchu svoji řeč. — Je před volbami, starostou chtěl by být chytrý Hrba — ale on — Hlávka — od huby mu to vezme — „proti tomuhle se postavím,“ a zaklepal si teď na náprsní kapsu, „a budou všichni pro mne.“

Ani večera nemohl se dočkati. Sotva že první soumrak přeletěl Petrovicemi, vzal Hlávka do ruky dýmku a vyšel ven.

„Kam jdeš?“ vykřikla za ním žena, zlostně vykřikla, protože hádala, kam jde.

„Do hostince, mezi sousedy,“ řekl jí muž a ani se už neobrátil, jako by neslyšel, co žena volá — aby se brzy vrátil a neseděl zas přes půlnoc — aby nezapomněl, že jsou žně.

Jako hluchý šel starosta a mířil k hospodě. Ta stála právě uprostřed návsi proti otrhané faře — a byla chloubou petrovických. — „My jsme pokročilá obec,“ říkali o sobě v cizině. — „K nám

kdybyste přišli, tak to máme jako ve městě. My máme hostinec jako zámek, v něm máme piano, kulečník, na stolech ubrusy — na zdech Havlíčka — Husa — Palackého — ještě si koupíme Riegra a dáme si ho do hospody.“

A nelhali. Výstavný hostinský dům byl skutečně nejhezčí ze všech — ani novou školu nevyjímaje — a jako by o tom věděl — směle rozhlížel se návsí. Po jeho bílém čele kráčely za sebou pěkně v řadě půlmetrové, červené litery a tvořily nápis: „Národní hostinec u města Plevna“

Říkali mu všichni krátce „Plevno“ — pouze ženské někdy ve hněvu nahrazovaly počáteční písmenku jihoslovanského města sesterskou hláskou „B“

Zde bylo centrum společenského života petrovického. Malé plechové tabulky po obou stranách hostinského východu, drobnější mnohem literou stydlivě vyprávěly, že je tu sídlo „sboru dobrovolných hasičů“ — „spolku vojenských vysloužilců“ — a „národní jednoty pošumavské“. Plech hanbou se červenal pod bílými písmenkami, ale byl pevně na hospodu přibit dlouhými hřeby, aby utéci nemohl. I život soukromý točil se kolem Plevna — kde ukájely se všechny potřeby — tělesné i duševní. Neboť hostinský byl zároveň řezníkem a jeho manželka měla kupecký krámk. Pivo i tabák, kořalka i sirky, jíst i pít v hojné míře skýtal se zde ovšem. Zde odebíral se „Deník“ — a byl k volnému nahlédnutí na stole vyložen, sem chodili se lidé ptát, jaká

čísla vyšla v loterii, kdy bude výroční trh v Dožicích. I z cizinců zavadil o „Plevno“ kdekdo byl. Obchodní cestující, soudní posel, z Dožic řezníci, exekutoři od berního úřadu, patrolující četník na své obchůzce, podomní obchodníci i žebraví tuláci — ti všichni tak, jak je vítr přivál do zapadlých Petrovic — stavěli se v „Plevně“, zde čerpali potřebných pokynů, zde vyčkávali, až se sousedé vrátí z polí a luk. Zde jako na burse uzavírala se koupě i prodej a pily se tu pak hlučné litkupy — zde konaly se výborové schůze spolků i plesy, zábavy lidové i muziky — hádky i pranice.

Jankovec stával u okna, někdy se díval, jak staří i mladí, muži i ženy jako včely do úlu zapadaly po celý den do hostince. Vcházelo se tam v obyčejných, všedních dnech pouze kupeckým krámem a zvonek každému, kdo vešel, radostně nad hlavou zacinkal — a smutně se s každým loučil. Tak alespoň se zdálo lidem v Petrovicích.

„Ten zvonek,“ říkalo se o něm po vsi — „kdyby uměl mluvit, ten by moh povídat, co lidem už odzvonil.“

„Starého Nerada vítal kdysi jako sedláka.“

„A dnes ho vítá jako křalku — to je ten rozdíl.“

„A pak ten — že dřív mu říkali lidé pane Neřád a dnes mu řeknou krátce Neřád.“

Farář díval se na to a viděl, kterak dítě, sotvaže matce s klínu seskočilo, sotvaže se běhati naučilo,

dostalo-li krejcar — už jej zavřelo v pěstičce a kolébalo se s ním k „Plevnu“ a napínajíc se na pult ukazovalo na sklenice plné barevných bonbonů a šeptalo „cuc chci, cuc.“ Viděl stařečka třaslavého, kterak hned po ránu zapadal v „Plevnu“ a klada čtyrák na oplechovanou desku výčepu přál si „cuc“ a ukazoval na skleněné láhve naplněné různobarevnou tekutinou.

„Víte, u paní Dřevěné je pozorovací stanice, ale tu je petrovická centrála, tam u ní je naše oko, ale tu bije naše srdce, paní Dřevěná to jsou naše noviny, ale tu — v té hospodě — je redakce našeho života — tu se udává tón, určuje směr, uvaří a upeče se všecko, co se pak ve schůzích obecních, spolkových a jiných předkládá k jídlu,“ vykládal před dvěma roky farář bývalý zdejší podučitel a farář se až divil, jak správně ten mladý člověk do zdejšího života se díval.

„Je škoda, že se všecko tak na hospodu upíná,“ řekl mu tehdy. A pamatoval se živě, jak tenkrát mladý jeho přítel bolestně se usmál, ale pak zase zkrivil rty a jízlivě mluvil: „Škoda? Proč škoda? To je přece u nás vlastenectví, chodit do národní hospody a pít národní ležák — tekutý chléb — a radost života — pivo — pivo červené s bílou pěnou — národních barev — nechcete-li si to v Petrovicích rozlít — nedotýkejte se hospody.“ —

A farář dlouho se jí nedotýkal — nezavadil o ni až teď — co mu sestra ujela, musil si do ní posílat pro jídlo.

„Bez hospody to u nás nejde,“ smál se mu pak správce. —

„Nu, dnes tam bude živo,“ pomyslí si Jankovec, když spatřil Hlávku, jak peláší ku „Plevnu“ — „dostal jistě pozvání ke komisi“ —

„Má úcta, račte dále,“ ozvalo se za kupeckým pultem, sotvaže starosta vešel. To paní hostinská hned v krámu vlídně vítala hosta a hlavou kynula ke skleněným, průsvitnou látkou lehce zastřeným dveřím.

Hlávka přešel krámek a na celé kolo otevřel dveře. „Nazdar, pánové,“ zazněl jeho sonorní hlas a překvapeně zahleděl se k vyhrazenému stolu. Myslí, že bude první a nebyl. Seděl tu už kopeček hostů.

Hostinský hned sáhl po lampě visící nad hlavami hostů a stahoval ji. „A snad už nechcete svítit? Vždyť je ještě vidět,“ bránil lakomý Kurka, který doma po večeri zhášival a honil všechny na lože.

„Copak to jde z vašeho?“ dloub ho kdosi.

„To on šenkýř k vůli starostovi, co my, my jsme pleva, my mohli sedět potmě — ale pan starosta — ó to je jiné,“ ryl zlomyslně Hrba. Lampa zahořela čadivým, žlutavým světlem.

„Dobrý večer, pánové,“ lahodně pronesl hostinský; viděl, jak se zakohoutil Hlávka, a proto rychle jako olej do zvedajících se vln kapal vlídná slovíčka: „Novinku, pánové, mám pro vás znamenitou novinku.“

„Já také,“ — „a já také,“ ozývalo se kolem.

„Byla tu dnes paní Dřevěná.“

„A u nás také,“ — „u nás také.“

„Kupovala si pepř — a vyprávěla,“ přitlumeným hlasem zvolna mluvil hostinský, „že se bude stavět fara.“

„Ale kde to už jen ta baba sehnala,“ — ulevil si starosta. —

„Pozor, pozor — jaká baba? To je vdovička — a bude farskou hospodyní.“ —

„Prodala místo na novou faru — ta má jistě dobré zprávy.“

Hlávka měl zlost. Těšil se, on že pustí první tuhle zprávu jako prskavku — a zatím takhle mu to selže. Napil se prudce piva, utřel si kníry, bafl mohutně a vážně pronesl: „Já povídám, dokud mám v Petrovicích co poroučet já, že farář stavět nebude.“ —

„Chm“ — usmál se Hrba — „už se tě ptal o dovolení, už tě prosil o něco, má místo, — má plány — úřady mu to povolily — a já povídám, že stavět bude, kdybys byl starostou ještě dvacet let.“

„A nebude“ —

„A bude“ —

„Abys věděl, že nebude, tak si to přečti,“ a hrdě — jako by to byla tisícovka, rozbaloval pozvání ke komisi. Usmíval se škodolibě, protože Hrba se chytil. „Couvnut nemůže — před svědky řek, že farář stavět bude — je pro stavbu a musí být i pro placení,“ v duchu počítal Hlávka

— „a to mu zlomí vaz — platit nebude chtít nikdo.“

„Naběhl jsem mu, hloupě naběhl,“ peskoval se v duši Hrba, když si přečetl přípis dožického hejtmanství.

„Pánové, farář má všechno, plány, místo, chuť ke stavbě — ale to hlavní nemá — peníze — ty chce na nás — my je máme — ale nedáme je,“ a Hlávka odfoukl dým do výše směrem k lampě — až se plamének na hořáku nad tou pýchou zatřásl.

„Zase platit — plať, jen plať,“ ozval se Kurka, — „na sedláka všechno leze, nemáme dost školy — ještě faru.“

„A kde brát, řepa je skoro zadarmo, ječmen nikdo ani nechce, pšenice neplatí — loni mořilo nás mokro, letos hubí nás sucho — daně a přírážky rostou — eh — je to život,“ naříkal si mladý rolník Kučírek a prudce zaklepal víčkem na prázdnou sklenici.

„Nic se nebojte, ani krejcaru nedáme — to je moje starost,“ a Hlávka poklepal si sebevědomě na prsa. —

„Jen nebudem-li musít,“ ozval se nyní Hrba, — „na takové věci jsou paragrafy — práci nádenickou a potahy, když se opravoval kostel, jsme musili dát.“

„Kostel není fara.“

„Podáme rekurs,“ zase tak s patra pronesl Hlávka. —

„Výborně, rekurs — bránit se budem.“

„Nedáme nic — kdo chce stavět, ať si to zaplatí.“

„Já bych navrhoval,“ zvolna začínal zase starosta, — „abychom pozvali přifařené obce a zvolili komisi.“

„Ano — komisi,“ ochotně svědčili všichni — „poradíme se s advokátem a třeba si ho k té komisi pozvem.“

„Ale musíte mu hned říct, že nedáme nic,“ poznamenal Kurka. —

„Co dáte advokátu a komisi jako diety, možná že o mnoho víc byste neplatili. Kámen a cihly dovezeme v zimě — jen si to řekněme po pravdě — nemáme často s koni kam vyjet — a práce nádenická — — — co ta může stát — pět nádeníků řekněme na čtvrt léta po šesti šestácích — tři sta zlatek ať to stojí a tři obce se o to podělí — jestli dáme každý krejcar na zlatku daní,“ — vykládal horlivě Hrba — „a ušetříme si advokáta a komise — a zlošť a konečně — velebníček nám neublížil, když máme školu — ať máme taky faru.“

„Vidíte ho, zpátečníka,“ vyrazil vítězně Hlávka a prstem jako hrotem zamířil na Hrba — „a to jsi národovec, to jsi vlastenec, to jsi klerikál, abys věděl — já jsem svobodomyšlný člověk a povídám: na faru nedáme nic — ani krejcaru ne.“

„Ani krejcaru,“ přisvědčili všichni — a když v noci pozdě ubíral se ke svému statku Hlávka, byl jist svým vítězstvím v nastávajících volbách.

Jenom tu starost měl, aby to prosadil, aby obec nemusila platit, ani jezdit, aby fara se nesměla stavět. Proto hned druhý den rozjel se do Dožic, ať se žena mračila sebe víc, radit se s advokátem — a týž ještě ten den svolal starosty ostatních obcí k poradě do „Plevna“

„Jen se nedat, pánové.“

„Nedáme se.“

„A budou-li nás nutit — odvolejme se — řekněme, že je stará fara pro faráře dost dobrá.“ —

„A to taky je — kdyby měl každý takový barák — tamhle Neřád líhá ve chlévě a je to přece taky člověk.“

„A Kristus Pán neměl, kam by hlavy položil — a on chce palác — to je mi pěkné následování Krista Pána.“

„Horák takový — Bůh milý ví, z čeho je, jaké to měli u nich doma — a tady u nás v kraji bude se roztahovat — bude si poroučet.“ Takovými řečmi den co den zaznívalo „Plevno“ — a obce vybíraly nejsurovější lidi, nejhrubší povahy, aby je jako svoje zástupce poslaly ke komisionelnímu jednání.

„Pro Krista Pána, jemnostpane,“ křižovala se kostelnice, když přinášela večeri — „to je zrovna povstání v tom „Plevně“ proti nim.“

„Všecky obce jste si tím proti sobě popudil,“ povídal faráři řídící učitel, „radil bych vám upřímně, nechat té stavby — nač si pálíte prsty — pro koho? Pro sebe přece ne — nezůstanete tu — tedy pro jiného — je to rozumné — co?“

Farář sklopil hlavu a neodpovídal. Hořko mu bylo v srdci a jako jehla bodala ho otázka: „Čím to jen je — čím?“ — „Proč jsme tak neoblíbení, tak nesympatičtí?“ A uvažoval, když se jedná o dělníka, o učitele, o úředníka, o vdovy — všechny politické strany v národě povstávají a ujímají se jich, podporují je — jejich požadavky přijímají za své. Ke všem jsou plny ohledů, jen vůči nám bez ohledu. — A my kněží?“ řekl si konečně — „i my se hýbáme, chceme úpravu svých platů, zrušení štol, odstranění patronátu, spravedlivý postup v úřadě, opatření ve stáří a prstem nikdo nehne — ani si nevšimne, jako bychom k národu nepatřili — syny českých matek nebyli — kámen, tvrdý kámen podají nám, prosíme-li o chleba — posměch a urážky mají pro nás — hle — na mé vlastní osadě — má tu býti poměr dětí k otci — vědí, že každý z nich lépe a pohodlněji bydlí než já — a jak mluví,“ — a znova připomínal si všechna ta hrubá slova, jak mu je řídící pověděl, a znovu se ptal „čím to jen je — čím?“ Zpytoval svůj život v Petrovicích, svůj poměr k osadě, ale nenalézal ani stébla, které snad by byl někomu v cestu položil. Nikomu neublížil, s nikým zlé vůle neměl, s nikým ani do nejmenšího sporu nepřišel, naopak každému vždycky rád a ochotně posloužil, často zdarma posloužil, a přece při první nepatrné oběti, kterou osada měla přinést svému knězi, tak příkře už napřed se bránila a ohrazovala. „Ale nepovolím,“ řekl si a zaťal zuby i pěsti, jako by se chystal zvednouti ohromné břemeno. „Nic na

nich nechci; když nedají z lásky — nutit jich nebudu, ale faru postavím — z lásky ke svým bratřím kněžským," a bylo mu v té chvíli, jako by byl převozníkem a jel na loďce k protějšímu břehu k určitému cíli. Seděl a sám vesloval. Za ním v loďce stáli muži zahalení v kněžských rízách, neviděl jim do tváří — ale ví, že to jsou jeho nástupci, příští kněží na této osadě, a pro ně že vesluje, pracuje a namáhá se — — —

Nadešel svátek sv. Anny. Když před farou zahrčel kočár, vykoukl naproti z hospody oknem pan Hlávka.

„To je ředitel kosohradský," oznámil pak ostatním, „to si dáme ještě jednu na kuráž — a nepůjdem dřív, dokud nepřijede hejtman.“

A skutečně, teprve když s kočáru slezl okresní hejtman s inženýrem, vyvalili se naproti z „Plevna“ rozjaření zástupci přifařených obcí. Komise postupovala rychle. Zjistila naprostou nedostatečnost budovy staré, uznala vhodným vyhlédnuté místo pro novou faru, schválila předložené plány a zastavila se konečně u otázky, jak hradit výlohy se stavbou nové fary spojené.

„Prohlašuji jako zástupce jasného pana patrona," počal vážně diktovati do protokolu pan ředitel Pátral, — „že náklad na stavební hmoty a práci řemeslnickou má býti hrazen z kostelního jmění“ —

„Zbývají práce potaživá a nádenická — odhadnuté na — — —“

Vtom se bílá ruka farářova zvedla do výše.

„Přejete si?“ překvapeně ptal se hejtman.

„Ježto vysokorodý pan patron nepřispěje z vlastních prostředků ničím na stavbu fary, navrhuji jménem svých chudých osadníků a v jejich zájmu, aby i tyto práce hradily se ze jmění zádušního.“

„Jmění zádušní nestačí,“ — ozval se ředitel.

„Tak ať se zatíží přiměřenou půjčkou,“ klidně odpověděl farář.

„Zákon dává faráři za pravdu,“ rozhodl hejtmán — „a vy, pánové, jste se tedy zbytečně namáhali. Podepíšete protokol pouze.“ —

Týž den večer byla „U Plevna“ Anenská zábava.

„Chlapíci, nedali se,“ velebil kdekdo zástupce obcí — „ani krejcaru platit nemusíme“ —

„Ale farář bude přece stavět,“ smál se do hrsti Hrba.

VII.

Před zrcadlem mezi dvěma okny od časného rána už se kroutila paní Dřevěná. Byl dvacátý den měsíce, den důležitý, protože vždy toho dne potvrzovati musil farní úřad, že paní Dřevěná „na živu jest a ve stavu vdovském žije“. Kvítance pozorně do osmerky složená ležela na stole, vedle ní hedvábné rukavičky a slunečník, na nakypřené posteli hověl si krajkový klobouk s puntíčkovaným závojem a roztahovala prázdné rukávy hedvábná blůza — jako by chtěla něžně obejmout nadýchaný klobouček. S věšáku u dveří ladnými záhyby splývala secesní sukně a na židli povalovaly se dva sešmatlané, oprýskané střevíce a polámaná šněrovačka. Mezi tím pohybovala se paní Dřevěná ve špinavém nočním kabátku a roztrhané barchetové spodničky. V kamínkách vesele praskal oheň a na plotně místo obvyklých hrnků hřály se pouze dlouhé tenké klíštky. Vdovička každou chvíli obalila si ruku opatrně handrou, aby se nepopálila, popadla klíštky a běžela s nimi čile k zrcadlu — kde namáhavě ze řídkých vlásků svých nad čelem kroutila a kadeřila

si malebné šestky. Želízka rychle chladla, zvolna se ohřívala, čas rychle prchal a tak pomalu už tlouklo devět hodin, než paní Dřevěná „si udělala hlavu“.

To ostatní pak šlo mnohem rychleji. Pohodlně vklouzla do střevíců s vytaženými pery — pozorně, aby ani vlásku si nezkřivila — přehodila si sukni a už šustila jí na těle hebká, hladká blůzička. Prsty rychle ji spínaly — a pod samou bradičkou ostrým špendlíčkem spojily oba konce límečku.

„A teď ještě šmuk,“ — řekla si paní Dřevěná, sáhla po malé skřínce a celý její obsah vysypala na stůl. — Nejdříve vybrala si dvě dlouhé zlaté náušnice, na prsty nasadila prsteny s falešnými kameny a konečně v ruce octly se jí hodinky — s trojdílným řetízkem, zakončeným symbolem víry, naděje a lásky. Paní Dřevěná před zrcadlem nachýlila hlavu dozadu a mezi límeček a suchý, žilnatý krk vsunula si hodinky a pouze řetízek jako trapeček splýval jí po bluze dolů.

„Tak pojď!“ — řekla konečně mazlivě a láskyplným okem spočinula na klobouku — něžně a opatrně vzala jej s postele a pozorně nesla k zrcadlu. Žádná královna nemůže si stavět na svoji hlavu s větší péčí korunu, než si konduktérka posazovala klobouk. „Finis coronat opus“ — něco podobného jistě i jí tanulo na mysli při důležité této práci. Posadila jej na prořidlé, nabarvené svoje vlasy, vydatně rozmnožené žíněným drdolem, a slabě jím zavrtěla. „Nesedí,“ broukla nespokojeně a hledala novou posici —

od ucha k uchu, od čela k týlu jezdila jím po hlavě, až konečně malebně usadila jej na temeni své hlavy — a aby se hnouti nemohl, přišpendlila jej dlouhým pletacím drátem... „Hotovo,“ vykřikla vítězně — až Pozorek na okně sebou trhl. Ještě rychle navlíkla rukavice — a sáhla po slunečníku a kvitanci. „Tak pa, pubínku, dal mi pacínku,“ mazlivě blížila se ke psu — „nu a jak se mu líbím — co? A byl hodný — než se vrátím,“ — ale psisko sotva znatelně otočilo hlavu ke své velitelce; připadala mu dnes v té parádě nějak cizí — jiná — čuchl po ní jenom šňupáčkem a klidně zas položil si hlavu na přední nožky a milosrdně přivřel obě oči, jako by ani nestál o tu podívanou.

Paní Dřevěná se letmo ještě jednou od paty až k hlavě zhlédla v zrcadle, spokojeně se usmála sama na sebe, pokývla hlavou, až v uších náušnice a na krku řetízky se rozklátily a rozehrály, a vyšla ven. Kráčela hrdě, — v pravici otevřený sluník a složenou kvitanci a levicí koketně nazvedajíc řasnatou sukni mířila k faře.

„I hlele, konduktérka někam jde,“ upozornila Hlávkovou chuva, jež si hrála u okna s dítětem. Starostová hnětla na válu pšeničné placky — ale hned nechala té práce a tak s rukama zamoučenýma — jen aby nic nepropásla, rychle přiskočila k oknu. Paní Dřevěná stříhla očkem po statku, a když spatřila panímámu, sladce se na ni usmála a hlavou pokývala.

„Je to stará maškara — Pán Bůh mi hříchy odpust,“ — horlila Hlávková uvnitř, „strojí se

jako nějaká mladice — ochechule jedna,“ a zlostně mačkala placky dál.

Z fary rozlehl se pronikavý štěkot. Špic vítal hosta slavnostní řečí. Štěkal, až uši zaléhaly. „Ale Špicínku,“ krotila ho lahodně paní Dřevěná, „mlčel a nehuboval. — Pozorek ho pěkně pozdravuje,“ — ale Špic nic, vedl dále svoji — hrubě, neuctivě hafal na paničku a cenil bělounké zoubky — dokud se do toho nevložil farář. Hvízdal v pokoji a pes zkrotl rázem jako beránek.

„Ah, paní Dřevěná,“ vítal Jankovec s úsměvem hosta ve dveřích, „jak ten čas utíká — to už je zase dvacátého?“

„Prosím, prosím — ano — přicházím s kvitancí,“ a roztahovala půlarch navoněného papíru.

„A račte si sednout,“ a farář ukázal rukou na divan. Konduktérka mrskla tam okem a usmála se jedovatě: „I děkuji — děkuji — není tam beztoho místa.“ — Farář pružně skočil k divanu odhodit rozložené časopisy a knihy. Ale paní Dřevěná nedopustila — „o prosím, důstojnosti,“ — rázem zakročila, — „to se pro pána ani nehodí — úklid je věcí naší — ale taková sprostá osoba, jako je kostelnice, ta dovede poklidit leda stáj — a ne faru.“

„I ona nesmí, já jí zakázal přísně se dotknout mého stolu anebo rozložených knih,“ bodře přiznával se farář — „u mne je to jako v dílně — všecky nástroje musejí být po ruce — potřebuji brzy noviny — brzy tu onu knihu — časopis —

číslo novin — matriku — ale pustit ženskou na to — uklidí to — složí pěkně na hromádku — urovná — opráší — vím, jak to sestra uměla — ale čtrnáct dní po takovém úklidu abych jen hledal, kde co mám,“ a farář za řeči podpisoval kvitanci a tiskl na ni velikou farní pečeť s obrázkem sv. Víta mučedníka.

Paní Dřevěná vzdorovitě mlčela. Teprve když Jankovec posypal svůj podpis pískem a papír sbaloval — zakroutila se na židli a vzdychla. Farář se na ni podíval. Viděl, jak sklopené oči upírá na špičatá kolena, jež ostře rýsovala se na úzké sukni — jak v rukou nervosně točí sluníkem — a suché retы jak oblizuje jazýčkem. „Ta ještě něco chce,“ napadlo ho, a aby jí vyšel vstříc, vlídně se optal:

„Přála jste si ještě něco?“

„Ach, přála,“ vydechla paní Dřevěná a rázem pozvedla sklopená víčka. Dvě šedofialových očí upřelo se na faráře. Bývaly prý dříve krásné a plné ohně. Vyprávělo se, dokud paní Dřevěná byla slečnou Císařovou, že ty oči její snadno zapalovaly mužská srdce, jako by to byly sudy prachu. Ale vyplýtvaly brzy svůj žár a teď i barvou svojí upomínaly na popel ležící na vyhaslém krbu. Kroutily se jen a slídily, ale nepálily. Farář klidně snesl jejich koketní pohled a bez nejmenšího pohnutí se dále ptal: „A co by to bylo?“

„Prosím, lidé jsou zlí,“ začínala panička, — „já jsem ubohá, sirá vdova.“ Faráři se zdálo,

jako by to už jednou slyšel — ale trpělivě poslouchal dál. „Ačkoli jsem se často mohla vdát — neučinila jsem tak.“

„To snad byla chyba,“ uklouzlo Jankovci neprozřetelně z úst. —

„Chyba, prosím — důstojnosti — jaká chyba?“ — paní Dřevěná přicházela do ohně — popadla židli a jako na koni popojela s ní blíže k stolku farářovu. — „Často jsem bojovala — a volila mezi mrtvým mužem a muži živými — mám nahradit nebožtíka či nemám — srdce a rozum často se svářily — ale zvítězil rozum. Počítala jsem — který z mužů vynesl by mi měsíčně tři desítky? Žádný! — I kdyby mi je dal — musila bych za ně chlapa živit, prát na něho, zašívát, chodil by snad i do hospody, kouřil by dokonce anebo šňupal — a tak jsem se rozhodla zůstat drahému nebožtíku věrnou a jako počestná vdova spokojiti se svojí pensí.“

„Také pravda,“ pokývl farář.

„Ale ta by mi nestačila — kdybych neměla otcovský podíl — políčko — a k vůli tomu právě chci se zeptat důstojného pána — jak to vlastně stojí s novou farou?“

„Aha,“ pomyslně si Jankovec — „tady je to,“ a teď on sám sklopil svoje černé oči. Nesnesl už pohledu paní Dřevěné. Její zraky zvědavostí rozšířené, ostré jako dvě dýky, mířily na faráře.

„To je nesmírně těžká věc — dosud není nic určitého — byla komise, jak račte vědět — a ta se rozhodla pro stavbu — teď se jedná o schvá-

lení — musí to jít do Prahy — snad i do Vídně.“

„Ale pachtýř chce vědět jistotu,“ dorážela konduktérka.

„Jistého nemohu říci nic.“

„Chce, abych obnovila s ním pacht na šest let,“ — škodolibě pronesla paní Dřevěná. —

„Na šest let!“ vyskočil farář, — „to je nerozum — nejdéle na rok — déle to přece trvat nemůže.“

„Tedy ještě rok,“ oddechla si paní Dřevěná radostně, že přece něco dobyla z faráře.

„Ale ani to není jisté; možná, že během zimy dojde povolení — a z jara počneme stavět.“

„A což — když nepočnete? Co já s polem? — pronajmout je přece musím.“

„Ano, ale s tou podmínkou — že pachtýř proti náhradě pole vydá.“

„Na to můj pachtýř nepřistoupí“ — máchla rukou panička a odtáhla se i se židlí od stolku.

Farář usedl si zase klidně a pomnul si čelo.

„Paní Dřevěná,“ začal vlídně — „já bych to pole najal sám.“

„Sám?“ podivila se panička. —

„Ano, sám — kolik platí vám váš pachtýř?“

Vdova v rozpacích zadívala se znova na hroty kolen.

„Padesát zlatých mi platí,“ vydechla konečně — „ale důstojnému pánu bych je nechala o mnoho laciněji.“

„A proč? Dám padesátku,“ bodře se už zase smál farář — „posázím je brambory a ještě jednu vydělám.“ —

„O — to je výtečná půda řepná, pšenice, řípa, zelí — tam se všechno rodí — moje políčko — to je zahrada,“ velebila konduktérka a farář zatím psal rychle na archu papíru. A když po chvíli vdova z fary odcházela, nesla si listiny dvě — kvitanci a nájemní smlouvu — — — —.

„Teď to jde do živého,“ řekl si farář po odchodu paní konduktérové — „pole mám — sít a sázet nebudu nic — ale stavět — stavět — fara tam po jaře na něm ze země vyroste — farka jako klec pěkná, jednopatrová,“ úsměv usedl mu na tvář — blahá spokojenost naplnila mu duši a on zapálil si dýmku a v dobré náladě přecházel kanceláří a oddával se líbezným snům.

„Zimu tu ztrávím,“ řekl si odhodlaně — „nějak to přežiji — poslední zimu — teď máme září“ — počítal na prstech — „v březnu by se mohlo počít — pět měsíců je času — pět měsíců — v té lhůtě musím promrskat ty plány všemi instancemi — od hejtmanství až k ministerstvu — jen z hejtmanství kdyby se to už hnulo,“ — trpce zatoužil a vzpomněl si — co mu řekl pan hejtmán, když po měsíci přišel se optat, pod jakým číslem plány byly místodržitelství odeslány.

„Ach velebníčku — vaše fara — ta zde ještě leží — víte přece, že byly volby — máme mnoho práce — všechna agenda vázne — jsou zde mnohem starší kusy — a na to vás upozorňuji, že ta

„horečka“ musí vás pustit — taková věc — jako je stavba fary — je náramně důležitá — ta se musí odležet — tu každá instance musí důkladně prostudovat — nejde to tak zhurta,“ — tak lahodně to povídal pan hejtman, že Jankovec ani neodporoval, jenom uctivě prosil, aby tedy pokud jen možná poslali to cestou konsistoře k místodržitelství — a hned potom psal do konsistoře. Měl tam známého — konseminaristu kašlavého Bartíčka — kterého po vysvěcení přijali do kanceláře konsistorního jako adjunkta, patrně proto, aby si v kancelářském prachu dřevěné plíce zahojil. „Příteli,“ psal Bartíčkově, „jakmile naše hejtmanství pošle vám moji žádost o stavbu nové fary — hned mi to napiš,“ — ale dosud čekal marně. Teď ta návštěva paní Dřevěné znova jím hnula. „Kdo prosí — bude mu dáno,“ citoval si Písmo sv. a vypravil se tentokráte po prvním říjnu sám do Dožic pro kongruu. Sebral v berním úřadě svoje zlatky a zamířil po schodech nahoru do prvního patra. „Je pan hejtman doma?“ optal se v předpokoji písaře.

„Je — ale neradil bych, abyste k němu s něčím chodil — je prašpatně naladěný.“

„Příteli, já sem mám míli cesty.“ —

„Inu pro mne,“ pokrčil písař rameny a farář zaklepal na dvěře. „Herrrein,“ zarachotilo uvnitř a Jankovec smáčkł kliku.

„A — z Petrovic — že ano? a jistě k vůli faře? Solche Gemeinheit! — Už jsem řekl přece,

že je plno práce — máme tu starší věci — musí to jít pěkně po pořádku — kdo dřív přijde, ten dřív mele.“

„Ráčil jste sám uznat, že stavba nové fary je naléhavá.“

„U nás je všechno dringend — nebo — jak vy to říkáte.“ —

„Tak račte prominout,“ poklonil se farář a odešel. Ale cestou zle hučel „vida — naladěm — aby tak našinec nebyl někdy naladěm — ale počkejte já vám to oplatím — oplatím,“ — a pohrozil hůlkou — „to hejtmanství, když chce od nás něco, rozkazuje si: pošli obratem, do tří dnů, co nejrychleji — a moje fara — dva měsíce už se tam válí — dva měsíce,“ a Jankovec se chystal k válce s hejtmanstvím. Nechá se také o všechno upomínat. Alespoň dvakrát budou musít mu psát, než pošle „pohyb obyvatelstva“, třikrát se nechá upomínat o „seznam narozených pacholíků a nejméně třikrát o každý „ex offo matriční list“ — zlobit je bude, budou si jistě stěžovat u konsistoře, dostane nos, ale ať, unese jej — nevidáno — jeden úřední nos! — Ta všechna zlost a všechny plány válečné rozprchly se však jako pára na slunci, když asi po týdnů oznámil náhle Bartíček, že už plány i protokol i rozpočet — všechno že už je u nich v kanceláři, tam že se to nezdrží — aby se nebál, že už referent to má přiděleno a jistě do konce měsíce že to pošlou místodržitelství.

„Tak vida, křivdil jsem mu,“ omlouval Janko-

vec hejtmana — „bručí — bručí — ale přece vyhoví — mohl mne ještě potýrat,“ vděčně uznával a jako dříve vyřizoval zas úřední věci ochotně a rychle. Jenom Bartíčkoví psal — jak to zašlou — hned aby mu dal vědět — hlavně pod kterým číslem to šlo — aby pak u místodržitelství snáz se na to vyptal — snáz to našel. K Ježíšku dostal pak pohledničku a na ní nestálo nic jiného než „6720“

Farář slavil radostné vánoce. „Už je to v proudu — už je to v proudu,“ mnul si zimou zkřehlé ruce — a nic si nevšímal bořící se mu fary nad hlavou. Jako perníkovou chaloupku olamoval a okusoval mu ji víchr. Srazil štít, shodil několik tašek, urval kus omítky — farář dal klidně ucpati otvor, aby se na půdu neprášilo, a těšil hubující kostelníci — „nu — nu — jen trpělivost — už jsme tu poslední zimu — do té barabizny zde nebudou přece už dávat nákladné opravy — prodají to a nikdo jim opravy nezaplatí“ — až náhle v lednu už potkala ho citelná nehoda. Jednou zrána počala kamna kouřit. „Bude jinak — změni se nám počasí,“ hlásila u kamen klečící kostelnice a nadouvala tváře a vší silou foukala do kamen. Ale dým valil se proti ní — plamen ne a ne se rozhořet. Všechny možné pokusy už provedla. Zkusila popelník vytáhnout, okeničku zavřít — otevřela okno — otevřela dveře, polila papír petrolejem a hodila jej do kamen — ale všecko marné. „To není počasem,“ řekla konečně, zlostně udeřila loučkami o zem a utírajíc si zaslzené oči dodala ještě: „jsou za-

nesena — musí se dát vymect,“ — farář dusící se dýmem, jenž ho štípal v očích a škrabal v hrdle, přísvedčil a po mši svaté poslal ministranta pro zedníka.

„Tak, mistře, kamna nás zlobí, nehřejí, — páchnou a kouří — vymeťte nám je — ale brzy — je to kancelář — musím tu ustavičně být — a já zatím jdu do školy — než se vrátím — tak aby to bylo.“ — Zedník znaleckým okem prohlížel kamna — ťukl kotníkem tu, kladívkem tam a kroutě hlavou jako lékař nad vážným pacientem — pomaloučku promlouval: „Prosím — na ta kamna mám strach máknout — aby se mi v ruce nerozsypala,“ — a při tom stále se díval na popukané kachlíky — odchlíplý komínek a rozstouplé pláty. —

„A to by bylo — takový mistr,“ — zalichotil Jankovec — „jen se do nich pusťte.“

„Tak na jejich zodpovídání,“ a už si svlíkal kazajku a odhrnoval si rukávy, chystaje se k nebezpečné operaci. Opatrně, pomaloučku tupým nožem ze skulin vyšťáral uschlou hlinu a jako oči vyloupl z kachlíků bílá kolečka. Objevily se černé dutiny — plné uhelných sazí. Vymetl je kosinkou — celou ruku až po rameno do nich stápl — všechny kouty a chodby v nich prošťoural — patrem po patře tak procházel, až konečně nejspodnějším otvorem vybíral lehké jako pýří — mastné — černé saze.

„Tolik svinstva tam — a pak to mělo táhnout,“ radovala se kostelnice — držela ošitku a dívala se, jak se na ni hrnula jemná, černá moučka.

Zedník ještě kartáčem protáhl úzký komínek a s hlasitým „Zaplať Pán Bůh“ skočil se židle dolů — „vydržela to — ale je to zázrak,“ s pozdviženým prstem povídal kostelníkové — a už mačkal v hrnci hlínu a piliny a všechny rány a trhliny jako mastí pečlivě ucpával a vymazával. Na konec obílil je vápnem — a zapálil v nich. Kamna spokojeně zahučela a oheň v nich ve-sele zapraskal. „No — to je přece radost poslechnout,“ pochvaloval si zedník a sám čileji tahal a bafal ze své dýmečky. „Můj vám přinese peníze — budete jistě spokojen — já vyložím velebníčkovi, jaká páravá práce to byla,“ slibovala kostelnice. —

Zedník složil svoje nádobíčko a hrnky do modré zástěry, odešel — a kostelníková dala se rychle do podlahy. Byla kol dokola kamen učer-něná i hlinou umazaná. — Už klečela na zemi a rýžák držela v ruce, když vtom zašimral jí v nose protivný zápach. Dvakrát — třikrát chřípěmi znalecky zavěťřila a snažila se rozeznati, co to tak páchne. „Jistě tam nahoře kus hlíny nebo hadru nějakou nechal,“ pomyslila si — „než se dám do podlahy — smetu je ještě,“ a už vstala a se smetákem v ruce stojíc na židli vzpínala se na kamna. Jen aby dosáhla až na nejvyšší patérko i na špičky se postavila a jako strunka natáhla se malá její postavička — vtom jí židle pod nohama po kousku rozmáznuté hlíny na podlaze ujela — žena pronikavě vykřikla a zadržela se kamen. Rána zaduněla a oblak dýmu zahalil celý pokoj.

„Já se jich jen dotkla — já se jich jen dotkla,“ hlasitě naříkala kostelnice — nevědouc ani, že za ní stojí farář. Vrátil se v té chvíli ze školy. Skočil k umyvadlu a konývkou uléval oheň. Na zemi — když se dým rozptýlil — ležela rozmlácená kamna, jenom spodek zůstal neporušený.

Jankovec s trpkým výrazem ve tváři díval se na to. To byl jeho největší pokoj — měl dvě okna — byl světlý — teď už i čistý — a ztratil jej v té chvíli. Kde tu koupí ve vsi kamna? Ani v Dožicích ne — musí psát pro ně někam — sám dosud neví kam — než doveze je dráha — než je postaví — čtrnácte dní uplyne — konečně není jisto, smí-li si je objednat — bez patronátního úřadu. Ale zde váhat nelze — koupí a ohlížet se nebude na žádný zákon ani předpis. Jenom nestranný svědek musí zjistit nutnost — neodkladnost, potřebu nových kamen — a farář ohlédl se na kostelnici. Ta chvěla se leknutím a držela zástěru na očích.

„Jako Jeremiáš nad zříceninami Jerusalema,“ napadlo Jankovce a nahlas jí řekl: „I nebrečte a skočte k panu správci, že ho prosím, aby mě navštívil, a zedníka přiveďte“ — a sám otevřel dokořán okno. Ostrý, mrazivý vítr zavanul dovnitř. Farář vešel do vedlejšího pokojíka. Přeletěl ho zrakem a povzdychl si: „tak tahle díra mi jediné zbývá.“ Žluč se v něm hnula a zlost zavařila mu krvi. „Kriste,“ pozdvihl ruku vzhůru, — „takovýhle byt má kněz! — Tys ho neměl také — pravda — ale byl jsi Bohem — a ne pouhým červem lidským, neměl jsi matriky ani

archiv, nechodili k Tobě na protokoly snubní, pro křestní listy, výtahy z matrik, neměl jsi ani visitací ani pouti, nocleh jsi nemusil dávat ani jeptiškám ani mnichům, ani Františkánům ani Milosrdným — —“

„Má úcta, velebníčku — má úcta a tohle je malér — venku je osmnáct stupínek pod nulou a vy povalíte kamna. Tohle až se dozví konsistoř, že se na faře rozvalila kamna,“ — cynicky smál se správce dvora ve dveřích. Ale Jankovec se nesmál. Urážel ho ten bezstarostný smích a proto suše, studeně přivítal správce: „Poprosil jsem vás jen proto, abyste dosvědčil panu řediteli, že jsem si nemohl pomoci a musil objednat nová kamna.“ —

„I toho snad nebude potřeba,“ rychle mluvil správce a vytahoval z náprsní kapsy metr — „máme pod kůlnou složená kamínka — loni jsme je vyndali z mého bytu — a ta sem budou jako dělaná,“ a měřil kout, ve kterém stály trosky bývalých kamen. Farář zrudl ve tvářích — jako by mu vyřal políček. Cítil to ponížení — ta slova jako jiskra padla do jeho roztrpčené duše a zapálila.

„Dovolte — vy jste je vyhodil a mně mají být dobrá?“ I správce cítil ostrí jeho výčitky.

„Nu, když jste takový pán,“ zaryl schválně surověji — „tak si kupte nová sám, ale také si je zaplatíte — poroučím se,“ a odešel...

Ten den po celé vsi rozletěl se hloupý vtip, který znamenitě osvěžil zimní nudu na vsi. „Sly-

šli jste už," ptal se jeden druhého na potkání — „na faře se rozvalila kamna“ — — — A všichni se vesele smáli, jenom ve své komůrce — v polo-zbořené faře sám a sám seděl jejich „duchovní otec“ a šeptal si: „nejposlednější nádeník dal by okamžitě výpověď — odešel by — o příslušníka každého jiného stavu staral by se někdo — zemská i říšská sněmovna mluví o otázce bytů všech stavů — ale u nás? Kdo mne se ujme? Tam někde v prachu válí se moje žádost“ — — — a mávl zoufale rukou...

VIII.

„A pak co nevidět máme jaro. To nejhorší už je za patami. Nějaká drahocenná kamna sem kupovat — to by bylo škoda — postavíme sem litinová, slušná kamínka — přenosná — a až se tenhle barák prodá — zase si je vezmeme — v nové faře počítáno je na kamna tahová — krásná“ —

Farář si vzpomínal na slova patronátního komisaře, který tehdy osobně do fary zajel a rozčileného Jankovce chlácholil, a s trpkým úsměvem hleděl do kouta, kde na třech nožičkách při samé zemi stál malý, litinový bubínek — nová kamna farská.

„To jsou mi krásná kamna,“ hubovala kostelnice —

„I jen když budou hřát,“ — okřikl ji farář.

„Nemají ani popelník,“ kritisovala je klidně dál posluhovačka, — „a takový dlouhý, úzký komínek o dvou kolenách, no — děkuju pěkně — to bude vymetání,“ a pohrdlivě i zlostně pohledem měřila k zemi se krčící kotlík.

Jankovec už tisíckrát v duchu jí dal za pravdu

— protože ten v koutě stojící litinový netvor stal se zdrojem nových jeho útrap. Žádal, aby kolem něho stále někdo obskakoval, stále aby jej obsluhoval. Čím menší byl — tím většího pozorů si žádal. Dvakrát v týdnu musila se mu kartáčem protáhnout úzká plechová roura — jinak kouřil a čadil k nesnesení. Rozdělal-li se oheň v něm — zprvu hučel — pak protivně zapáchal uhelnými plyny — konečně do ruda se rozžhavl a sálal žár jako moloch. Ale sotvaže opominul farář v práci pohroužený přihoditi na praskající plamen kus uhlí — uražená, pohněvaná kamínka už se mstila — zhasl v nich oheň — zchladla — a teprve citelná zima připomenula faráři, jakého hříchu se dopustil. Byla ta kamna jako dítě — chtěla, aby se s nimi ustavičně někdo mazlil — ustavičně s nimi si hrál — byla zlomyslná a plna vrtochů.

Jen k vůli nim nemohl se farář ani dočkati jara. Oči měl od dýmu červené, uhelnými výpary byl jako omámený, špatně spal, pokašlával a často naříkal si na bolení hlavy.

„To je všecko od toho šmejdu — od těch kamen,“ zlostně zaťatou pěstí hrozila kostelnice kulatému bubínku.

Leč i z jiného důvodu teskně vyhlížel farář oknem. Báł se, že uslyší už prvního skřivana, anebo že uzří první lístek zelený, a toho se lekal — protože schválení plánů a povolení ku stavbě nové fary dosud nepřicházelo. „Ještě je čas — ještě je čas,“ těšil se v duchu — a trpělivě

čekal, dokud sníh roztahoval se jako bílé plachty po polích i střeších a dokud spala mrazem na kost utvrdlá země.

Ale když potom po vrškách a stráních prokoukla vlhká, černá země, když se střež před polibky jarního slunce prchal špinavý sníh, když otevřeným oknem plnými doušky ssál čerstvý jarní vzduch a na procházce když skřivan zatřepal mu křídly nad hlavou a z hrdélka vytryskla mu drmolivá píseňka, tu Jankovec stával se netrpělivým, zlostným, popudlivým; lačně trhal poslíčkovi z ruky došlé dopisy, chvatně je otvíral a po každé zklamán upadal v hluboké zadumání. Ta tam byla veselá jeho povaha. Smutkem zkalila se jeho duše a stesk zůstával v ní — protože v samotě své nikoho neměl, komu by si postěžoval — kdo by s ním nesl zármutek a dělil se o hořkost života...

I lidem počal se vyhýbati. Stranil se jich, protože každý s ním začínal hovor: „Tak co — kdy-pak už budete stavět?“ — a tak dráždil v něm a jitril jenom jeho otevřenou ránu.

„Bože, to je morous,“ říkali lidé, vycházejíce z fary —

„A jaký to byl veselý, společenský člověk, když k nám přišel.“

Ale nikoho nenapadlo tázati se po příčině, pátrati, co ubilo v jeho duchu jiskru čistého veselí a potáhlo ji šedou pavučinou nesdílňého, ponurého samotářství.

Mrtvá pole oživila lidmi i dobyt看, stráně i

meze zapestrily se bílou sedmikrásou a žlutými housátky — ptáci i děti zpívali a jásali o závod — jenom Jankovec chodil tou jarní náladou s hlavou sklopenou a smuten.

Když se jednou vracel ze školy — viděl, jak soused Hrba kope základy. Zastavil se a hleděl žádostivě na to, jak dělníci vyhazují lopatami sypkou zemi — jak potahy přivážejí cihly a písek a jak se bělá dlouhý záhon připraveného kamene.

„Pomáhej Pán Bůh,“ promluvil farář sám. Nutilo ho to, aby se pokochal tím pohledem, aby postál a pohovořil si. Neodolal a prolomil svoje mlčení. — „Tak copak to budete stavět,“ optal se ne bez závisti.

„Výminek si postavím“ — klidně vyprávěl soused — „napadlo mě to v zimě letos, abych pomýšlel už na sebe a ne jen pořád na děti — stárne — a než předám statek — rád bych měl slušné bydlení pro sebe.“

„To je moudré,“ pochwálil farář a rychle odcházel. Cítil, že by se neopanoval, kdyby zůstal a dále mluvil. Že jako voda z nádoby nad ohněm postavené překypěl by, postěžoval by si a snad i zabouřil...

„Hle — dnes si umínil, že bude stavět — a za týden už kope základy a staví, a u nás — co už je to žádostí, pochůzek, komisí, co tu musí být psaní, co úřadů všelijakých — patron — hejtmanství — konsistoř — místodržitelství — léta projdou — člověk hyne — a úřední cesty jako

had se kroutí a vinou a ne a ne dojítí cíle,“ sevřel rty, aby nahlas nevykřikl a teprve doma překvapené kostelnici, když mu přinesla oběd, řekl stručně: „Zítra pojedu do Prahy na tři dny, kdyby se něco stalo — ať jde váš muž pro pana faráře do Strunkova.“ —

„Do Prahy,“ spráskla ruce kostelnice — „a to jistě k vůli faře,“ — dohadovala se zvědavě. — Ale Jankovec mlčel jako hrob. Jenom koženou kabelku vytáhl ze šatníku. — Bělala se celá plísni. — Farář trpce zahleděl se na ni. Vzpomněl si, jak před čtyřmi roky s tou taškou přes rameno vcházel sem — do Petrovic — jak ho s pláčem už vyhlížela sestra na prahu — a jak ho prosebným hlasem vítala: „bratře, nechod sem, vrať se zpět na kaplátku“ — ale on si postavil hlavu — falešný stud mu bránil obrátit se na prahu a odejít — usmál se jen — pohladil sestru po hlavě a řekl bodře: „i jdi, utíkat před nějakým hmyzem — to tak by bylo hrdinství!“ — a pak začalo jeho utrpení... Jankovec seděl u psacího stolku a plesnivou tašku držel stále v ruce. Jemně, po prstech, krokem neslyšeným vcházeły k němu vzpomínky. Útěk sestry, boj se šváby, pád kamen, jednání o novou faru — patron — komise — to vše mu táhlo hlavou. „Co už jsem tu zkusil,“ povzdychl si v duchu — a rázem vybavily se představy jiné. Vzpomněl si na léta kaplanská. Viděl světničku s okny k severu obrácenými, bez slunce sice — ale tichou a bílou. Zapadal do ní po práci jako pták do hnízda. Rád sahal po knize — po peru

— sedal k harmoniu — — A Jankovec se krčil v židli — jako by se bál pohnout — jen aby milé vidiny ty nezaplašil...

Vtom kostelnice asi po třetí drsně zakašlala. Trvalo jí to nezvyklé zadumání farářovo trochu dlouho. Svrběl jí jazyk a stání žádného neměla — jen jen se třásla — udati někde velkou novinu, že velebný pán odjíždí do Prahy. Jankovec procitl — potřel si rukou tvář a řekl jen nevrle: „můžete jít — ráno po mši vám dám klíče.“

Když potom ráno farář vskutku kráčet k nádraží — kdekdo už po vsi věděl, že je pozván do Prahy, že dostal psaní, aby si přijel pro plány, jak se vrátí, hned že se bude fara stavět.

„Proto on nic nezasel,“ podotkla paní Dřevěná a vzpomněla si na svoje políčko, jehož se dosud pluh nedotkl a na němž jenom pýr a ohnice se zelenala.

Jankovec stulen v koutě vozu třetí třídy, modlil se brevíř — mechanicky převracel listy — po paměti s očima přivřenýma recitoval žalmy. — pouze antifony — oraci a lekce pozorně četl — až ho vyrušil zlatý paprsek slunce. Prodral se k němu špinavým oknem — zafukal na jeho skloněnou hlavu — odtrhl jeho oči od ohmatané knihy a vyvádil je ven do krásné přírody jarní. Jako by šupiny s očí mu spadly, usmál se na něho širý kraj zalitý zlatem božího slunce. V jeho teple hřála se městečka a vísky, v jeho světle koupaly se zelené koruny stromů, blýskaly se hladiny rybníků, třepetali se skřivani, jako v mu-

toskopu, obraz měnil se každé chvíle a Jankovec očí od něho odtrhnouti nemohl. Až teprve před samou Prahou znova otevřel svoji kabelku, uložil do ní brevír a vytáhl plán Prahy a rozložil si jej po kolenou. — Znal Prahu — třikrát — čtyřikrát v ní byl — na výstavách dvakrát a na sjezdě nějakém — znal v ní Hradčany, Vyšehrad, byl v Museu — Rudolfinu — ale kde je místodržitelství — to hledal teď na plánu — a před ním bledly všechny památnosti — všechny atrakce stověžaté Prahy. „Jak pochodí? Co mu as řeknou?“ To byly otázky, které provázely ho cestou do hotelu v pozdním večeru, vyrušovaly ho ze spánku, ráno vstávaly s ním a pudily ho ven — ven do probouzející se Prahy — — —

Teprve když opustil Staré město a stanul na Karlově mostě pod gotickým obloukem vysoké věže mostecké, vykřikl radostným překvapením. Kamsi do neznáma propadly se v něm rázem všechny starosti a obrazy, zapomněl na faru, na plány, na místodržitelství, na Petrovice — na všecko na světě a líbal očima úchvatný obraz velebných Hradčan. Z ranních mlh kdesi za Prahou vyhouplо se ohnivě slunce. Cihlové střechy hned zarděly se do krvava, zlatem zahořela okna a zelený Petřín lahodně se usmál květem obalenými stromy a keři. Jankovci se zdálo, jako by sám Bůh kochal se tou krásou a okem svým na ní spočíval... Okouzlen a očarován stál jako ztuhlý — necítil, jak do něho vrážejí lidé, jak se mu s reptáním vyhýbají — jak ho plísňí — proč postaví se právě doprostřed chodníku — od-

strčili ho ke kamennému parapetu — a on pořád hlta hýření barev, čarovnou hru stínů a světél, linie domů, střech a věží...

„Kupředu račte, kupředu,“ — dotkla se ho konečně čísi ruka. Jako by se ze sna probudil, jako by se z pohádky náhle vrátil do střízlivého života — rozšířenýma očima podíval se na strážníka — a hned zase nad práh vědomí vyhouplo se, vyplulo všecko, co ho do Prahy přivedlo... Janekovec se otrásl, jako by ho sprchou polil. — „Hledám místodržitelství...“ jako na omluvu — více pro sebe mrzutě si zahučel. —

„Tak jen přes most — tam stojí můj pan kolega — poproste ho a on vám ukáže“... A Janekovec vykročil... Sluníčko boží skrylo se za mráček, pohasla okna, osleply barvy, zesmutněl celý obraz, vynikaly jen šedivé zdi a ostré hroty věží nesoucích pozlacené kříže... Schýlen prošel Mosteckou a už prstem ukázali mu špinavou, trojpatrovou budovu — jež jedním rohem s několika okny po stranách jako nosem čněla na Radeckého náměstí. Zaměřil k ní. Před vchodem procházel se premovaný vrátný.

„Cop! Kus středověké mumraje!“ pomyslil si farář, kráčeje kolem.

„Kampak?“ příkře, úsečně zastavil ho vousáč, nastaviv mu před nohy dlouhou hůl s pozlacenou bambulí a třapcem.

„Bylo mi řečeno, že je zde místodržitelství.“

„Zde je byt jeho Excelence — vchod k úřadům je za rohem.“ — Tam potom vskutku našel Jan-

kovec ještě jedna vrata, špinavá a otlučená a úzkou brankou jejich vešel do tmavé chodby. Chvilí postál a rozhlížel se — až konečně oko uvyklo šeru — objevilo několik dveří a nad nimi elipsovitě, černě natřené tabulky. „Bože můj, jako na hrobech!“ napadlo kněze a v duchu stály před ním litinové kříže na Petrovickém hřbitůvku — s podobnými oválnými černými tabulkami a zlacenými nápisy, počínajícími slovy: „zde leží...“ „zde odpočívá...“ I zde na těch černých deskách spatřil po chvíli žlutá písmena gotická i latinská — zašlá a uprášená — takže jen s námahou luštil jejich význam. „Podací protokol“ — „Expedit“ — „Archiv“ — četl jeho, v poslední době silně se kalící zrak.

„Nějaké ostřejší brejle budu si musit pořídit,“ napadlo ho tam v tom přítmí mimovolně — „až tu pořídím — vyhledám některého optika,“ — a v těch myšlenkách už se blížil ke dveřím, na kterých se i v šeru leskla bíle ohmataná, mossažná klika.

Zafukal zvolna na jedno křídlo špinavých dveří. Ticho jako v hrobě. Ani hlásek se neozval — ani slovíčka vlídného pozvání. —

Vtom přihnal se člověk nějaký v černožluté čepici a s haldou spisů v hrsti. Jankovci ani nestačil čas všimnouti si, zda je to listonoš — nebo sluha úřední — nebo úředník nějaký. Jako vítr se přihnal — bez klepání otevřel dveře a jako bouře vrazil dovnitř. —

Farář rychle proklouzl za ním. Ovanula ho rázem vůně odkrytého hrobu — vůně hrobky,

se které záklopní kámen byl odvalen... Rozhlédl se kolem. Ohromnou, špinavou klenbu měl nad hlavou — stěny obloženy byly tučnými svazky, velkými jako jeho matriky doma — a uprostřed v několika ulicích po obou stranách černých pultů zuřivě psaly shrbené — sedící postavy. Slyšel zřetelně šustot papíru, slabé skřípání per. — Jako spousta červotočů kdyby tu někde byla ukryta — takový měl Jankovec dojem — když naslouchal tomu zvláštnímu šelestu, jenž naplňoval celou registraturu. Zalapal znovu po vzduchu — vtáhl jej do sebe a otrásl se. Jeho plíce uvyklé venkovskému vzduchu silnému, čistému, plnému ozonu a vůně květů, trav, obilí, odepřely službu a farář prudce se rozkašlal. Tu teprve ten, který seděl u pultu na samém krajičku — zvedl se a tichým hlasem optal se kněze, čeho si přeje.

Jankovec hlasem kašlem přerývaným ze široka počal vyprávěti o své faře, o stavbě nové fary, o plánech a rozpočtech.

„A podal jste to už k nám?“ úsečně optal se ho mladý úředník. —

„Loni — před vánocemi.“

Beze slova otočil se mladík ke knihám, sáhl po jedné, chvíli v ní převracel listy — a už na kus papíru psal řadu číslic.

„Záležitost vaše došla a je přidělena druhému departementu pod tímto číslem,“ — řekl zase tak tichým — lhostejně studeným — úředně bezbarvým hlasem, podal mu papírek a usedl klid-

ně na svoje místo. — Jankovec vyšel ven. Cítil ustavičně zkažený vzduch uzavřené, neprovětrané místnosti... slyšel skřípot červotočů a vlna lítosti zalila mu srdce. „Ubozí lidé,“ politoval je v duchu — „jako v hrobě jsou tam.“ —

To už potom ve druhém poschodí — ve vzdušném, vysokém a světlém pokoji pana rady petrovického faráři lépe se líbilo. Pan rada vyslechl trpělivě faráře. Mnohem trpělivěji než tam ten úředníček dole — ale když farář skončil a podal mu papírek — hvízdal si mladičký pan rada — „ach so“ — a vyšel ze dveří. Ubohou češtinou — která po několika úvodních slovech proměnila se v čistou němčinu, sdělil faráři, na jeho akt že vůbec ještě nedošlo — ještě ho v ruce neměl — ani ho neviděl — ale teď poslal si pro něj — skonstrist ho vyhledá a přinese — a přinesl. Jako na starého známého zasmál se farář na ten známý balík listin a spisů, ležících teď před panem radou. Poznal desky tuhé, tvrdé, které obsahovaly plány — půdorysy, profily i situaci — z daleka viděl tučný svazek na hřbetě sešitý červenobílou šňůrkou — „aha — rozpočet,“ projelo mu hlavou — a jak pan rada listinami se probíral — tak farář radostně v duchu je pozdravoval: „to je moje žádost“ — „to je patronátní konsens“ — „to je protokol“ — „i vida, vida — co už je toho, jak to roste“ — a připadalo mu to jako sněhová koule, která čím dál se valí, tím více na objemu přibývá. Jeho žádost — pouhý arch to byl — provalil se kanceláři — prošel úřady a hle, jaký tučný balík už je z něho. A jako

by měl radost, že konečně zase se s ním shledal, že jej vidí — že se mu neztratil na té klikaté cestě — farář vesele očima mrkal, spokojeně temeno hlavy si hladil — příjemně se usmíval — a v duši si přichvaloval: „tak jsem ho našel — chlapíka — vyrostl — zesílel — ztloustl — jen teď ho popadnout — aby se odtud vrátil zpět — dolů, odkud vyšel,“ a cítil silnou touhu — vzíti si akta pod paží a jíti s nimi — a říci panu patronátnímu komisaři: „hle — tady vám to vezu schválené — povolené — do stavby se dejte.“ —

„No also!“ oddychl si vtom pan rada — byl právě s povrchní přehlídkou celého aktu hotov a obrátil se k faráři.

Měl tvář klidnou — a mluvil teď plynně a rozhodně... „Povolení tak brzy nedojde. Musí to jít nejdříve do oddělení stavebního — pak do oddělení účetního k přezkoumání.“

„Prosím, ono už to jednou prozkoumalo hejtmanství — pan koncipista s panem okresním inženýrem.“

Pan rada mávl rukou, jakoby mouchu plašil. „To nic není — na to asi my nestačíme — náklad převyšuje osm tisíc — die Sache muss nach Wien.“ — Pan rada po tomto trumfu se odmlčel. Pod Jankovcem zachvěly se nohy.

„Snad — prosím — by nebylo..“ začal stísněným hlasem. —

„Ja — nach Wien,“ potvrdil pan rada znova a neomylně. Popřál ještě chvíli překvapenému faráři, aby se vzpamatoval, a zase rozhovořil —

„ano — k ministerstvu to musí. — K vysokému ministerstvu kultu — a tam zas k prozkoumání dostane to nejdřív Baudepartement a potom Finanzdepartement“ —

„Pro Pána Boha — a kdy se to vrátí?“ — zalomil farář rukama. — Pan rada vytáhl ramena do výše. — „To je těžko říci — kdyby si to ponechali v každém oddělení pouze jeden rok —“ Jankovec sepal ruce.

„Nu ano — rok. U ministerstva akt — který tam leží tři léta, jest ještě čerstvý — tam si takovéhle věci poleží sedm, osm i více roků.“

„To není možná — to nelze ani uvěřit“ — vyskočilo faráři z úst, a pan rada se poklonil. Audience byla skončena. S hlavou sklopenou vyšel na ulici a ponořil se do proudu denního života. Bez zájmu a bez radosti kráčel chodníkem. Nic ho netěšilo a nevábilo. Kráčel znova po Karlově mostě — ale neměl ani pohledu pro starobylý Vyšehrad, jenž nad Vltavou příkře se zvedal — darmo ve slunci hořely pozlacený hřeben a žebra mohutné kopule na Národním divadle — marně na modravém koberci vod rozkládaly pražské ostrovy smaragdovou a svěží ještě jarní zeleň svoji — Jankovec kráčel s hlavou sklopenou po mostě — takže se zdálo, jako by ti kamenní světcové a světice, jejichž alejí šel, ve vzrušených pósách nad ním ruce spínali, vztahovali a zalamovali...

A nic ho nepotěšilo — nic ho nezaujalo. Plnou hlavu i duši měl zas obav a starostí... „Co je-

nom dělat? Jak si pomoci?“ to jediné kráčelo s ním celou cestou až do hotelu — spalo to s ním — i jelo zpět na jeho zpuštěnou — polo-zbořenou faru.

A sotvaže se doma ohřál, přicupal strunkovský pan bratr, farář Štípal. „Tak jak jsme pochodili? — Co?“ už z daleka ruce roztahoval a ústa našpuloval... „Špatně — prašpatně,“ ulevil si upřímně Jankovec, „považte, k ministerstvu to musí — k mi-ni-ster-stvu,“ slabikoval — a jak to slovo protahoval, tu po každé slabice cítil, jak se ho zmocňuje vždy větší a větší hněv — „a to je jen následek toho nerovného manželství mezi církví a státem. Stát! Stát — ten je jako moderní manžel — ten smí všechno — on je hlava — on poroučí a církev to je zotročená žena — bez práva — bez vůle — poslušná jako děvka — oddaná a pokorná — o nějaké emancipaci — rozvodu — odloučení ani se jí nezdá — leká se pouhé té myšlenky, že by se zpřetínati mohly ty potupné svazky pojící ji se státem tyranem.“

Strunkovský farář se krčil — prstem hrozil — „pst-pst-pst, mírně se bratře — copak, kdyby nás někdo slyšel!“

„Leda švábi a červotoči rozlezlí tady po skulinách,“ usmál se Jankovec a hned zase přišel do ohně. — „Hle, vezměme můj případ. Co dá stát na stavbu fary? Groše ne — ale od počátku je cítit tvrdé jeho ruce v celém jednání — co to už stálo zbytečných peněz — ty věčné komise

jen — informační — kolaudační — stavební — konkurenční, a Bůh milý ví jaké — ty revise jen — samé přezkoumání, přezkoušení — instance za instancí tahá se o každý akt — a pod zástěrou něžné péče týrá se církev i její sluhové — zřizuje se ve volném rozletu a rozkvětu. Každá společnost náboženská vládne svým jménem libovolně — jenom ne církev katolická a proč? Protože se těší ochraně státu — ten ji tiskne na svá plochá prsa — objímá ji — proto jen, aby ji samou láskou nejdřív udusil a pak jednou snědl...“

„Pst-pst,“ nepostačil ani napomínat varovně Štípal — bylo mu to nepříjemné, měl rád pokoj a mír, „Bože, Bože, jste vy rýpal, co bych se o takovéhle věci staral, co je mi do toho, od toho jsou jiní lidé a jiné hlavy — nač takovéhle revolucionářské myšlenky — co z toho budete mít? K čemu je vám to dobré?“

„To je to právě!“ vybuchl ještě prudčeji Jan-kopec — „že každý se staví na takový prospěchářský, sobecký stupínek a všecky otázky luští klíčem známým už z Písma quid ergo erit nobis? Co mi to vynese? Jak mně to prospěje? — Ale nechme toho,“ náhle jako zlomen hodil hlavou i rukou — násilím zkrotil — přemohl v sobě všechny myšlenky, jež se v něm hýbaly a na jazyk mu sedaly, potlačil je a neproněsl. Ovládl se a tónem už zcela jiným optal se souseďa: „A jak vy se pořád máte? Co dělá slečna?“ „A máme se máme —“ pokyvoval hlavou Štípal. — „Také bych rád faru měl v pořádku — jenže mi to nejde tak rychle jako vám — nemohu

jezdit do Prahy.“ Jankovec kousl se do rtů a rukou mu to tráhlo. Mimoděk natahovaly se prsty a dostavovala se chuť — popadnout bratra za límec... Ale usmál se jen bodře vtipu. „A co?“ načal zas z jiného soudku strunkovský farář, „do Kosohradu na pout? Chystáme se — co?“

„No, půjdu ovšem, vždyť je to soused“ —

„A letos zvlášť — slyšel jste už — kdo tam má kantátu?“

„Ne, nic nevím“ —

„Ale jděte — daleko široko si o tom lidé vypravují — sám pan kanovník jeden — jméno mi vypadlo — ale je prý spolužák kosohradského, prokáže mu čest a bude o pouti u něho celebrovat, snad docela pontificirovat...“

Už už zrálo v Jankovci rozhodnutí: „zůsta-neme doma,“ když ještě cestou Štípal vykládal: „jeti musíme, takový pán si všimne a nezapo-míná — a pro člověka ledacos učiniti může — má vliv — protekce, víme, — nikdy neškodí — můžeme se mu ovšem šetrně svěřiti se svými bolestmi — povědět mu, jaké máme fary — za-stavím se v neděli pro vás,“ a Jankovec svolil — v duchu za pravdu dával sousedu a sliboval si, kterak po obědě vyčká vhodné příležitosti a pana kanovníka poprosí o pomoc, o přímlu-vu, o radu alespoň — jak si počínat, aby příštím jarem mohl najisto stavět — letos už vzdal se vší naděje. — A s těmi myšlenkami sedal do kočáru k Štípalovi, když po ranní mši sv. před petrovickou farou se zastavil i potom v Koso-hradě k obědu. A byl to slavný oběd poutní.

Kolem ohromného stolu — sněhobíle prostřeného — jako hráz kolem rybníka — seděla řada vzácných hostů. Byl tu pan patronátní komisař, vysoký hubený ředitel panství Pátral, lahodně usmíval se pan duchovní, vážně rozhlížel se kolem pan vikář, seděl tu i dožický pan děkan, faráři a kaplani ze všech okolních far. Ale ti všichni byli pouhá garnitura, pozadí — řekl bych jenom nutná dekorace, aby náležitě vynikl jeden host — a to byl kolega pana hostitele — pan kanovník. Přijel už včera z biskupského sídla — a seděl tu v té kytici květů uprostřed na pohodlném, vycpaném křesle — vymydlený — vyholený — zarůžovělý — a svěží jako růžička. — Byl středem všeobecné pozornosti. Jemu nejdřív předkládala se všechna jídla, jemu nejdřív domácí kaplan — zastávající úkol číšníka — naléval do broušené sklenice perlicí se ohnivé víno — zatím co ostatní spokojili se deputátním pivem — jemu platil obdiv a úcta všech ostatních. A on jsa si plně vědom, že je sluncem v této poutní společnosti — svítil a zářil jako drahokam broušený v jeho zlatém prstenu. — Vyprávěl hned svoje zkušenosti — hned dotazoval se sousedů po zdraví — hned anekdotami jako mandlemi prokládal hovor. Náhle v čele stolu nastalo nápadné ticho. Hovor vázl. Všecka látka už byla vyčerpána. O počasí už se mluvilo, o úřadě, o požáru, o všem možném. Všichni mlčeli a neodvažovali se sami začít hovor. Zraky jejich dychtivě obracely se pouze k panu kanovníkovi. Ten cítil trapnost situace. V rozpacích chvíli

hrál si s velikým prstenem — chvíli popotahoval ohromnou medaili, visící mu na prsou na zlatém řetězu — až náhle zrak jeho padl na Jankovce. V očích se mu zablesklo radostí, ústa se hned pousmála — odkašlal si spokojeně a zvysoka hezky — nehledě ani v tu stranu, kde Jankovec seděl, optal se: „Tak pane faráři petrovický — copak tak zamlklý? Copak dělá fara?“ Jankovec pozvedl hlavu radostně — skoro vděčně. „Hle,“ myslil si v duchu — „sám dává mi příležitost, abych si postěžoval — svěřím se mu — poprosím ho o přímluvu — radu.“ Ale jak k němu důvěrně pohled svůj nesl — zarazil se. Zdálo se mu, jako by ve tváři vysokého hodnostáře spatřil stopu výsměchu, satyry — zmateně díval se a neodpovídal. Tu obrátil k němu kanovník hlavu a měkce — jako by se mazlil — ale při tom kousavě, jako by jehlou bodal, znovu se optal: „Tak jakpak dlouho už stavíte — co?“

„Plných pět roků — amplissime,“ řekl smutně Jiří — a svěsil hlavu. Bylo mu jasno, že se mýlil — ze soucitu a bratrské lásky ta otázka že vážena není —

„A ještě není postavena?“

„Není —“ tvrdším hlasem odpověděl Jankovec a hlava se mu vzpřímila.

„Hm, hm — to je podivné — já už dávno slyšel, že jste konal slavnost položení základního kamene,“ — všichni dali se do poníženého smíchu. A tu cítil Jankovec, že v této společnosti má býti učiněn směšným — on že má platiti teď

konto společné zábavy, ten spokojeností a blahem dýšící hodnostář že chce s ním si zahrát, že chce, aby on — Jankovec — jeho i všechno kolem bavil jako malý pes anebo drobné kotě baví nás pitvornými skoky. Jankovec často sice vyprávěl se satyrou i humorem své zkušenosti nabyté při jednání o stavění fary — ale činil tak sám z vlastní vůle a v kruzích sobě rovných.

„Hm — a jak se račte jmenovat —? Nenapadá mne právě —“ pokračoval v hovoru pan kanovník.

„Jankovec — prosím,“ ochotně odpověděl pan patronátní komisař, který seděl po pravici vznešeného hosta —

„Jankovec —? Já měl za to, že — Stavěl!“ Farským sálem zaburácela salva smíchu.

„Hahaha — to je výborné — hahaha,“ — vytíral si šátkem oči pan okresní hejtman — smál se, až mu oči plakaly — „to je výborné — to se jen tak — prosím — petrovickému panu faráři říká — to je pouhá přezdívka,“ vysvětloval zas on s druhé strany panu kanovníkovi.

„Dělají si z tebe blázny,“ řekl v té chvíli Jankovci tvrdý a ostrý vnitřní hlas. Zrudl po tváři a rukou nervosně žmolil bílý servítek. Měl v sobě pocit psa, který je drážděn.

„Tak vy se tedy nejmenujete Stavěl — tak promiňte — a jaká je ta vaše fara? Kolik máte pokojů, co?“ Zase tak nevinně zněla špičatá otázka.

„Dva“ — jako když křísne, ozval se farář a

zabodl své zraky do usměvavé tváře neúnavného tazatele.

„A celé dva?“ — a zase salva smíchu byla odpovědí.

„Ten si ho dobírá,“ kolem strkali hosté hlavy k sobě a spokojeně si pochvalovali.

„A co? Ještě na vás prší? Kdesi na visitaci jsem slyšel, když prší — že nosíte na půdu hrnce, konve, vědra a chytáte vodu — vidíte, že to není pravda?“

„Kousni, kousni,“ nutil kněze zas vnitřní hlas. Ale Jankovec znovu se přemohl — usmíval se mrazivě — řekl klidně: „Ještě,“ ale zafal pěsti a zakousl se zuby do spodního, bledého, chvějícího se rtu.

„A pan ředitel si stěžuje, že mnoho dříví sejde, každou chvíli že chcete nějakou podporu — kdypak vám spadl v kuchyni strop a na střeše štít?“

„Po jaru,“ — nedbale odpověděl farář a s velikým sebezáporem zachovával ještě škrabošku lhostejnosti — jenom v očích hořelo mu to lítostí, bolem a zlostí. Pan kanovník stříhl po něm několikrát okem — byl výborný znatel lidí, a viděl, co se děje pod tím klidným zevnějškem podrízeného kněze — ale to ho právě bavilo — dát cítit jemu i všem ostatním svoji převahu — svoji povýšenost — svoji moc a sílu. — Jako krotitel dráždí v kleci zavřeného lva — spoutaného tygra — k pitvorným skokům ho

nutí a tím baví obecenstvo — něco podobného odehrávalo se zde — o pouti kosohradské.

„Jak ho to žere,“ pochvaloval si v duchu kanovník a jako bičem šlehl Jankovce novou otázkou:

„A jak to bylo s těmi kamny, když se vám ve fáře rozvalila — no — povězte nám to přece!“

Jankovec v té chvíli zesinal. Cítil, jak boří se klec, které lidé ve společnosti říkají „ohledy“ — „úcta k představeným“, jak trhají se provazy, kterým se říká „pokora“ — „trpělivost“ Hosté říčeli pustým smíchem — břicha se jim natrásala — oči jim slzely — ústa oplývala chválou — „to jest žertovný pán“ — „ten si umí dobírat“ — „to je chlapík“ — „dávno jsem se tak nenasmál“ —

Ale Jankovec řekl si v duchu pouze slovo: „kousnu“ — odkašlal, prstem odtáhl si kolár od vyschlého krku a cítil se volným.

„To je zde všecko známo, amplissime,“ počal klidně — „to zde ví každé dítě, že v Petrovicích fara a pastouška jsou dvě nejhorší budovy — dva pastýři — duší a ovcí — že bydlí ze všech lidí nejhůř — že na patronátě našem jsou přednější koně než lidé.“

Ředitel Pátral rozkašlal se a šrouboval sebou na židli, až pod ním skřípala — ale Jankovec nedal se mýlit — za hlubokého ticha pokračoval: — „Nás by víc zajímalo, kolik pokojů vy ráčíte mítí — zda u vás kamna nikdy se nezbořila — zda do vaší residence nezatéká — abychom

věděli, jak jinde kněžští bratří jsou na tom“ —

Situace stala se rázem nepříjemnou. Tvář amplissima se protáhla — úsměv s ní zmizel — odvrátil se zády v tu stranu, kde seděl petrovický farář, a optal se pana ředitele — co dělá pan baron a kde se zdržuje... Nálada byla zkalena. — Hostina chýlila se ke konci. Podala se rychle černá káva a už pan kanovník se loučil. Všem podal při odchodu ruku a přítomné kněze třikráte políbil, jenom Jiřího přehlédł.

„Nu, ten si uškodil,“ — řekl mladý kaplan stojící v koutě svému kolegovi.

„Teď mu tu faru teprve nepostaví,“ odpověděl na to druhý a hosté se rozjeli.

IX.

Na políčku paní Dřevěné zrály brambory. Vadnoucí jejich nař šířila protivný zápach a paní Dřevěná zle si stěžovala. — „Na mé pole dal si brambory!“ — horlivě vykládala u Hlávků — „taková hanba se mému otcovskému podílu dávno nestala — to jest přece půda řepná — pšenice jako zlato se tam daří a on tam dá brambory — to jsem měla vědět...“ zahrozila suchou, kloubovitou rukou.

„Ale zlatá paní Dřevěná, co jsem tam měl dát?“ krotil ji Jankovec, když i jemu zle vytýkala, jak pohanil, přímo zneuctil její krásnou dědinku — „na všechno už bylo pozdě — na podzim zaseju tam třeba marjánky.“

Tu paní Dřevěná se lekla.

„A to račte na podzim ještě sít — copak ani po roce nebudeme stavět?“

Farář se usmál. Musil se usmát tomu plurálu — ač jinak do smíchu mu nebylo.

— „Vskutku,“ řekl si — „z té by byla výborná farská panička,“ a pak nahlas dodal:

„Ztrácím už sám všechnu naději — řekli mi v Praze — že to může ležet ve Vídni tři — čtyři léta.“

„Tři léta,“ spráskla ruce nad hlavou konduktérka — „a kdopak to má vydržet? Už dnes se mně smějou lidé a špičkujej mne — kdy už se budu stěhovat do nové fary — a ty řeči a posměšky o Vaší důstojnosti — no“ — a obě ruce přiložila si k uším — jako by ani slyšeti nechtěla — kdyby je snad jazyk opakoval.

Ale to všechno dobře věděl farář. Věděl, že mu říkají posměšně i páni bratři okolní „Stavěl“ — lidé po vsi že říkají místo „nikdy“ — frází: „až budou stavět faru“ — a obrňoval se svatou trpělivostí. Byl jist, že ke stavbě dojíti musí, svaloval všecku vinu na známou „úřední rychlost“ — na těžkopádnost úřadů našich a připomínal si moudrá slova jednoho referenta: „Dočkej času — jako husa klasu — přes koleno se taková věc lámat nedá — mírností se víc docílí — než hartusením a urgencemi“ a tak s těžkým srdcem znova se zavřel na dlouhou zimu do své zbořené chaloupky.

Smuten sedával za dlouhých večerů ve vlhké komůrce sám a sám skrčený nad brevířem — naslouchaje, jak ve stropě myši si hrají — jak v podlaze ve dveřích a rámech okenních zvolna, ale neúmorně vrtá malý červotoč. „Jako ten červík — tak vytrvalý musím být — nepovolit,“ povzbuzoval se ve všech strastech, když už už na duchu klesal. Zás jako jiná léta kostelnice opatřovala zachrlin, zametala ráno jemný prá-

šek, jež červotoči navrtali během noci, klela na kamna, ucpávala ve střeše a peření díry a skuliny — jimiž déšť i sníh draly se na půdu. A farář čekal — čekal. Věděl, že už plány z Prahy se hnuly, že už ve Vídni u ministerstva je mají, ale darmo si hlavu lámal, jak se k nim dostati, čím je popohnat — postrčit, kdyby uvázly někde v tom líném proudu úředního jednání — když náhle vyrušila ho nová událost. Na půdě fary stály dva komíny — vítězně zvedaly štíhlé krky nad hliněnou lepenici vzhůru — probodávaly na dvou místech vetchem střechu — jež jako ohromný límec kolem nich se rozkládala — a směle dívaly se do světa. Jeden z nich nejprve třepil se na okraji — upadla cihla — kus omítky — komíník ohlásil faráři — že je to komín náramně bídny — že se musí dát opravit — anebo že to musí udat — „něco se stát musí“ — dokládal mistr dobrácky a jistě ani jeho nenapadlo, co se stane. Bylo to v lednu. Děsná vichřice zuřila krajem. Jako šílená lomcovala okny — dobývala se úsilně dovnitř lidských příbytků — plakala a vyla — štěkala a skučela v kamnech a komínech. Farář nespál. Natažen pod peřinou naslouchal příšerným zvukům meluziny. Slyšel, jak někde utržené okno klepá, jak tlouče nedovřená branka na zahrádce — jak drnčí skleněná tabule v oknech — všechny ty zvuky rozeznával a přesně určoval — když vtom hromová rána — jako děsné zahřmění — zaduněla a otrásla farou. —

„Komín,“ projelo Jankovci hlavou. Rovnýma

nohama vyskočil z postele — vklouzl do županu a papučí a se světlem v ruce vyšel na síň. Plamen na svíčke prudce zaplápolal — takže jej farář dlaní musel chránit, aby nezhasl. Tam celé schody na půdu byly zavaleny rumem a cihlami a nad nimi proraženou střechou dívalo se dovnitř fary zamračené — černé noční nebe...

„Bože, Bože — co všechno mne tu ještě čeká!“ zaúpěl Jankovec a vrátil se do studené jizby. Neulehl. Sedl ke stolečku a psal oznámení patro-nátnímu úřadu do Kosohradu... „Komín ten musí býti bez odkladu uveden do pořádku — protože do něho ústí kamna mé ložnice.“

Asi po dvou dnech přišli zedníci — odklidili rozbité cihly — snesli zbytky komínu, jež vyčouhovaly nad střechu tak — až komín přikrčil se, jako by mu hlavu stali — otvor, kudy vykukoval, přepažili latěmi a zavěsili taškami. Na půdě smutně vedle svého bratra zdravého čněl zkomolený pahýl komínu, dosahující až k samé střeše.

„Proč jste ho znova nevyzdili?“ optal se farář.

„Nikdo nám neporučil — a ono by to v těch mrazech těžko šlo — až po jaru bude se to lepsi dělat.“

„Ale co já — co já si počnu — vždyť už mi zbývá pouze jediný pokoj — a ten nemá ani pořádných kamen!“ — více pro sebe naříkal farář. Zedníci pokrčili rameny a lhostejně odešli.

„Takhle to nejde“ — s povzdechem řekl farář — „musím zas prosit — nebo kdo prosí, bude

mu dáno, kdo hledá, nalézá, a kdo klepá, bude mu otevřeno“ a vypravil se znovu do Dožic na hejtmanství. Na srdci nesl pokornou prosbu k ministerstvu, aby ráčilo usplíši schválení plánů a rozpočtů — a věrně vylíčil zoufalou situaci své dosavadní fary. Ale jak zaklepal na hejtmanství, věděl, že je zle. Pan hejtman zakouel nevrle očima — a hned zavyčítal: „Pane farář, voni jsou tu ale každej tejden dvakrát — jistě zas k vůli faře.“

„Prosím, pane hejtmane, nemohu si pomoci, posledně jsem tu byl před rokem — budova zatím zchátrala ještě více — i komín mi spadl na hlavu — jste přece člověk — cítíte lidsky.“ —

„Já jsem nejdřív úředník a potom člověk.“

„Ale humanita velí vám.“ —

„Co že mi velí? Humanita? Aby věděli, mně velí foršrift a žádná humanita — a co vlastně zas chtějí?“

„Chci podat prosbu, aby vysoké ministerstvo usplíšilo vyřízení naší žádosti.“

„A jak dlouho je to u ministerstva? Vědí vůbec, že je to už ve Vídni?“

„Vím — i číslo vím, pod kterým to šlo — stálo mě to pětku — ale dozvěděl jsem se to — už dva měsíce je to ve Vídni.“

Pan hejtman položil péro — podepřel si boky a dal se do nuceného smíchu: „A to si myslují, že po dvou měsících smějí už vysoké ministerstvo urgýrovat? A já že to přijmu a že to nahoru

pošlu? Chtějí-li, přijdou ode dneška za dvě léta s tím papírem, ale do té doby dají mi überhaupt pokoj.“ —

„Tak co dělat teď?“ optal se Jankovec, když stál na dožickém náměstí před domem „U tří dravců“... Ach, kolikrát už si tu otázku v letech, která prožil v Petrovicích, položil! „Co teď dělat?“ Kolikrát ta zoufalá slova překročila jeho rty — kolikrát se mu zdálo, že marně hledá na ně odpovědi — a přece ji po čase zase našel — uklidnil se — a na povrch jeho duše vyplul nápad — rada dobrá, které zas jako stébla se chýtal. Ale tentokrát nic. S hlavou sklopenou kráčet k domovu. Zrak ho pátil a bolel — ani barevná skla, která na radu lékaře z Prahy si objednal, nechránila ho. Bílý sníh ve slunci jiskřil a přímo bodal intenzivním světlem červené, krví zalité oči farářovy. Slzely mu celou cestu — a Jankovec stále pozoroval, jako by mušky poletovaly před ním. „Kalí se mi zrak,“ řekl si a starost — přímo strach překvapil ho na cestě k zpuštěnému domovu... „A to mám od kouře a vlhkého bytu,“ připomínal si v duchu diagnosu lékaře... „i zdraví — zdraví člověk musí nasadit k vůli kaprici nějakého úřadu.“

Doma pak zle huboval. Zdálo se mu, že cítí v bytu zápach plísně — tvrdil, že kostelnice nevětrala, ač se dušovala, že bylo okno otevřeno po celý den — a že ona také cítí — ale neví, čím to je...

„Je to mrzout,“ stěžovala si už na faře otevřeně posluhovačka, „nechtějí mu stavět faru a vylévá

si na mne zlost — co já zkusím — a co zkusí můj muž — darmo povídat.“

A farář byl opravdu mrzutějším a mrzutějším. Líhal v nevytopeném pokoji a snažil se namluviti si, že je to zdrávo. Kneip že to doporučuje a v semináři také že se jim netopilo. Ale cítil při tom, jak počíná mu bodat v koleně — pak v rameni — a hned zas v kyčli — kde jaký kloub v těle měl — jako by mravenečkové po něm lezli... „Kloubový revmatismus,“ stála nová příšera před ním — „to jsou začátky — jestliže nezměníte byt — bude zle s vámi,“ do očí řekl mu lékař — „i ty oči bolavé — ty vředy po těle a na tváři — to vše máte z vlhkého, nezdravého bytu.“ —

Tu jednoho dne, když se vrátil z kostela — zavolala ho kostelnice do studeného pokojíku, kde nemohlo se topit a kde spal. Ukázala mu na podlahu a naivně se optala: „Copak to tu roste?“ Farář zahleděl se do kouta a zbledl jako zeď. Viděl ve spárech mezi prkny, jak protlačuje se bílá, zažloutlá hlavička zlého hosta — houby. Znal toho nepřítel, který se sem k němu vedral, četl o něm a věděl, jak je zákeřný a nebezpečný. Prohledal hned všechny kouty a viděl, kterak tu a tam už vějířovitě se rozkládá — na povrch proráží a dřeva se chytá. A zas známá otázka usedla mu na chvějící se rty: „Co teď —? Co si počnu?“

„Piš patronátnímu úřadu“ — bylo první, co ho zas napadlo.

„Ne — psát už nebudu — sám — sám tam musím“ a už sháněl se po holi. Špic vřískal radostí a vyskakoval na metr do výše. Kňučel — kroutil a točil se, jakmile spatřil, že jeho pán běře do ruky věrnou družku svého života — sukovitou hůl... „Doma budeš!“ mrzutě okřikl Jankovec těšícího se psa. Ten hned jako vodou polit schlípl — všecken oheň v něm zhasl — sklopil oči a ocas — a zalezl někam do kouta... aby svého pána raději ani neviděl.

Jankovec kráčel do Kosohradu. Sníh sypal se s nebe a rychle roztával na blátivé — rozježděné silnici. Ale kněz ničeho si nevšímal — ani krajiny kolem — ani sněhu — ani bláta — ani sychravé — mlhavé zimy. Jeho myšlenky jinde bloudily. Cítil, jak slábne — ochabuje tělesně i duševně. Mrzelo ho už, že se pouštěl do podniku tak smělého, jako je stavba fary. Mrzel se na svoji tvrdohlavost — neústupnost — na to, že hned po roce — po dvou letech nežádal pryč — pryč odtud na jinou faru i patronát a za kaplana třeba, nebo za katechetu, ale „pryč — jen pryč,“ křičelo v něm všecko. „A ještě teď kdybys žádal pryč,“ ozýval se varovný hlas — ale Jankovec potřásl hlavou. „Ne — toho neudělá — to by bylo slabošství — neustoupí a nepovolí“ — a v duši vstávala mu znova síla — cosi jako ušlechtilý vzdor — „nepovolit — nepovolit,“ jako by s výše odněkud křičel hluboký hlas. Pozvedl hlavu. Ale jen černé kavky a vrány spatřil a jen jejich smutný, jednotvárný křek zaslechl.

„Pan farář! Copak se zas stalo!“ s překvape-

ním uvítal ho pan ředitel v zámecké kanceláři.

„Prosím — ukázala se mi v bytě houba“ — zdrcen — zkrušen oznámil farář...

„Ale — houby! A ještě si stěžujete do fary — hle — i houby vám v ní rostou — a které? — Hříby, nebo lanýže?“ žertoval pan komisař. —

Humor ten řezal faráře do krve. Pravým koutkem sevřených rtů několikrát mu to škublo a oči podkalily se slzou. Chvilí — ale okamžik jen byl zmaten. Odkáshal, polkl několikrát slzy — a už zcela klidně řekl: „A to prosím sám nevím, nejsem znalec hub — ale kdyby bylo libo — pošlu jich opálku na ochutnání.“

„Ale nač byste si dělal takovou škodu,“ kysele usmál se pan Pátral, ale vtipů nechal. Sám začal vážně: „to je fatální věc — teď se s tím nic dělat nenechá — až v létě leda — měli jsme to ve stájích — vím ze zkušenosti, jaká je to práce — na metr vybrali jsme zemi — zdivo otloukli — podlahu — prahy — rámy dveří — všechno jsme vytrhali — a co byste řekl? Po roce houba tam byla zas!“

„Ale mé zdraví je tím vážně ohroženo“ — podotkl farář.

„To ano — nezdravé je to velice.“ —

„Pozbývám valem zraku.“ —

„I ty vředy budou od toho zatuchlého vlhka.“

„A co míníte učinit?“

„Prozatím nic — leda až v létě — ačkoliv je škoda každého groše — vždyť přece dřív nebo později dojde ke stavbě.“

„Zatím mohu pojít v tom brlohu shnilém,“ neovládl se více Jankovec — „jsem přece člověk — chci, aby se lidsky se mnou jednalo — najmu si byt a vystěhuji se.“

„Najde-li se v Petrovicích slušný byt — nevím — leda u paní Dřevěné,“ a kosou podíval se na faráře — ale to bodnutí selhalo úplně. Kněz ani necítil toho šlehu — poklonil se a odcházel. „Vystěhuji se — najmu si byt,“ to byla směrnice jeho myšlenek — rozbíral a rozkládal ten nápad — jeden domek po druhém v Petrovicích v duchu si představoval — ale nikde nebylo vhodného místa. I u domku paní Dřevěné v duchu farář se zastavil a mimoděk se usmál. „Ne — to nemůže být — jaká by to byla nádherná pastva pro zlé lidské jazyky“ — a už zase duši jeho táhly obrazy jiných statků a baráků.

„Hrba — ano soused Hrba postavil si letos výměnek,“ rozpomenul se náhle. „To by bylo něco,“ řekl si polohlasitě a venku v širém poli, uprostřed blátivé silnice ťukl holí do země a zastavil se. Tak silným dojmem působil ten nápad. „Ano a jinam není možná — To je to jediné východisko — tam se přestěhovat — a klidně čekat,“ a s tím pevným rozhodnutím vytrhl ze země hůl a znovu vykročil.

„Ale jedno ještě zkusím. — ještě jednu věc — stranou nechám úřady státní — a obrátím se ke svým — k našim — k církevním — cestou vikariátní podám stížnost — a oznámím své rozhodnutí konsistoři — vyličím všecku svoji bídu

— o komínu — o houbě se rozepíši,“ a už v hlavě stylisoval si celé memorandum, které chystal se podati, a když doma se osušil a převlékl a k stolečku se posadil — lehounce plynula mu do pera přiléhavá slova i obrazy, kterými líčil svoji trapnou situaci a žádal buď za odpomoc, anebo za rozkaz, aby pro farní úřad najat byl v Petrovicích domek sedláka Hrby na tu dobu, než by nová fara byla postavena.

„Buď — anebo,“ už s jakousi resignací prohodil, když odevzdával poště svoji stížnost...

Jako tropické květiny rozkládala zatím houba svoje vějíře — den ode dne byly větší křehounké její výhonky. Plné ošitky vynesla jich už kostelnice na hnůj a ony znovu vyrážely. Farář utekl před nimi do kanceláře, kde spával na divaně — ale i sem za ním pronikal vzduch plísní prosycený. Jednoho jitra pod prahem ukázal se nepřítel — malá — bílá — nevinná houbička. To už březnové slunko smálo se zase na kraj — už zase zeleně podbarvovalo se vrbové proutí u vod a červenaly se korunky olší a bříz...

Jankovec vypravil se k panu vikáři osobně. —

„Bože — Bože“ — stěžovaly si babičky — „ten náš velebníček — on je pořád na cestách — zas už zítra nebude žádná mše sv.“ — ale farář nedbal. Za časného jitra svěžího, plného předtuchy jara — vydal se na cestu. Byla to zapadlá ves — na nejzazší obrubě vikariátu — kde na velikém beneficiu seděl staříčkový pan vikář. Přijal Jankovce bratrsky a upřímně. „Skoro jsem

se vás lekl — jste celý přepadlý — umořený,“ litoval stařeček mladého ještě kněze — „a jaký jste to byl statný chlapík, když jste k nám přišel.. ale — bratříčku — já vám pomoci nemohu — já nic nejsem — vikář to je jen výkonný nástroj, více nic — já jen vaši stížnost zaslal — a teď musíme pokorně čekat, až dojde vyřízení — buďte ujištěn — bezodkladně vám je doručím.“

„Snad kdybyste dodal urgenci...“ osmělil se prosit Jankovec.

„Mýlíte se — křivě nazíráte na moje postavení — já jsem nula, která má jen proto cenu, že před ní stojí jednotka — tou jednotkou je konsistoř — a já jsem její podržovaný úředník — a proto bych vám radil — jeďte tam — nahoru — osobně tam zakrochte a informujte se.“

„Ono se řekne — jeďte — jeďte,“ bolestně poznamenal farář — „ale moje fara je sedmistová — jsem úplně vyčerpan — odkládám už pomalu jednu zbytečnost po druhé — už ani nekouřím ani piva nepiji.“

Pan vikář vytáhl jen ramena do výše — jakoby chtěl říci — „a jiné rady není.“

A týden ještě bránil se Jankovec uposlechnouti té rady — ale pak rozhodl se náhle. Vzal peníze uchystané na letní oblek — pomyslně si, že to ještě letos přechodí v starých šatech, a vydal se na cestu do biskupského sídla. Měl tam dál než do Prahy a horší spojení. Cestou teprve rozpomněl se, že tam u konsistoře má dobrého

známého, pana kanovníka z kosohradské pouti, a lehká chmura přelétla jeho duší... „aby tak...“ nevyslovená obava stála před ním — bál se vysloviti, co si myslil — „měl moji stížnost v referátu.“ Ale zmužile šel do konsistoře a tá-
 zal se po osudech svého podání. Ani tehdy se nelekl — když ho odkázali vskutku na jeho známého kanovníka. Vyptal se na jeho residenci a dal se ohlásit. V malé chvíli seděl už na plyšovém křesle a otevřenými dveřmi probíhaly jeho zvědavé zraky dlouhou řadu pokojů... krásných — vysokých — s podlahami parketovými — leštěnými, na zdech rozkládaly se fantastické květy čalounů a ve vysokých oknech za jemnými záclonami tlumily světlo denní spuštěné žaluzie...

Jankovec si vzdychl a vzpomněl si, co o pánu toho bytu řekl kosohradský farář: „byl to prostřední žák — ale neobyčejně sličný — přímo krásný — dostal se, hned jak vyšel ze semináře, do okolí biskupova a nesen na hřbetě vlny, jež se jmenuje protekce, dostal se do semináře zpět — stal se profesorem — kanovníkem — z ruky do ruky štěstí si ho podává — dosud kariéra jeho ukončena není — štěstí nad svým miláčkem ještě neřeklo amen!“ — ale než domyslí — pružným — houpavým krokem vešel sám pan kanovník. Usmíval se blahosklonně — uvedl dále Jankovce a vyslechl ho pozorně. — Zchmuřil tvář — na čele naskočily mu asi tři vrásky — a pak vážně, zvolna se rozhovořil: — „My tu s bolestí četli vaše podání — ač ve všem nebylo

dost umírněné — přece se živým zájmem sledujeme záležitost vaši — ale nelze bohužel — na ten čas pomoci — věc opravdu vyžaduje zralé úvahy a nelze hartusiti na úřad tak vysoký, jako jest ministerstvo...“

A Jankovec sám ani nevěděl, jak se dostal ven... „Tak marně — zase marně,“ praskalo mu hlavou... Před časem — už ani sám nevěděl kde — viděl Klingerův cyklus obrazů — nazvaný „Život“ — a z té sbírky zvláště jeden list zařezával se mu hluboko v paměť — „Versunken“ stálo napsáno v čele toho obrazu. A Jankovec zřetelně viděl, jak do černých vod zvolna potápí se hlava — oči vytřeštěny — ústa rozevřená lapají po vzduchu — ale voda — voda žene se do nich — utopí se — utopí — nikde pomoci není. Tak v duchu vynořil se mu ten tonoucí člověk a srovnal svoje osudy s osudem toho tonoucího — „Utonu — zajdu — pomoci mi není.“

„Dej na láhev malaga — a poradím ti,“ ozval se náhle za ním hlas. Jankovec se ohlédl — a díval se tváří v tvář Bartíčkoví, hned kolegu kašlavého poznal — a objímal.

„Víš — já na tvém místě, šel bych přímo k jeho Milosti.“

„Jakže — k samému biskupu?“

„Ano — k nejdůstojnějšímu Pánu — má srdce — vyslechne — potěší, a může-li, jistě pomůže.“

„Ale jak bych mohl?“ — bránil se chabě farář.

„Půjčím ti talár — oblékni se a jdi — hned

jdi — hle — tam je biskupství — máš štěstí — dnes Excelenc Pán přijímá — včera nebyl doma a zítra odjede někam — jdi dnes — jdi hned.“

Jako břitvy kdyby se chytal — tak bylo tonoucím Jankovcovi. „I to bude marné — všechno mne zklamalo,“ malomyslně řekl.

„Inu, jak chceš, ale zkusit to můžeš, je tak krásná příležitost.“

Stáli před Bartíčkovým bytem. — „Už bude brzy poledne — to už mne nepředpustí,“ namítal ještě farář.

„Na biskupství přijímají až do jedné hodiny.“

„Tak mi půjč kleriku,“ rozhodl se Jankovec a už svlékal kabát a přes hlavu nadíval si Bartíčkovou reverendu. Prohlížel si ji — neměla ani synodalií ani expositoria.

„Pořád bez šupin,“ usmál se Jankovec — „a jsi přece u štábu.“

„Nech vtipů a stroj se,“ napomenul kolega a pomáhal horlivě zapínat nekonečnou řadu drobných knoflíků a vyprovodil ho pak až před bránu biskupského paláce.

„A všechno pověz — všechno,“ napomínal cestou Bartíček — ale ani nemusil. Sám Jankovec, jakmile se k tomu rozhodl, byl sebou jist — že řekne všechno — nic nezatají — ať už to dopadne jakkoliv — to už tak bylo v jeho povaze — nic polovičatého nesnesl — nenáviděl každý kompromis — každé smlouvání — rád všechno nazýval pravým jménem a do očí pravdu mluvil vhod i nevhod.

Komorník chtěl na Jankovci visitku.

„Nemám, příteli, nemám — jen ohlaste jeho Milosti — petrovický farář — že je tady.“

Komorník se poklonil — a po chvíli už zval Jankovce dále. Tam u stolku stál staříčkový biskup. Šediny splývaly mu po skráních a dobrota zářila mu z očí. Jankovec poceloval mu ne prsten — jak bylo ve zvyku — ale ruku, a hned začal hlasem mírným: „Vaše biskupská milosti“ —

„Posaďte se — posaďte,“ přerušil ho biskup a ukázal na židli — „tak — a co vás ke mně vede, co pro vás mohu učinit?“

„A sám nevím — přicházím pouze jako syn k otci — přicházím si postěžovat — poplakat,“ a Jankovec smáčkl víčka, aby mu slzy nevytryskly

„A co se ti stalo — synu můj,“ a biskup vzal ho vlídně za ruku.

„Vaše biskupská milost už nebyla dávno v Petrovicích — už se nepamatuje na faru — ale já jsem farář petrovický — Jankovec — Jan Jankovec,“ — a hlas se mu zase vyrovnával a tvrdl — „působím tam šestý rok — po dobu tu — tedy více než pět let jsem jako člověk nebydlel, po pět let jsem se ani jednou bezstarostně nevyspal.“

„A co tě vyrušuje — co tě tíží — milý synu?“

„Švábi — vaše biskupská milosti — švábi a jiný hmyz, kterým se fara hýbe. Ne ve faře, ale v pastušce — ne v příbytku, ale v díře pět let

zůstávám — časem na zemi sedám, aby kouř mne nezadusil — časem na půdu pod děravou střechu kde jakou nádobu stavím, aby dešť mne nezatopil. Po pět let marně prosím, marně se starám, marně píši a marně žebrám o stavbu nové fary — pustne můj příbytek den ode dne — i houba rozežírá jej a ničí moje zdraví — tu vizte moje oči“ — Jankovec sundal šedé brejle a červené oči — zasazené v opuchlých, zapálených víčkách — upřel na biskupa.

„To je přespršiliš — já o ničem nevěděl,“ sepial ruce stařec.

„Svědomitě jsem to psal do stavebních protokolů, i do předloh ke kanonické visitaci.“

„A kde úradujete?“

„Tam, kde spím.“

„A kolik pokojů máte?“

„Jediný jeden, a ten je vlhký — akta v archivu práchnivější, matriky vypadávají z desk...“

„Jak pravíte — i matriky jsou ohroženy?“

„Ano — matriky — na provlhlém papíru rozlévá se inkoust při každém zápisu — suším je nad kamny, abych vůbec do nich psáti mohl.“

„Milý synu — jsem vám velice vděčen za vaši upřímnost — náhoda tomu chce — právě zítra odjíždím do Vídně na biskupské konference — jste mučedníkem — ale slibuji vám — že si vyžádám od konsistoře informace a ve Vídni okamžitě zakročím — jen málo ještě trpte —

jen málo,“ a hladil Jankovce po prokvétající hlavě.

„Jedťte domů — s důvěrou se vraťte — bude lépe — jistě bude,“ a ta slova jako hudba zněla v uších Jankovci. Nikomu se nesvěřil, jak pochodil — nic neřekl — jenom dychtivě čekal. —

Uplynulo sotva čtrnáct dní... Krásný jarní den dubnový rozklenul se nad světem a naplnil se vůní a zpěvem... Okna staré fary byla dokořán otevřena a jimi proudil čerstvý, svěží vzduch. A otevřeným oknem podal listonoš Jankovci úřední dopis. Byl od hejtmanství a byl to opis ministeriálního výnosu — kterým schvalují se plány a rozpočty na stavbu nové fary petrovické a nařizuje se patronátnímu úřadu — aby veřejnou dražbou do čtrnácti dnů stavbu zadal.

„Je to možná — je to možná?“ sama sebe tázal se farář — a po tolikerých zklamáních nechtěl tomu věřit — až počátkem máje na políčko paní Dřevěné přihnal se zástup dělníků a počal kopat základy.

X.

Bylo to jednoho jitra májového... Sluníčko se smálo na kvetoucí stromy a vonící svět, když z kostela vyšel farář Jankovec, přešel hřbitov a zastavil se na políčku paní Dřevěné. Za ním kráčel stavitel a řada dělníků. Na poli v koutě postavena byla veliká prkenná bouda, plná lopat, koleček a rýčů. Na faráři pohrával si ranní větérek sněhobílou rochetou a čechral mu listy v agendě — jak je horlivě převracel hledaje formulář: *benedictio loci*. Ruce se mu chvěly a v očích stály mu slzy, když pohnutým hlasem pod širým nebem se modlil: „Hospodine, Bože všemohoucí, blahoreč tomuto místu, aby na něm zůstávaly zdraví, čistota, vítězství, statečnost, pokora, dobrotivost a tichost, plnost zákona a díkůčinění Bohu Otci — i Synu — i Duchu svatému.“

„Amen“ — odpověděli dělníci — „Amen“ sopránem ozvala se paní Dřevěná a otírala si šátečkem suché oči — aby se zdálo, že i ona je k pláči pohnuta nad tím, co se děje s jejím dědictvím. Farář třikráte požehnal křížem staveniště, svě-

cenou vodou pokropil je směrem čtyř světových stran a už mu podával dožický stavitel motyku.

„Nám i budoucím,“ hlasitě vykřikl Jankovec a kopl mocně do černé země... Vtom zamihly se i jiné rýče, zazvonila ocel, zavržala kolečka... V té chvíli obrátil se farář a odcházel do sakristie. Šel lehce — jako by mu někdo balvan sňal s nachýlených beder — ale přece cítil prázdno v duši... Tolik let stavba fary — nová fara byla ohniskem jeho myšlenek a snah. Jako jiní jezdili na výlety, cestovali, do lázní odjížděli, přátele své navštěvovali — tak on jezdil po úřadech a kancelářích, sháněl čísla a data, umetal a rovnal cestičku faře, prosil, ponížoval se, platil, psal — až konečně vzešel mu dnešní den. „Konec, konec všemu,“ znělo mu v hlavě, „konec běhání a prošení, konec vtipům a posměškům — už nebudou říkat „farář Stavěl postavil si dosud jenom hlavu“ — hle — už staví i faru a Jankovec zastavil se dole na návsi a ohlédl se zpět ke kostelu, kde se to černalo lidmi. A po letech po prvé usmálo se na něho všecko kolem. Zapomněl na všecky hořkosti, na všecko utrpení zažité, na střechu děravou, na padlý štít, na zbořený komín, na kouřící kamna, na šváby, na houbu, na vlhký, plísňí zatuchlý pokojík, na všecko, co mu život po šest let, hodinu po hodině, den po dni otravovalo, zdraví podrývalo, a jen se díval na hemžící se zástup dělníků, kopajících chvatně základy a srovnávajících půdu pro faru. Jako opocené okno když rukou člověk otře, tak

jeho zakalená duše se projasnila, kouzlo úspěchu padlo do jejích až dosud šerých komnat — a ona se radovala čistou radostí dítěte...

Lidé ovšem štípali ještě Jankovce svými jazyky, ale smrtelně uštknouti už ho nemohli. S klidem poslouchal, jak všichni haněli jeho rostoucí dílo... Červené zdi cihlové vylezly z černé země a jako dřevěnou klec otočili je zedníci kolko-lem lešením.

„Ti se vyznamenali,“ říkalo se Petrovicemi — „stavějí naši faru — pro nás ji stavějí a u nás — ale ani jednoho zdejšího člověka k tomu nevzali.“

„Ba — ano — my — my tu v Petrovicích musíme býti živi, platíme daně a přírážky na všecko, až se prohýbáme, a když máme něco vydělat, tu nás neznají, tu seberou to cizáci.“

„Inu — farář — je to také cizák — citu nemá pro domácí.“

Tak ryli a farář často na vlastní uši to slyšel — ale nechávalo ho to chladným. Už už kolikráte si myslil, že se ozve, že vyloží těm ústům utrhačným, co je to konkurenční řízení — co je právem stavitele — kdo najímá lidi — ale zas všecko v sobě potlačil, na všecko zapomněl a lidský jed už v žilách jeho neúčinkoval. Měl mnoho zkušeností za sebou a jako protijedu stále užíval radosti z rostoucí fary. Té na vršku u hřbitova valem přibývalo. „Kyne, kyne to zrovna,“ chválil farář a dychtivě ráno časně chodil na mši sv. a po ní pak radostně díval se na pokračující

stavbu. I odpoledne bral hůl a Špic ani se ne-
tázal němým pohledem jako dřív, smí-li jít s se-
bou a kam. Věděl obojí. Jeho pán v poslední
době byl jako vyměněn. Nekřičel na něho, ani
holí nehrozil a proto psisko záhy si zvyklo na
liberálnější éru. Jak se blížily tři hodiny, už
počal sám u dveří se kroutiti, pískat, předníma
packama na dveře hrabat, poštěkávat — a Jan-
kovec nic se nekabonil, pohladil malou hlavičku
věrného druha, usmál se vlídně a řekl: „aha —
už je čas — no půjdem — půjdem,“ a pes zaště-
kal, až to farkou kovově dunělo... Stály ho ty
návštěvy mnohý groš — nestydatost lidská ko-
řistila z faráře, jak jen mohla. Nikdo ho nelito-
val a každý omlouval se běžnou frází — „vždyť
je to farář — ten má — toho není škoda — ten
zas obroste — vždyť nemá ani ženy ani dětí,“ a
Jankovec mohl býti jist — že kdykoli k té roze-
stavěné faře dojde, po každé před ním natáhne
se špinavá nějaká dlaň, žádající zpropitné. „No
— tak si klepnou u nás,“ řekl mu jednou zedník
a podal mu kladivo. Farář si klepl — „a teď by-
chom prosili něco na kořalku,“ smekl zedník
klobouk.

„A už si dávno neklepli,“ povídal jiný dělník
así po týdnů.

„Prosím, já jsem ten, co sem vozí cihly.“

„Já na faru dnes přivezl traversy.“

„Já míchám vápno“ — „já — já — já,“ samá
já slyšel farář — samé lidi viděl, kteří si o faru
zásluh dobyli a ruce natahovali. Pak dosáhla

fara rovnosti — na účet farářův událost tu oslavilo dělnictvo pitkou — pak zdvihli krov a pilo se znova a Jankovec zase platil — pak přišli dělníci jiných kategorií — zámečníci — truhláři — sklenáři — kamnáři — natěrači — a farář dával — dával — ba i dluh si udělal — ale ničeho nelitoval, nemračil se — radostně s úsměvem na rtech procházel novou faru, jež pod břidlovou střechou zvolna se dodělávala.

Jenom jedno místo v jeho duši bylo velice nedůtklivé — v jednom byl velice citlivý, a to bylo, kdykoli se mluvilo o faře. Nebyla ještě hotova. Nebydlel dosud v ní, ale už ji miloval, jako miluje matka dítě, které v ohromných bolestech porodila. — Nesnesl — a bylo to až chorobné — aby mu někdo do očí novou faru haněl. Tu ztrácel hned svoji duševní rovnováhu, ocelový klid — zahorel — a jako slepý do boje za ni se vrhal.

„Je malá — mohla být alespoň o jeden pokoj větší.“

„Bude mít těžký příjezd — hle — všechno dvěma páry musí se tam na ten kopec vydržít — a jak často vězí — ta fara bude prokleta.“

„Smutno mu tam bude — bude tam jako zapomenut, zastrčený, opuštěný, nic neuslyší, nic nevidí, jenom ten kostel a hřbitov — inu jako na poušti.“

„A ten vítr tam!“

„A — ti nebožtíci vedle.“

„A v noci pak zloději vykradou ho, kdy se jim zalíbí.“

Tak zvedali kameny a znova a znova házeli je po jeho práci. Jako trním by se prodíral, hned rukama rozhazoval — výtky odrážel a hroty jim ulamoval Jankovec — „A co, čistý vzduch, volný rozhled, svatý klid — to nestojí za nic — co?“ přicházel do ohně — „fara musí za kostelem — jako žena za mužem,“ opakoval svůj oblíbený obraz — „a to pohodlí, pár kroků do kostela bude mít kněz, nebude se musit brodit ani blátem ani prachem, ani deštěm ani sněhem — a uvidí na kostel, z okna uvidí mrkat věčné světlo před svatostánkem a nebude se cítit opuštěn, nebude sám — bude mít vznešeného souseda — svého Mistra — a co by měl dole — co?“ a ve tváři až až zbrunátněl — „sousedství! — jaké sousedství? Panský dvůr s kravínem a konírnou dotýkají se staré fary — zápach řízků a hnoje otravuje vzduch — přes cestu stojí Plevno se svými pitkami, schůzemi, zábavami, hádkami a rvanicemi — a po tom se mi má stýskat? To jsem neměl opouštět?“ a nezviklán — nepřesvědčen o opaku — radoval se z toho, že fara na vršku hnedle dohotovena přijme ho pod svoji ochrannou střechu...

Ale ještě někdo v Petrovicích se těšil — a to byla paní Dřevěná. Celá upachtěná, uhoněná, ve stálém spěchu, jako by jí hlava hořela starostmi, běhala a naříkala: „to je práce — to jsou nějaké starosti.“

„A co — jaképak vy můžete mít starosti,“

schválně ptali se jí lidé — „taková panička, která si měsíčně vybere svoje penízky a žije bezstarostně jako v peří.“

„Ale, prosím vás — už se přece co nevidět budeme stěhovat — malíři už malují pokoje — teď se jen podlahy vydrhnou a okna vyčistí — koncem října už tam budem.“

A fara opravdu zvolna se dodělávala. Postavili jí na střechu hromosvod, přidělali okapní roury a zvolna jeden řemeslník po druhém ji opouštěl. Už odešli sklenáři, truhláři i malíři — jenom ještě natěrači opravovali potlučená a odřená místa na dveřích a oknech. Venku zedníci kvapně dodělávali ohradní zeď kolem dvorku a zahrady — a kostelnice měla úkol den co den ráno otevírat okna, aby fara náležitě provětrala. Bručela a hučela nevrle. Zlost měla, že farář přece vezme si tu konduktorku za hospodyni sem — do té krásné fary — do těch světlých vysokých pokojů. Rozmlouvala mu to, protože už teď, co byl veselější, zase bylo lze s ním mluvit, ale on jen rameny pokrčil a řekl: „A co? Můžete mi nosit i tam nahoru jídlo z Plevna?“

„Ne — to nemohu.“

„Můžete být u mne kuchařkou vy?“

„To prosím také ne — kdyby nebyl můj starý... já bych vařit dovedla — já když byla mladá, sloužila v zámku u vrchnosti — já —“

„Tož vidíte,“ nenechal jí chlubiti se dále farář — „někoho musím mít.“

„To ano — to ano — ale proč tu babu suchou

— vyzáblou — přece se nabízí hospodyněk jako kytichek hezkých, mladých.“

„Tak abyste to věděla — právě proto, že je tak suchá, vyzáblá a ochmýřená pod nosem — tak a teď jděte,“ a Jankovec vesele se rozesmál...

„Nic jím nehne, všechno je marné, ta baba mu učarovala, už je to jisté — postěhuje se k němu,“ stěžovala si na svoji soupeřku zase kostelnice — a nemýlila se.

Koncem října — zcela, jak ve smlouvě bylo určeno — odevzdal stavitel klíče od dohotovené fary — a požádal patronátní úřad o kolaudační komisi. Farář oznámil patronátnímu úřadu, že kolaudace nevyčká — ale že se hned prvním listopadem do nové fary přestěhuje — protože se bojí ve staré faře o svůj život. Fara totiž že hrozí sesutím.

„A nahoře se nebojíte?“ zeptal se pan komisař, když přijímal faru a prohlížel, je-li všechno přesně dle plánů a rozpočtů dodáno a vyhotoveno.

„Čeho bych se bál?“ optal se farář.

„Čeho? Novostavby! Je vidět, že jste nezkušený — nevíte, že se říká, v novém domě první zimu nech bydlet svého úhlavního nepřítele, druhý rok svého přítele a třetí rok teprve zůstávej v něm sám.“

„Huř mi tam nebude, než je mi dole, tam páchne vápno, zde houba a plíseň, tam na stěnách dělají se vlhkem „mapy“ — a tady voda

potůčkem teče v každém koutě. budeme větrat a topit.“

„Já bych se do novostavby na zimu nezavřel,“ řekl ještě jednou pan ředitel — ale jinak nic nenamítal proti tomu, aby farář se přestěhoval.

Paní Dřevěná přišla v předvečer prvního listopadu na poradu. „Tak zítra tedy s Pánem Bohem začneme,“ počala důvěrným tónem — „a kdo se budem stěhovat dřív — já anebo důstojný pán — já bych myslila, aby nejdřív odstěhovali a odvezli můj nábytek, a až já to tam všechno uspořádám, teprv pak mohl by důstojný pán,“ — a zabodla svoje kočičí oči do tváře Jankovci, zvědava, jak asi její návrh bude přijat.

Jankovec se usmíval a klidně poslouchal. Čtveřáctví hrálo a jiskřilo mu v černých očích.

„Jak to — jak to — vás stěhovat?“ nevinně se optal — „snad nechcete, aby vás odvezli v kočáru?“

„No, moje věci přece, moje skříně, moje bedny, moje nádobí, přístroje — hrnce — mám to všechno sbalené a připravené,“ a tušíc blízké nebezpečí — podepřela si boky — rozevřela oči a nosem slabounce pofrkávala, jako by větrila úklad.

„I to je dobře — to je velmi dobře — tak jen si to všechno rače někam uložit — třeba doma na půdu — ale já mám všechno svoje — sestřička mi tu nechala zařízení kuchyně, jenom bedny otevřeme a vyberete si a rozvěsíte kuchyní.“

„A co nábytek,“ hlesla překvapená hospodyně.

„Snad tam nepovleku cizí nábytek?“ rozesmál se farář. „Co mám — to mám — jako chudý farář.“

„Ale je tam tolik pokojů.“

„Je — ano — asi pět je jich — v jednom budu mít kancelář, v jednom budu spát, jeden bude váš a jeden pro hosta.“

„A ten pátý?“

„Ten zůstane prázdný.“

„Tam bych snad mohla svůj parádní pokojíček...“

„Ne — ne — ne,“ třepal rukou farář, až se mu prsty na ní kmitaly, — „ani pomyšlení — račte si jen vzít s sebou kufr s prádlem a šaty — pro ten tam zítra přijede kostelník s tra-kařem.“

„Jako pro služku nějakou — můj Bože — můj Bože,“ dala se do pláče paní Dřevěná — „a já jsem myslila — vůz — plný vůz že pojede mých věcí, aby všichni viděli, co já mám a jak krásné věci, v žádném zámku by se za ně nemuseli stydět a vy — vy jich nechcete.“

Lito bylo té ješitné osoby faráři. Usedl si a začal měkce — skoro bolestně: „Neznáte lidí, milá paní Dřevěná, nevíte, že jsou na kněze jako sršni, špehují jej, podezírají, pozorují, s kým mluví, chodí, jezdí — nač bychom zbytečně dávali se těm špinavým ústům na pospas. Dokážete, že jdete ke mně pouze vésti mi skrovnou moji domácnost...“

„Být u vás služkou?“ optala se paní Dřevěná a hlas nápadně se jí vyrovnal. Po slzách a nějakém tremolu nebylo už ani stopy.

„Ano, služkou,“ přisvědčil klidně farář.

„Snad bych i podlahu drhla — prala a uhlí nosila?“

„Ano, i to — kdopak vám to doma dělá?“

„Sama — ale právě proto nechtěla jsem být sama, proto chtěla jsem k vám, já přece myslila, že budu na faře paničkou a ne děvečkou.“

„Ale já nepotřebuji paničku.“

„A já nepotřebuji jít za služku.“

Tak stály tu dvě protivy jasně řečeny. Zbývalo vysloviti poslední slovo. Farář už už otevíral ústa, aby pronesl: „tak se rozejdeme.“ Včas postřehla to paní Dřevěná. Kmitlo se jí hlavou rázem, jaké fiasko by si utržila, jak kdekdo ve vsi by se jí smál, jak by se musila stydět vyjít ke kupci, řezníku — uražená ješitnost zvedla v ní hlavu a volala: „nenech ho to vyslovit — nedej zpřetínat řetězy, kterými naše loď v jeho přístavě je zakotvena — jdi — jdi třeba za služku — paničkou se staneš,“ a paní Dřevěná rázem zase zkrotla. Pohasl v ní všecken vzdor, opustila ji všechna pýcha, všechna panská hrdost tvrdá a ona zase až k slzám změkla. Zvedla k očím svůj ohmataný šáteček a trpce si postěžovala: „to mám teď za všecku svoji dobrotu, to mám za to, že jsem políčko se škodou prodala — nebýti mne — jistě by fara ještě nestála.“

„Drahá paní,“ usmál se Jankovec — „políčko

neprodala jste se škodou — dvě zlatky za sáh je královsky zaplacen, ale já uznávám vaši oběť a stojím vám ve slovu — jsem ochoten svěřiti pečlivým rukám vašim správu své domácnosti — nejsem kruťák — bude-li práce mnoho — můžete si na prádlo a mytí přijednat — ale dvě služby neuživím — mám pouze sedm stovek ročně.“

„Ale — Božítku — kdopak by chtěl plat — já přece o platu ani se nezmínila.“

„Já za to se zmiňuji — nic nechci zdarma, dostanete svých osm zlatých měsíčně jako hospodyně strunkovická — libo-li tedy.“

„To si musím všechno rozmyslit — poradit se.“

„Jak je libo — dávám vám lhůtu do rána.“

„Tak málo?“

„Nemohu déle čekat, ráno se počnu stěhovat, sám budu dole a někdo musí býti v nové faře — nebudete-li tam vy — požádám kostelníci.“

„Kostelníci!“ vykřikla žárlivě konduktérka, a po chvíli namáhavě, se sklopeným zrakem řekla: „já tam tedy ráno půjdu.“

„Prosil bych v šest hodin už — ano.“

„K službám,“ a jako zpráskaná, schlíplá celá, odcházela paní Dřevěná. Vtom ťukla se do čela a vrátila se znovu: „A ještě bych prosila. — Copak Pozorka — smím-li pak svého Pozorka vzít s sebou?“

„To abyste se optala mého Špice — já proti tomu nenamítám nic — ale za pokoj neručím — bude vojna — bude.“

„Děkuji -- děkuji — jen když bude se mnou, já už ho ochráním,“ vděčně uznávala nová hospodyně Jankovcova a odešla.

Ráno ještě za tmy, hned po šesté hodině z domku paní Dřevěné vyvážel kostelník na trakaři veliký, prádlem a šatstvem nabouchaný kufr. Kleknout si musil naň, aby jej paní Dřevěná mohla zavřít. Panička cupala při něm a v ruce nesla velké kartonové škatule. Měla tam svoje koruny — letní a zimní kloboučky.

„A co budete dělat teď s domem?“ zvědavě cestou ptal se kostelník.

„Už mám nájemce — mladý pan učitel — ten, co o mně říká, že jsem tajná policie, petrovický deník, že mám pozorovací stanici a centrálu klepů — sám pan farář zaň se přimluvil.“

„Hm — to je moudré, máte vůbec štěstí ve všem — svobodný člověk — byt neutahá jako nějaká partaj se šesti dětmi, nájem dostanete — od faráře možná že i plat.“

„Ano — osm zlatek slíbil mi pro začátek,“ neudržela, neopanovala svoji lakotu i marnivost hospodyňka.

„I jemináčku, totě peněz.“

„A pensi k tomu.“

„Ba právě — pensi — třicet jednušek — inu já říkám, komu Pán Bůh — tomu všichni svatí,“ a kostelník do příkrého kopce tlačil kolečko, až mu oči z důlku lezly

Potom brzy už přišel nahoru Jankovec, ve vši

lichosti zase se oblékl v kostele do rochetky, ve fáře vlastnoručně zavěsil nový krásný kříž a vysvětil faru. Prošel jí celou od půdy až do sklepa, všechny místnosti pokropil a rty jeho chvěla při tom zbožná modlitba: „V nejhlubší pokoře vzýváme Tebe, Hospodine, Bože všemohoucí: při vkročení našem rač požehnati a posvětití dům tento a všechny obyvatele jeho ochraňuj — pro zásluhy Krista — Pána našeho.“

Se srdcem dojatým sloužil pak mši svatou. Slzy tekly mu po tváři, když stoje u hlavního oltáře před svatostánkem vzbuzoval znovu intenci „aby nejen mně, ale všem — omnibus successoribus meis mittere digneris sanctum angelum tuum de coelis, qui custodiat, foveat, protegat, visitet atque defendat omnes habitantes in illo habitaculo,“ opakoval si slova známé orace...

A když bylo po mši svaté, už před farou s vozu skládali nábytek. Den listopadový ještě halil se v šedé, mlhavé svoje závoje ranní — slunko — toto oko boží — jenom ospale, jako by trpělo šedým zákalem, proráželo mlhou — ale k polednímu, než přijeli s druhou a poslední fúrou, rozhořelo se plnou krásou svojí na modrém nebi.

„Faráře už odvezli, teď odpoledne povezou paní Dřevěnou,“ těšili se lidé, ale marně.

„I pane, to je chytrá baba,“ křivdili jí pak — „ta si nedá svoje věci otloukat — i službu musí jí prý velebníček vyplácet — taková duše lakomá to je.“

„Hm — má štěstí — to je to — pole krásně prodala — muž jí moudře umřel — živa bude zadarmo a ještě peníze bude ukládat — prosím vás, na faře hospodyně,“ a lidé významně na sebe mrkali naznačující tak, co si myslili, ale hlasitě dopovědět se přece ostýchali...

XI.

Do večera farář byl přestěhován a v nové faře ubytován. Měl už dávno v hlavě, kam co uloží, kam který obraz zavěsí, měl změřený nábytek i plochy zdí, ke kterým jej chtěl stavět. Jako generál stál — a přesně a určitě rozkazoval, kam co se má zanést, kde co umístit... Hůře bylo paní Dřevěné... Ta ke vší práci a starosti o kuchyň měla na starosti i psy. Pozorka měla zavřeného ve svém pokoji — a Špicíncovi ustavičně hrozila vařečkou. Špic chodil stále kolem zamčených dveří a čuchal ke skulině, drápal a pískal, dobýváje se na nepřitele. Ale konečně podařilo se paní Dřevěné skončiti psí válku a uzavříti mír. Uplatila nepřitele dobrými sousty — takže nevděčný Špic teď více válel se v kuchyni než v kanceláři a Pozorka přijal na milost. Kdykoli nyní vyšla paní Dřevěná nakupovat k řezníku — ke kupci — místo jednoho — dva psi hnali se před ní s hlasitým štěkotem...

A Jankovec ku podivu brzy přivykl nové faře. Ačkoli opravdu, jakmile zatopil, vystupoval ze zdi zápach vápenný a voda — ačkoli ráno lož-

nice naplněna byla těžkým vzduchem — přece přemáhal všecko větráním a topením a zdálo se mu to všecko maličkostí proti útrapám zažitým na staré faře. Jako by ze stínu a chladu hlubokého lesa — kterým dlouho krácel — konečně dostal se na rozsáhlou mýř, zalitou a prohrátou slunečním jasem — plnou vůně a květů a zrajících jahod — tak mu bylo v duši... I zrak se mu zlepšil — i revmatismus v kloubech nezlobil — alespoň se mu tak zdálo, a Jankovec jako znovu zrozen vracel se k zaprášeným knihám, k zanedbanému peru a opuštěnému harmoniu. Seč síly stačily — doháněl, co byl prospal — práce ho těšila i svět ho těšil. A vesele psal domů „mám faru novou — jako klec — čistou — pěknou, na kopečku stojí a dívá se do kraje.“

Ale když mu sestra odepsala — že se svatby sešlo — že se nevdá už a že by teď zase ráda k němu — hořce usmál se Jankovec a tvrdě odepsal: „desertery ve vojně střílejí — když jsi utekla — tak jen tam buď — mně vaří paní Dřevěná a dobře vaří,“ pochválil po pravdě svoji hospodyní. Byl s ní úplně spokojen — a nemohl si čistotu a pořádek v domě ani dost vynachválit.

Ale hůře bylo paní Dřevěné samé — ta s farářem nebyla spokojena ani v nejmenším. Jinak — ó zcela jinak představovala si život v takové faře. Myslíla si, farář po obědě i po večeři zůstane, pohovoří, pobaví, popovídá si přece — řekne, kdo u něho v kanceláři byl, co tam chtěl, kdo bude mít křest, kdo prohlášky, koho za-

opatřoval — a zatím nic — nic — donesla faráři do kanceláře jíst — usmál se na ni — pochválil — dal peníze na druhý den — přečtené noviny strčil jí do kuchyně a víc se o ni nestaral...

Kolikrát začala, když vrátila se zdola — z vesnice: „vědí co nového? V Plevně už se zase porvali, tam a tam už se zase pohádali, ten a ten už zase zmlátil svoji ženu“ — ale to všechno, co ji tak vysoce zajímalo a celou rozrušovalo a podražďovalo — nechávalo faráře tak lhostejně chladným — ba jednou dokonce jí s úsměvem řekl: „Paní Dřevěná, bylo by nejlepší, donášet zdola jen krupky a kávu a cukr — a to ostatní — co tam dole pod námi se děje — nechat tam dole — leda by to bylo něco krásného, šlechetného, z čeho bychom se radovati mohli.“

Vytřeštila oči na faráře — a nemohla a nemohla to pochopit. Jí přece takové události dne byly pravou pochoutkou — lačné duši její a všem ostatním vesnickým duším jedinou stravou a farář beze všeho zájmu mluví o tom, nač ona se jen jen třásla... A to ji hněvalo a zlobilo. „Řečí s ním není,“ stěžovala si kostelníkovi — „je to takový zvláštní člověk — jen knihy — knihy — i mně je strká a nutí mne do nich — ale kdepak já — a tak tu nic — ničeho nic — žádnou radost na té faře nemám — než tu němou tvář,“ a pohladila při tom hlavy svých psíků, lísajících se ku své velitelce — a cítila, jak stesk zvolna vkrádá se jí do duše. I návštěvám hlasitě si stěžovala. Zvláště farář strunkovský — štípal velice se jí líbil. I on přišel navštívit Jankovce

a prohlédnout novou faru. Sladce se usmíval a říkal hospodyni „milostpaní“. Paní Dřevěná jen se rozplývala a bavila se s panem farářem asi hodinku, než se Jankovec vrátil ze školy. „To je pán“ — velebila pak — „to je nějaký pán — takový zdvořilý — sdílný — ten pochopí člověka — sám uznal, jak mi tu musí být asi dlouhá chvíle — když nic, ani človíčka viděti není....“ Kostelník jenom přisvědčoval, ale v duchu si myslel: „Dobře tak — to ti patří — babo zvědavá.“

S Jankovcem pak procházel a prohlížel si štípal novou faru. Nebyl s ničím spokojen. „A to jste si — pane bratře — místo cementových dlaždic měl dát raději chamot — takhle nějaký pěkný vzorek“ — „a to malování také není příliš pěkné — alespoň tři patrony — na tohle vzal malíř pouze jedinou“ — „podlahy měly být parкетové — ty jsou nejlepší — nesesýchají se — takováhle podlaha obyčejná, prkenná — to je neřád — ta se seschne a ve skulinách darmo udržuje se prach a po umytí vlhko.“ Jankovec jen se usmíval. Tohle často — často už slyšel. Každá skoro návštěva vykládá mu svoje rozumy. On zprvu také se omlouval a líčil, jak těžko bylo postavit faru tak jak je, jak o každý groš musí se v rozpočtu smlouvat — prosit — ale pak jen trpně mlčel — mlčel — a nejvýš že ukázal zvláště horlivému kritiku pamětní knihu, ve které vylíčeno bylo věrně všecko, co se stavbou nové fary nějak souviselo — a zvláště upozornil na motto celé kapitoly:

„Bože rač žehnat domu tomu,
vystavěl jsem — nevím komu,
kdo mne v tom pomlouvá neb viní,
ať si vystaví dle svého vkusu — jiný.“

Štípal se usmál kysele, když si přečetl verše, a jako na omluvu řekl — „inu ovšem, já to doma mám ještě horší — ale co, bratříčku — co, kdypak bude slavnost svěcení?“ zamlouval to rychle.

„Jakého svěcení?“

„No svěcení fary přece — to se přece sluší a patří — aby slavnostně byla posvěcena — řekněme tak asi jako bývá škola — přijede pan hejtman — pan vikář — sjedeme se my — sousedé — pan patronátní komisař — pan duchodní.“

„Ach tak — a to by bylo pozdě — to už já faru vysvětil.“

„Není možná,“ spráskl ruce soused — „a kdy?“

„Že se ptáte — kdy se patří — dřív, než jsem sem vešel?“

„A co hostina — tento — jako hosté — oběd — víme,“ v rozpacích drmolil Štípal.

„Patří také k svěcení —? Ten ovšem nebyl — to by se musil obřad doplnit — ale ritual se o něm nezmiňuje.“

„Já jen myslil —“.

„Vždyť vám rozumím, bratře,“ bodře omlouval souseda Jankovec — „a já upřímně pravím,

nemohl jsem nějakou hostinu strojit — nemám zkrátka — nemám na to — tak tak že živobytí sám protloukám — hle — ani zimník letos nemohl jsem si koupit — celý otřelý — ošumělý chodím — a kdepak hostiny potom“ — rukou mávl od sebe.

A v tom byl Jankovec důsledný. Bylo už dávno po novém roce, kdy konečně hejtmanství dožické oznámilo, že přijede komise na kolaudaci nové fary. A přijela. Pan hejtman s panem inženýrem, pan ředitel s panem stavitelem přijeli — protokol sepsali — se vším spokojeni byli — už i podepsali se — chvíli se bavili — ale Jankovec nic. Konečně zdvihli se k odchodu. A hle — farář je nezdržoval, zdvořile až k saním je doprovodil, hluboce se jim ukláněl a šťastnou cestu všem přál a za námahu děkoval — ale více nic — jenom úsměv hrál mu zase v černých očích, když je vyprovázel a když viděl, jak kysele se všichni usmívali.

Pan okresní byl přímo uražen.

„To je impertinence! Fi! Tohle se mi ještě nestalo.“

„Oni se teď velebníčkové začínají nějak buntovat,“ osmělil se podotknout písař — krčící se na protějším sedátku velikých, pohodlných saní.

„Člověk vyjede si na komisi,“ vedl svou dále rozhněvaný předseda komise — „těší se, že se povyrazí, anekdotě nějaké se zasměje, taroky si hodí, nějakou změnu přece zažije, a zatím — hle, pokloní se a k saním doprovodí.“

„Ano teď velebníčky něco posedlo — snad se nakazili od učitelů — to je beztoho jedna branže,“ znova se uplatňoval písař.

„A co je posedlo — co mají?“ chytil se teď hejtman řeči otázkou.

„Buntujou se — nějaké spolky zakládají — schůze mají.“

„Tak, schůze? Já nic nevím — a o čem jednají?“

„To prosím nevím — oni tam nikoho nepustí — to je tajné — jenom sklepník vyprávěl, že zaslech', jak jeden farář, a zdá se mi, že to byl zrovna ten petrovický — horlil — aby se přestaly strojit hostiny poutní i primiční, instalační i visitační.“

„Ale to je hloupé — a co komise? V takové hloupé vsi — přece si tam nekoupíme syreček! Ale toho nezapomenem — ukážem pány — neuctil nás — dobře — dá se to cítit“ — a už nic nemluvil pan okresní — jenom v kožich se halil a dýmy vypouštěl jako malé mráčky modravé — — —.

Ale farář měl svědomí pokojné, nic se nezne-
pokojoval a sama sebe se na omluvu tázal: „když já přijdu na úřad — patronátní třeba — nebo na jiný — což — všimne si mne někdo — po-
hostí — uctí? Však mám své zkušenosti trpké...“
a byl rád — že i té poslední komise se zbavil —
brzy zas na ni zapomněl a cele věnoval se svým
kněžským povinnostem — škole — kostelu a
modlitbě. Nic nevyrušovalo ho víc z jeho du-
ševní rovnováhy. Rozhučel se venku vítr — roz-
burácela se vichřice — ale Jankovec ničeho si
nevšímal — nic ho neděsilo — nic ho netrápilo...

Zato den ode dne hůře bylo paní Dřevěné. V noci s hrůzou poslouchala, jak hvízdala meluzina v komínech, jak proud větru s hukotem rozrážel se o roh fary — každé chvíle zdálo se jí, že vichr odnese faru i ji — hospodyně — i s farářem někam do údolí — že je smete s toho vršku a odnese pryč z Petrovic... Vzpomínala na svůj domek k zemi přikrčený — mezi ostatní domky vklíněný — zmáčkнутý a chráněný před větrem i bouří, a toužívала po něm. A ani ve dne lépe nebylo. Dopoledne ještě jí uběhlo. Uvařila snídání, šla na mši svatou — po mši svaté šla nakoupit do vsi a pak chystala oběd. Ale odpoledne a večery pak — ty zdály se jí dlouhé jako moře. Stála na číhané častokrát hodinu i dvě — Pozorek i Špic leželi na okně — ale nic — ani neštěkli — nic ani se nepohnulo. Jen zřídka přišel na faru člověk pro křticí nebo oddací list, listonoš přinesl noviny, kostelník šel zvonit klekání a zase ticho — klid ničím nerušený vládl kolem. Konečně to bylo pro paní Dřevěnou k nesení — byla už celá utrápená, rozrušená, spát nemohla, jíst jí nechutnalo, zhubla se ještě více — ale stále bojovala sama se sebou, co dělat? jít pryč — či nejít? Zřící se fary — osmi zlatek a zaopatření — anebo zřící se toho, s čím srostla — čím vyplňovala skoro celý život svůj — klepů — novinek, návštěv a slídění? To byla ta krise, kterou prodělávala. — Jankovec to pozoroval — viděl ji často, jak se k oknu tiskne — jak lačně dolů ke vsi se dívá — ale nemísil se v ten její duševní zápas.

„Kdybych odešla — anebo umřela,“ optala se jednou náhle paní Dřevěná — „koho pak by si vzal velebný pán k sobě?“

„Sestru,“ klidně odpověděl farář.

„Ta se vdala přece.“

„Ne, sešlo z toho — rozmyslila si to — už mi ostatně psala — ráda by se vrátila — ale já nechci — trestám ji — když nechtěla se mnou trpět ve staré faře — — nemusí se radovat v nové.“

„Radovat — radovat,“ opakovala hospodyně — to slovo ji provokovalo — rozčilovalo a proto natrásala je a trhala — „jakápak radost — vždyť jsme tu jako v klášteře — ještě hůř — tu by té radosti užila...“

A zase nějaký čas mlčela. Až v masopustě — když dole konal se rolnický ples v Plevně a farář nedovolil paní Dřevěné se jít podívat, ale vykládal jí, že se to pro farskou hospodyně nesluší — rozhněvala se panička — stará furie vstala v ní — „a copak já tou hospodyně musím být? Abyste věděl — pište si pro tu sestru — té ustoupím — ale kostelníci ne.“ —

„Tak dávám zase lhuť na rozmyšlenou,“ usmál se klidně farář — „do rána se vám to pod čelem rozleží.“

A ráno — drže psaní v ruce optal se — když po mši svaté přinesla mu hospodyně snídání: „Tak jak — tady piši sestře — aby přijela — mám to psaní dát na poštu?“

„Dejte — s Pánem Bohem dejte,“ přece jen smutně mluvila panička — „já za sebe nemohu — ale já bych tu steskem umřela — nic není

vidět — jenom hřbitov — kříže — hroby a kostel — nikdo tu není kolem — jenom ti nebožtíci — musím pryč — pryč.“

„A kam půjdete? V domku vašem je pan učitel.“

„Můj domek má kuchyň a dva pokojíčky — tam máme s panem učitelem oba dost místa až do prázdnin — a pak — ať dělá, jak chce.“

Farář nemluvil. Položil psaní k ostatním listům, které pak odevzdal listonošovi, když přišel s poštou.

A byl tmavý, smutný večer březnový. — Předtuchou jara hučel vítr v holých korunách stromů — a rozbředlým blátem kostelník vzal na trakaři kufr paní Dřevěné.

Ta kráčela za ním se sestrou pana faráře — která ji s lucernou v ruce doprovázela a po chvíli bez ní vrátila se do fary.

„Je to dobrá žena, ale nešťastná — zkazilo ji prostředí, ve kterém rostla,“ řekl farář — „nedovede se vymanit z toho kalu nejvšednějšího života. Tak — a teď už nic, nic nepojí mě s tím starým životem — poslední nitka je přetržena,“ a oddychl si zhluboka.

Spokojeně — tiše trávil nyní dny ve své pyšné samotě — povýšen nad celé okolí... Jenom kostel stál ještě výš než fara. To ostatní všechno stálo pod ním dole — hluboko. Nikdy neslyšel tady chasu do rána divoce hýřit — nikdy neviděl opilé muže potácet se k domovu — neslyšel plačící ženy ani děti volající otce od karet — neviděl víc, jak četníci chodí a prohledávají baráky, pátrající po ukradeném obilí, hledající

ztracené slepice neb husy. Jenom sestra jeho s košem v ruce a penězi v hrsti scházela den co den ráno s vršku dolů nakoupit chleba, másla, mléka a vajec a kvapně po každé vracela se zas nahoru do tiché, klidné fary... A nestýskalo se v celé faře nikomu po vesnici dole — jenom pes — Špic — nemohl zapomenouti dlouho na paní Dřevěnou ani na Pozorka ani na starou faru. Ten často melancholicky se zadumal — u dveří lehal, a jak jen mohl, vyletěl a ubíhal s vršku dolů ke svým psím známostem...

A lidé zvykli si časem na novou faru — ba dokonce líbila se jim a chlubili se jí. Ukazovali ji svým hostům a vypravovali o ní svým známým v cizině, když se hodila řeč.

„U nás, to je fara,“ říkali při takové příležitosti — „daleko široko není takovou vidět.“

„My jsme postavili svému faráři faru jako vilu,“ chlubil se ve městě starosta Hlávka.

„A k čemu je takový palác pro jednoho člověka — ten se teď bude roztahovat — ten barák byl dost dobrý,“ záviděli jiní.

Ale Jankovce — i když ty řeči slyšel — se nedotkly. Usmíval se jim útrpně a usmál se i po roce, když o biřmování sám pan biskup poděkoval veřejně v kostele nejjasnějšímu panu patronu za to, že dal postavit tak krásnou faru, a když panu patronátnímu komisaři za zásluhy, kterých si dobyl o stavbu fary, podal vlastnoručně pochvalný dekret.

NEPOKRADEŠ.

Ve farním sále, kde se konávaly šumné poutní a visitační hostiny, ležel na širokém prkně, podepřeném dvěma křesly, mrtvý farář Josef Kalůs, oblečený už v posmrtné parádě. Na obnošeném taláru bělela se krátká rochetka s úzkou kraječkou, modrá štola splývala mu kolem krku až k bokům, ruce mu ovinoval klokočový růženec a ohmataný biret přikrýval mu lysinu, vroubenou věnečkem šedivých vlasů.

Olejová lampička bděla u jeho hlavy, žlutý plamének kroutil se nad korkovým plovátkem a střídmě ulizoval si pokrm z husté hladiny řepkového oleje, aby vydržel svítiti až do rána, než přijde kostelník vyměnití ohořelý knůtek a dolíti rubínovou lampičku až po okraj.

Toto matné, plápolavé světlíčko těžko zahánělo hustou tmou vlhké, listopadové noci, která se sem tlačila třemi vysokými okny, jako by neměla dost místa venku kolem patrové fary, na prostorné návsi a v rozlehlém farském dvoře. Celá vesnice se v ní utápěla a ani ponocnému nechtělo se dnes vytrubovati půlnoční hodiny, neboť farář umřel, osada ztratila svého strážce a pastýře, kdo tedy ručí za to, že se neutrhnou

se řetězů všelijaké síly nečisté, aby tu prováděly svoje svody a rejdy? Už když počal vytrubovati desátou a oči se mu otočily k faře, zdálo se mu, jako by se tam za okny míhaly podivné stíny, takže uznal za moudré nevydávati se v žádné nebezpečí a přespati tuto černou noc v závětrí obecní pastoušky.

I ostatní osadníci pociťovali těžce svoji opuštěnost, byť i na jednu jedinou noc, neboť kostelník všecky ujišťoval, že už zítra přijde mlaďický administrátor a pobude tu tak dlouho, než milostivý pan patron dosadí sem nového faráře.

Jediný člověk v celé vsi zůstává i v této noci klidným, nebojácným, neboť jeho se jinak nedotýká obecný smutek, který jako mrak ulehl na všecko kolem. On nepatří k farářovým ovečkám, nad jeho duší bdí městský rabín, ten obřezává jeho děti, zapisuje do matriky svatby a doprovází ke hrobu jeho nebožtíky. David Schon vyslovuje se Šón, lidé však čtou jeho jméno, jak se píše a říkají mu schon, protože vystihují tím celou jeho obchodní činnost, která se neobmezuje na klenutý krámk v sousedství fary, na pouhý prodej cukru a kávy, ale zasahuje celou oblast farní osady, ve které kupuje živý i mrtvý dobytek, kůže i peří, ovoce i vajíčka, brambory i obilí.

Tento čiperný obchodník má bohaté zkušenosti a dovede z nich také těžiti. Pamatuje se živě, jak za jeho dětství umřel zde farář. Nešťastně umřel. Sešel v zimě se zaváté cesty na zamrzlý rybníček, probořil se a zůstalo tajemstvím, zda

zmrzl nebo se utopil. Našel jej tehdy soused Černoohlávek. Nevytáhl jej, nestrlh pokřik, ale jeho první myšlenka byla: „Na faru, než se to rozkřikne!“

Celou noc se rabovalo, odnášelo a nikdo neměl tušení, že farář leží hlavou v zamrzlém rybníčku. Teprve ráno jej vysekali z ledu a přivezli domů do vypleněné fary. Přijela sice komise, sepsala, co shledala, a po ničem se nepídila. Ba sám pan soudce, když se mu donesly k sluchu žaloby o tom, co se dalo na faře, pokrčil rameny a řekl Schonovu otci: „Toť staré právo, říká se mu ‚ius spolii‘^{*)} nebo také právo na odúmrtí. Osobovala si je dříve každá vrchnost, která, jakmile farář zavřel oči na věky, poslala na faru dráby, aby odvedli dobytek a odvezli všechny zásoby. Nezdála-li se jí kořist dost tučnou, šla na hospodyně i právem útrpným, aby prozradila, kam se poděly peníze a klenoty. Když to viděli sedláci, řídili se heslem: ‚Kdo dřív přijde, ten dřív mele‘ a brali také, co mohli. To vše se zakořenilo v lidu tak, že v tom ani dnes hříchu nevidí, a úřady přimhuřují nad tím obě oči.“

Tato vzpomínka vynořila se teď v duši obchodníka Schona. Viděl svého otce, jak tehdy živě litoval, že takový obchod pustil z ruky, slyšel moudrá jeho slova: „Davide, pamatuj si pro život, co říkal pan soudce,“ a nyní se mu zdálo,

^{*)} Právo na loupež.

že může napravit a odčinit chybu, které se dopustil jeho otec nebožtík pantatínek.

Ovšem, dnešní případ vyžaduje mimořádné opatrnosti, neboť farář Kalůs umřel doma, zasažen mrtvicí, obvodní lékař stál u jeho lože a sám učinil potřebné kroky, aby jeho pozůstalost nebyla rozkradena do příchodu soudní komise. Než umkl na věži umíráček, už přitiskl starosta obecní pečeť na všechny dveře i zámky, učinil o tom úřední oznámení a odnesl klíče i od špýcharu a stodoly. Zítra přijede pan adjunkt z města, přibere si dva znalce, všechno odhadnou, sepíší, pak otevrou poslední vůli, po pohřbu uspořádají veřejnou dražbu, rozdělí stržený obnos dědicům, kostelu a chudým, nový farář se přistěhuje a on — obchodník Schon — může se na to jenom dívat, a přihodí-li si v licitaci, musí na groš zaplatiti, co si koupí.

Trhalo mu to celým tělem, obcházel faru jako liška kurník, přemýšlel, mnul si ruce i čelo, čas utíkal, večerní šero už se kradlo do vsi, když konečně spatřil farského kočího, jak nese koňské postroje k sedláři, aby je nabarvil a spravil, neboť zítra už bude svážeti smuteční hosty z nádraží do fary.

„Bartíku,“ vyšel před krámek Schon, „zastav se, až se budeš vracet.“

Kočí se zastavil hned. „Copak si přejete?“ optal se přímo.

„No, jen se zastav až potom. Nebudeš litovat. Nemohu ti zde vykládati, co si přeju. Mám s tebou řeč mezi čtyřma očima.“

Bartík si tedy pospíšil. U sedláře se jenom otočil a už vklouzl do krámku, který dosud ani osvětlen nebyl.

„Pojď dál, Bartíku,“ vítal jej Schon a vedl jej do svého ‚komptoiru‘, jak říkal plesnivé díře za krámkem. Nalil mu stupečku ohnivého likéru, politoval jej, co zkusí, že přijde o místo právě před zimou, kde se teď chytí a tak teple usadí, že by měl proto pamatovati na sebe a včas se zajistiti, aby ho doma nemusili zdarma živiti až do nového roku, kdy se čeledínové přijímají do služeb.

Bartík poslouchal a musil dáti Schonovi ve všem za pravdu.

„Myslím to s tebou dobře. Vlastní táta by ti nemohl lepší poraditi. Kolik jste namlátili pšenice? Jistě vagon. Ta leží na špýcharu. Kdo pozná, odneseš-li ji, řekněme, deset metráků? Já ti dám za každý padesát korun a komu tím ublížíš? Nikomu a sobě pomůžeš.“

Kočí seděl a hleděl upřeně do země.

„Kudy bych ji nosil? Někdo mě uvidí —“

„Zadem ji budeš nosit a nikdo tě neuvidí, nemůže vidět, protože je tma jako v pytli, nechám vrata od stodoly otevřená! Tam ji hned zvážíme a na krejcar ti vyplatím.“

„Což když ji u vás najdou —“

„Neprozradím tě, buď bez starosti. Což jsem tě zradil, když's mi nosil vajíčka, abys měl na retky?“

Ne, Schon ho nikdy nezradil, ať už mu přinesl čtvrtci ovsa, o kterou koně ošidil, ať kapsu

vajíček, která v kurníku sebral, ať řemen s žentouru, o který mu přímo řekl, všechno mu zaplatil cigaretami a tabákem.

„Špýchar je zamknutý a zapečetěný. Klíče si odnesl starosta. Tam se těžko dostanu,“ povzdychl si Bartík.

„Špýchar stojí nad kočárovou kůlnou a má dřevěnou podlahu. Znáš tu sýpku, jemnostpán mi přece prodával všechno obilí. Ty víš, kde leží hromady obilí. Sám to vím. Nad trámem, aby se podlahu neprolomila. Zde máš nebozez, velký nebozez, provrtáš prkno při trámu, nastavíš pytel a pšenice se ti tam sama pohrne. Ráno díru ucpeš a kdo může říci, že se jediné zrno ztratilo?“

„To by šlo,“ kývl hlavou kočí.

„Nu tak vidíš! Začneme v deset hodin, přestaneme ráno před pátou a možná, že vyděláš za tu noc tisíc korun. Nestojí ten obchod za to?“

„Pane Bože! Tisíc korun!“ povzdychl Bartík.

„A hříchu se neboj! Kdopak pod tu pšenici orál? Kdo pod ní vozil hnůj? Kdo ji zaséval? Farář? Nu tak vidíš! Tobě to patří, vezmeš si jen svoje.“

Tři pytle pod pažďí a v nich zamotaný nebozez říčník odnášel si kočí do konírny a schoval je pod palandu, na které spal. Nakrmil koně, napojil je, sám se také navečeřel, připravil si svíčky, do kočárových luceren a zanesl je do kryté kůlny pod špýcharem, aby měl ráno všechno v pořádku. Hospodyně, služka i mladšíka, unaveny celodenním shonem, pláčem i nenadálým ne-

šťěstím, uzavřely faru a ulehly, takže po deváté hodině rozložilo se domem i dvorem mrtvé ticho. I hvězdičky na nebi zavřely svoje zářné oči a usnuly.

Jenom v kočárové kůlně hrabal se kočí Bartík. Popotáhl kočár stranou, rozsvítil v něm jako oko jednu z luceren a natočil ji tak, aby reflektor za svíčkou vrhal světlo jenom směrem ke stropu a nikoli k vratům, mohutný kolík přisekal do hrotu, přivalil si vysoký špalek pod trám, vystoupil naň a ostrý nebozez jako červotoč zahryzl se do vyschlé, smrkové fošny.

„Zatracený žid,“ usmál se Bartík. „Jak si to pěkně vymyslí!“

To už se mu za kolíkem valila pšenice do nastaveného pytle, musil až oči přivírat před tím dravým proudem, který stěží podařilo se mu ucpatí připravenou zátkou, když už i třetí pytel byl naplněn. Zavázal je všechny opatrně pevným motouzem a až zavrávorál, když si hodil první hektolitr farské pšenice přes rameno. Vyschlé zrní vážilo jako broky a Bartík hádal, že břemeno nemá daleko do metráku. Napíal všechny síly, a když ponocný odtroubil desátou, potácel se zadními vraty k židově stodole.

Schon už naň čekal v pootevřených vratech a přivítal jej líbezně.

„Shoď to na mlat a jdi hned zas. Nač se máme zdržovati vážením a počítáním? Zítřka je také den. Zrníčko se tu neztratí. Zaskočíš sem a pěkně se spolu vypořádáme.“

Bartík se otočil a upaloval poslušně pro druhý

pytel. Osmělil se, kolena už se pod ním strachem netrásla, práce se mu dařila, tichá, mlčelivá noc ho chránila, farský pes — čtyrokový Pozor — po každé jej vyprovázel až ke vrátkům, tam si lehl a čekal naň, až se vrátí, třel se mu o nohy, vrtěl ocasem, jako by říkal: „Jen se přičiň a nos! Já tě nezradím.“

Teprve k ránu, když se odvážil ponocný opět hlásati třetí hodinu jitřní, přestala pšenice téci, a ačkoli jí Bartík pomáhal dlouhým háčkem, nekáplo víc ani zrníčko. Udřen a zpocen jako myš ulehl si v konírně, svinul se pod koňskými houněmi a blaženě usnul bohatýrským spánkem.

Krásné sny jej obletovaly. Viděl se, jak vykračuje v novém zimníku, vysoké boty „faldovky“ vržou mu na nohou, hlavu mu kryje furiantsky nasazená „čepice s ušima“, ze sevřených rtů trčí mu tenká „taliánka“, modravé dýmy vypouští koutkem úst a slyší se všech stran závistivé hlasy: „Pohleďte na Bartíka! Učiněný baron!“ Tisícovka na to praskne, ale ať! Vždyť ji lehce vydělal! —

Ráno koně už dávno hladem řehtali, hrabali na stání, cinkali řetízky, hryzali prkenné pažení, hlavami tloukli do prázdných jeslí a budili svého velitele. Jindy stačil prudší úder kopytem o špalíčkovou dlažbu a už se ozvalo jeho přísné: „Stojíš! Vždyť se dočkáš!“ Dnes však oba valaši marně otáčeli oči k dřevěné palandě, kočí se ani nehnul a zdravý, dlouhý dech prozrazoval, že hodlá spáti nejméně až do poledne.

V sousedním kravíně už děvčeka napájela, a

když koně tloukli vedle čím dál, tím hlučněji, zaskočila se podívat, co se děje. Spatřila čeledína ponořeného v tvrdý spánek a rozhněvala se. Nabrala v putýnce do hrsti studené vody, vychrstla mu ji do tváře, vykřikla: „Pan farář jde“ a rychle utekla.

Bartík vyskočil rovnýma nohama a nemohl se hned ani vzpamatovati, co se děje. Okénkem dralo se sem ranní světlo a to mu jasně povědělo, že zaspal. Styděl se, že ho ta sojka musila vzbuditi, a pustil se tím horlivěji do práce. Celý den se ani nezastavil, jezdil na nádraží, přivezl z města pana administrátora, odvezl komisi, sepisující pozůstalost, ještě pozdě večer shazoval s vozu písek před farou a časně ráno jej uhrabával, aby smuteční hosté nešlapali v blátě, po pohřbu rozvážel vzácnější účastníky pohřbu, počítal zpropitné, šilhal po kupeckém krámku, těšil se, že nikdo nic nepoznal, a teprve v neděli po obědě vypravil se k Schonovi.

Neměl štěstí. Kupcová litovala, že pán není doma, že si vyšel za obchodem a že ani neví, kdy se vrátí. Zašel si tam tedy v podvečer, vyšla mu vstříc opět jen panička a hlásila, že odjel asi do Plzně na obchodní cestu, a prosila, aby přišel se optat asi za tři dny. Bartík viděl, jak těžké koně městského provazníka odvázejí od Schonů plné vozy pytlů nabitých obilím, a radoval se v duchu.

„Už prodal, má teď peníze a zaplatí mi,“ počítal v hlavě, a když viděl kupce státi o pravém

poledni před krámem, nechal všeho a zaskočil si k němu pro páček tabáku.

Schon ochotně se otočil na patě, zmizel v krámku za pultem jako za hradbou a Bartík za ním.

„Tak, pane Šón, kdypak to spočítáme?“ optal se přidušeným hlasem.

„Spočítáme?“ vytáhl kupec do výše černé obočí, až se vlasů dotýkalo. „Copak máme my dva spolu počítat? Dáte mi čtyrák za tabáček a jsme vyrovnáni.“

„Myslím jako tu pšenici,“ hlesl překvapený Bartík.

„Pšenici? Jakou pšenici? Nevím o žádné pšenici,“ divil se Schon.

„Farskou pšenici. Tu, co jste ode mne koupil po padesáti korunách metrůček.“

„Já že jsem od vás koupil nějakou pšenici? Co to mluvíte, Bartíku? Kde byste ji vzal? Máte vy nějaké pole, abyste mohl prodávat pšenici?“

„Ale pane Šóne —!“ sepjál kočí ruce a slzy mu stoupily do očí.

„Pane Šóne sem, pane Šóne tam — hleďte ať jste venku z krámu, nebo vás dám zavřítí pro vydírání. Zavolám četníka —!“

Zničený Bartík vypotácel se z krámků. Na kamenném prahu se zastavil, otočil hlavu, spatřil jízlivý úsměv na rtech kupcových a zlost jím zatřásla. Sevřel pěst, zahrozil jí a vykřikl jediné slovo: „Zloději!“

Vtom se ve vedlejším kumbálu otevřely dveře a v nich stála kupcová.

„Co jsem ti ukradl. Podám žalobu, Urážka na

cti! Mám na to svědky! Posadím tě do kriminálu —“ křičel Schon, až se lidé na návsi zastavovali.

Kočí dál neposlušoval. Vyběhl z krámků, ani páček tabáku si nenesl, a zničen usedl si v kónírně ke svým valáškům. Po chvíli dal se do pláče, neboť se mu zdálo, že před ním stojí nebožtík pan farář, hrozí mu bílým prstem a volá: „Jak nabyl, tak pozbyl! Bartíku, pamatuj si. Ne—po—kra—deš!“

KŘESŤANSKÉ CVIČENÍ.

Když velebníček v neděli o ranních službách Božích ohlásil, že dnes odpoledne ve dvě hodiny konati se bude v počestné obci Kuželově křesťanské cvičení, trhlo to starým Zajíčkem jako elektrika. Stál pod kruchtou opřen o masivní sloup, na kterém za ta léta, co se on v neděli a ve svátek opíral, jeho ramena i hlava zanechala zřetelné stopy, a skoro ani neposlouchal. Věděl, že ten ohlašovaný pořádek služeb Božích je věčně stejný: litanie, požehnání, fundální mše, celoroční modlení — nazpaměť už to všecko uměl zbožný chalupník, a když na osadu někdy zavítal cizí kněz a mátl se v tom „celoročním“ modlení, Zajíček vzadu mu pomáhal, bruče polohlasitě příjmení, u kterého se nováček zarazil. Ale dnes se v té jednotvárné písni ozvala nová nota.

„Cože bude u nás?“ pro jistotu optal se vedle stojícího Ryby.

„Vždyť slyšíš, křesťanské cvičení!“ potvrzoval soused právě ohlášenou novinku.

Zajíček šeptl ještě: „a stafra“ — ale pak se ztišil a alespoň navenek tak dalece ovládl svoje překvapení, že svorně s ostatními odříkával tři

obvyklé Otčenáše za zemřelé, zpíval „Svatý, svatý“ i „Hospodine, pomiluj nás“ — ale to všechno víc ze zvyku, bez náležité vnitřní sebranosti. Duchem bloudil u té ohlášené novinky a rozpomínal se, kdy bylo v Kuželově poslední křesťanské cvičení.

„To zde farářoval jemnostpán Žalud,“ pomáhali mu cestou z kostela sousedé.

„Dobře čtvrtstoletí už Kuželov křesťanské cvičení neslyšel.“

„A proč se to zarazilo?“

„I Bůh ví — proč, nekonala se, nešlo to jaksi.“

„Na to nemusíte ani volat Pána Boha,“ ozvala se stará Drábková, „povím vám to sama. Sedláci nechtěli kněze vozit. Nikdo pro jemnostpána nejel, tak je to.“

„Povídám, babo, že jste vševědoucí, kysele se usmál sedlák Ryba, „nevíte také, kdo dnes přiveze velebníčka k nám?“

„Vy jistě ne!“ odsekla ještě Drábková a pustila se pěšinou okolo humen ke svému baráčku.

V hostinci — hned po obědě — scházeli se kuželovští sousedé. V čele u čestného stolu zasedl obecní úřad a starosta ostře pozoroval rozblácenou náves.

„Už asi jde,“ hlásil po chvíli, když viděl, jak kluci zkrotli jako beránci a stavěli se ke dveřím.

Mladý ještě farář skutečně bystrým, pružným krokem blížil se k hloučku dětí a v čele jich vešel do hostince. Nepobyl dosud dlouho na této osadě a pouštěl se s velikou chutí do práce. Vysoké cíle a daleké plány tanuly mu před očima

a umínal si, že ničemu se nevyhne v duchovní správě a všechno věrně vyplní, co se mu jako faráři nařizuje a třeba i jen doporučuje a radí. Mezi prvními prostředky, kterými lze vzpružit ospalého ducha na osadě a způsobit mnoho dobra, ve všech příručkách pastýřského bohosloví uváděno bylo horlivé konání křesťanských cvičení. Ve městě, kde dosud kaplanoval, konal je také horlivě, ale v kostele a takřka jen pro děti. Ale zde to půjde jinak. Ven mezi lid se odváží, a proč by nešel do hostince? Proč v hostinci by je nemohl konat? Sem mu právě nejsnáze přijdou i ti, kteří o kostel po celý rok nezavadí. Zde je získá, zde lze se rozhovořit i o věcech, kterých se v chrámu nesmí ani dotknout, posedí se sousedy, promluví o politice, hospodářství, pozná jejich smýšlení, naváže osobní styk, přijme pozvání do jejich rodin, pozve je k sobě, nabídne četbu, knihy, noviny. Ó ano, křesťanské cvičení má ohromný význam!

S těmi myšlenkami překročoval práh hostince, kde před dvaceti a pěti lety křesťanské cvičení se vždycky konávala a kde dnes — po dlouhé pause — byla opět zahájena. Veliká místnost byla nabitá. I okny hleděly sem matky s plačícími děťátky v náručí a zbožně naslouchaly. Všem — mladým i starým — velice se to líbilo. Hodinka utekla jako voda a vrchol spokojenosti byl dosažen, když pan farář vylovil z kapsy kleriky, balíček něžných obrázků a rozdával je každému, kdo po nich natáhl ruku. A těch rukou bylo víc než obrázků, neboť nescházelo ani ta-

kových, které se natáhly dvakrát i třikrát po sobě...

Asi po dvou měsících volali pana faráře na okresní hejtmanství.

„Konal jste, důstojnosti, v Kuželově křesťanské cvičení?“

„Ano,“ potvrzoval překvapeně farář, usilovně přemýšleje, o čem tenkrát a s kým veřejně i soukromně mluvil.

„A jaký honorář byl vám za to od obce vyplacen?“

„Mně? Honorář? Žádný!“

„Snad přece, račte si vzpomenout; poslali snad pro vás příležitost, pohostili vás...“

„To, prosím, ano. Pan starosta zaplatil za mne v hostinci útratu. Vzpíral jsem se sice, ale nedal si bránit, že tomu tak vždycky o křesťanských cvičeních bývalo.“

„A co vám předložili? Oběd či večeři?“

„Ach nikoli, jen tak malé občerstvení, malou svačinku jen.“

„Nu dobře. Připravili snad husu, kachnu, koláče, kávu, víno, doutníky, či co to vlastně bylo?“

„Vypil jsem — prosím — dvě sodovky — dvě čisté sodové vody, a když jsem chtěl platit, zadržel mi pan starosta ruku, to že nejde, to že on sám obstará. Také hostinský za žádnou cenu nechtěl vzít ode mne peníze.“

„Myslíl jsem si, že to tak nějak bude“ — usmíval se pan okresní komisař — „tedy vaše útrata činila celkem asi dvacet haléřů. Doutník jste neměl?“

„Ne, nekouřím vůbec.“

„Není vám nápadno, že vás takto vyslýchám?“

„Ano, divím se...“

„Hned to vysvětlím. Proti obecním účtům za minulý rok podal zástupce velkostatku své námitky, a zvláště pozastavil položku: za křesťanské cvičení 164 K 60 h.“

„To není možné!“

„To je fakt,“ usmál se úředník, „byly i jiné nesprávnosti, takže okresní výbor požádal nás za podrobnou revisi. Vaše položka není doložena kvitancí, dovolil jsem si vás tudíž obtěžovat.“

„Ale prosím, jakpak jen...“

„I dobře,“ vysvětloval komisař sarkasticky, „vy jste skončil a odešel, jak pravíte, kolem čtvrté hodiny odpoledne, ale společnost „cvičila se“ dál — a zcela nekřesťansky rozešla se až asi druhého dne kolem čtvrté hodiny ranní. Za tu dobu na váš účet vypila a snědla zmíněný obnos. Tak to chodívalo na českých vesnicích, k vůli tomu hlavně přestala „křesťanská cvičení“, až vy jste je opět obnovil. Na vás to nyní svádějí.“

Velebníček odcházel z úřadu s hlavou sklopenou, obtíženou nejrůznějšími myšlenkami.

Léta jdou... Ale křesťanská cvičení už u nás v Kuželově ani v postě — ani v adventě — ani v hospodě — ani u starosty — ani ve škole — se nekonají.

LETNÍ FARÁŘ.

I.

Na chudé německé farce v zapadlém koutě pomezních hor v Týrmálu*), kde ani lišky už nedávají „dobrou noc“, sedí farář Johan Glükselig a rozjímá si svůj celý život. Zavál ho sem vítr asi před dvaceti roky jako administrátora takřka hned po vysvěcení a pak jako by naň celý svět zapomněl. Uprázdňená fara sice byla řádně vy-psána, konkursní lhůta dávno uplynula, mladý kněz čekal, že se ozve nově jmenovaný farář, čekal půl roku, čekal rok, a když se nikdo nehlásil, osmělil se optati konsistoře, jak dlouho ještě potrvá jeho administratura, že by se podle toho na blížící se zimu připravil. Loňské sněhy a mrazy ho totiž jak náleží potrestaly i poučily. Myslil, že odtud brzy uteče, žil stále na skok připraven, neopatřil si včas ani zásobu dříví a světla, bydlil v celé faře sám a byl by tu snad zmrzl, kdyby se nad ním nebyl smíloval kostelník a nepřijal ho jako člena rodiny pod svou střechu. A právě kostelník Pejda**) nejvíce hartusil, aby

*) Tiermaul.

**) Petr,

si zjednal jistoty včas, a když se k tomu neměl, popadl hůl a rozběhl se sám do biskupského sídla ke konsistoři a tam to všechno nevybojnému, plachému a bojácnému dobráčkovi Glükseligovi vyhrál.

„Tak co?“ spustil svojí horáckou němčinou na překvapeného generálního vikáře. „Víte, že máte faru v Týrmále a v ní kněžíčka Glükseliga, který není ani pulec ani žába, ani svobodný ani ženatý, ani kaplan ani farář, ale bídný mizerátor*), kterého kdyby se nebyla ujala naše Marýjandl**), tak tam zmrzl jako holopíště z hnízda vypadlé?“ Zástupce samého biskupa pošoupl si na lysé hlavě fialovou tonsúrku, sáhl po nějaké knize, chvíli v ní listoval, pak jezdil prstem ozdobeným velikým prstenem po černých řádcích, jimiž šťastně nalezená stránka byla popsána, až konečně zvedl hlavu, usmál se lahodně a pro jistotu se optal: „A máte rádi toho velebníčka? Jste tam s ním spokojeni?“

„No,“ pokrčil rameny Pejda, „lepší něco než nic. S nebožtíkem naším farářem Vajskopfm se ovšem srovnávat nemůže; co ten vyšňupal za den, tenhle nezmůže ani za rok. Časem však i z něho mohl by se stát při vzájemné dobré vůli kněz, který by nám nedělal hanbu, když se faráři sejdou o pouti.“

„Tak ho pozdravujte, že už jsme ho jmenovali farářem a papíry o tom že pošleme za vámi.“

*) Administrátor.

**) Maria Anna,

Kostelník poděkoval a šťasten vrátil se asi po týdnu domů.

„Tak jsem to šťastně rozsekl,“ oznámil druhého dne po mši svaté suše velebníčkovi a Marýjandl vařila oběd už na faře.

Na to si tedy vzpomínal farář Glükselig a počítal v duchu léta, která od té památné chvíle uplynula. Stála před ním jako vojáci v řadě a spokojeně je přehlížel. Viděl se, jak sem přišel tenký, suchý a bledý jako smrt. Slyšel, jak kostelnice zpráskla nad ním leknutím ruce a řekla upřímně: „Jésas!*) Učiněný kostlivec! Do rakve vás položit!“ Trvalo to hezky dlouho, než se mu kůže odloupila od kostí a než se naučil jísti sýr, ředkev a hlavně proslulý šmárn,**) ale pak měl vyhráno. Záhy přišel na chuť černému pivu, naučil se šňupat brysylový tabák a před spaním si zvykl na kalíšek jalovcové vodičky. Tváře mu osmahly, nos zčervenal a před ním klenulo se rok od roku mohutnější břicho, takže už neběhal jako kamzík po roztroušených samotách na příkrých stráních. V krku počalo mu zvolna pískati, dech se krátil a pod krkem ukázalo se slušné volátko, jež rostlo s břichem o závod.

Deset takových v klidu prožitých let napočítal, sleduje svůj podivný tělesný vývoj i duševní přerod a dal za pravdu Marýjandli, když prohlásila, s tím plazením se po horách, že se musí přestati, nechce-li, aby ho ranila, ba snad i zabila mrtvice.

„Ale co si mám počít? Kdopak tam za mě po-

*) Ježíši!

**) Národní jídlo německé.

leze zaopatřovat nemocné v zimě a konat křesťanská cvičení?“ malomyslně se optal Glükselig.

„To vás nenapadne, že si musíme vzít na to kaplana?“ podepřela si boky hospodyně, dosud pružná a mrštná, zvyklá horskému vzduchu od narození.

Farář ochotně souhlasil, ale na všechny otázky: „Tak co? Už jste psal konsistoři?“ — „Už jste si vyžádal lékařské vysvědčení, co na vás chtějí?“ — „Už vám odpověděl pan vikář?“ vzdychal unaveně: „Dosud ne. Ale zítra, hned zítra napíše.“ Odkládal to však den ode dne, neboť nic se mu tolik nepříčilo, jako oháněti se perem. Dával ve všem přednost ústnímu jednání a jedině matriky vedl v pořádku, neboť zápisy na malé, ale velice rozptýlené osadě nedaly mu mnoho práce.

Zima se neúprosně blížila, počátkem září ukázaly se první podzimní mlhy, školní rok stál přede dveřmi, farář vzdychal, bál se zimy, Marýjandl znala svého pohodlného pána, neříkala mu nic, ale její otec, kostelník Pejda, trochu už prošedivělý, stále však pružný jako by byl z jasanových kořenů upleten, vypravil se po letech opět do biskupského sídla rovnou do konsistoře.

Změny se tam ovšem staly, ale jenom v osobách. Za stolkem v konsistořní kanceláři seděl mnohem mladší generální vikář, usmál se však stejně lahodně na týrmalského kostelníka a optal se vlídně: „Copak nám nesete?“

„Copak bych vám mohl od nás přinést, abyste to sami neměli? Nic nenesu, chci si sám něco odnést.“

„A co byste si tedy přál?“ usmál se opět zkušený hodnostář, hádaje v duchu, že to bude asi nějaká dispense, vyřízení žádosti, v nejhorším případě stížnost snad nebo žaloba. „Máme-li, rádi dáme, když z takové dálky přicházíte.“

„I máte!“ mávl rukou Pejda bezstarostně. „Vždyť to jenom zde vyrábíte. Přáli bychom si k nám nějakého šikovného a veselého kaplána.“ „Kaplana? K vám? Do Týrmálu?“ zvedl pan kanovník překvapením obočí do výše a starostlivé vrásky mu naskočily na čele. Sáhł po téže knize jako před lety, na ruce zaleskl se mu stejně jako jeho předchůdci zlatý prsten s velikým drahokamem, četł chvíli pozorně a pak prohlásil skoro slavnostně:

„Toť pošetilá žádost! U vás není žádné kaplanské místo. Jaktěživi jste tam neměli kaplana. Pozdravujte jenom pana faráře, že panuje veliký nedostatek novosvěcených kněží, že je dosud poměrně mlád, nemá nároku na výpomoc, aby jen pracoval a namáhal se sám, že si tím získá zásluh pro nebe a milost boží že jej bude sílit. — Každý musí dnes pracovati a namáhati se,“ ukončil pan generální vikář svůj výklad a oddychł si.

Pejda se ovšem rohlíkem opítı nedal. Hned si odkašlal a navázal směle svoji řeč na ten zbožný povzdech:

„Právě! Právě,“ svědčil horlivě. „Všichni musíme pracovati na vinici páně do úpadku, ale ne zrovna v Týrmálu. Nemohl by třeba náš farář po desíti letech přijítı sem a vy na jeho místo?“

Pan generální vikář nad tím návrhem až se zvedl do výše.

„Víme, takhle sedět u stolečku a škrábat perem po papíře, to by mohl, skákat však přes kameny a kořeny, drápat se na Henesperch nebo do Nahajzlů, brodit se po pás sněhem, to už při jeho váze opravdu nelze. Tak buď, anebo!“

„Rádi bychom vyhověli,“ řekl rychle pan generální vikář, jen aby se zbavil toho strašného člověka, který tak přímočárně myslel. „Ale kde vzít hned kaplana, když žádného nemáme? Všecky jsme už rozeslali po štacích.“

„Tak nějakého čerstva posvěťte. Vždyť jste tu přece od toho.“

„To nejde, jak si to představujete. Musí býti k tomu zvlášť vychován, vzdělán, musí to býti jinoch mravný, hodný —“

„Láry, fáry,“ mávl Pejda rukou. „Žádné vytáčky! Hodný — nehodný! Pošlete nám třeba čerta, jen když bude posvěcený, my už s ním vyjdeme, toť naše starost.“

„Odejděte v pokoji,“ vážně teď promluvil pan kanovník. „Dopíšeme o tom panu faráři a nějaká pomoc už se najde.“ Ze zkušenosti věděl, že není radno takovým prostým lidem odporovati, to že by se jich nezbavil do soudného dne, proto ochotně sliboval.

„Tak bychom prosili do týdne, nejdéle do čtrnácti dnů, než začnou školy, aby ten kaplánek přišel,“ loučil se kostelník ještě ve dveřích a pln růžových nadějí vracel se k domovu.

II.

Místo kaplana dostal pan farář Glükselig akrotný nos přímo od konsistoře, jak se může osmělití vymáhat takovým neslýchaným způsobem výpomocného kněze, a po mnohých důtkách udělena mu rada, nestačí-li jeho tělesné síly na obtížnou duchovní správu v horách, aby se hlásil o pohodlnější farku náboženské matice někde v kraji, která mu dle možnosti bude udělena.

I kostelník cítil, když Marýjandl přiběhla s tím psaním domů, že Týrmál nespatri kaplana ani za uherský měsíc, hlavy však proto neztratil. Potěšil hned dceru, že o nějakém stěhování nemůže býti ani řeči, protože by si jinde nezvykla, a ujistil ji, že „to teď vezme sám do rukou“

Sotva rok uplynul a duchovní správa v Týrmálu utvářila se podivuhodně. Farář ji totiž vedl celou zimu, sedě u kamen, vytápěných smolnými pařezy smrkovými, a Pejda dovedl všecko tak dovedně zaříditi, že nemusil z fary ani vykročiti. Osadníci měli rádi tichého, nevýbojného a skromného faráře Glükseliga, litovali ho, že ho Pán Bůh navštívil těžkou chorobou, jako je

srdeční vada a dna, šetřili ho všemožně a podrobovali se ochotně všem pokynům kostelníka Pejdy.

V neděli místo obvyklé mše svaté pomodlila se Marýjandl růženec v kostele, po růženci přečetl kostelník u oltáře evangelium, prohlášky i otčenášky, vykonal obvyklé „celoroční modlení“ za nebožtíky, shromážděná obec křesťanská zazpívala na konec jako jindy: „odpočiňte v pokoji — po boji, věrné dušičky“ a spokojeně ubírala se z kostela rovnou do hospody. Když se blížilo havelské posvícení, oznámil Pejda po ranní pobožnosti: „Kdo by chtěl tuto zimu umřít, ať se přijde zítra vyzpovídat, neboť pan farář v zimě nikam nemůže a také nepůjde.“

Druhého dne tlačilo se na chodbě plno starců a stařen, některé z nich přivedli, jiné přivezli na ručních vozících a starou Krautvurmku dokonce přinesla dcera na zádech v nosítkách. Farář je ochotně ve svém pokoji rozhřešil, podal jim hned i tělo Páně a všichni si libovali, jak si to hezky pohodlně a v teplíčku odbyli.

Ostatní církevní úkony už nepůsobily takřka žádných obtíží. Pohřby tak jako tak odkládaly se až na jaro, nebo v zemi promrzlé na kost nemohl nikdo vykopati hrob, zahrabávali tudíž všechny mrtvolý prozatím jen doma do sněhu a teprve kolem velikonoce snášeli je na hřbitov. Svatby i křty vykonával farář doma a tak zbývala jen škola asi hodinu cesty od fary vzdálená a tím památná, že její správu vedl Salomon Sauerzopf, který při svém narození nebyl po-

křtěn, ale byl obřezán. Zákon to sice zakazoval, nařizoval výslovně, že každý správce školy musí mít schopnost vyučovati výpomocně katolickému náboženství, skutečný život však láme někdy i nejprísnější předpisy. Do zapadlého Týrmálu totiž nechtělo se žádnému křesťanskému učiteli pro nekřesťanskou zimu, samotu a odloučenost od světa, takže okresní školní rada přivřela obě oči a vděčně vyhověla jediné žádosti o uprázdňené místo správce tamní školy.

„Působí tam mladý a horlivý farář,“ omlouval sám inspektor nedostatečnou způsobilost žadatelovu, „a tak k tomu nikdy nedojde, aby musil ve škole zastávati faráře.“

Člověk mění a Pán Bůh mění.

Farář Glükselig chodil sice horlivě do školy celých deset let a s učitelem Sauerzopfem uzavřel upřímné přátelství. Ani jeden ani druhý neplanul náboženským fanatismem, pomáhali si vzájemně, jak mohli, navštěvovali se, a když umřel starý řídící, který i jako pensista vládl na kůru týrmálského kostela, naučil se jeho nástupce hrát na varhany a zastával to osiřelé místo k úplné spokojenosti všech, takže nikoho ani nenapadlo hledati jiného varhaníka.

A učitel Sauerzopf měl dobré srdce. Sám říkal faráři: „Nechoděj sem v takové nehodě a prášeni. Já za ně rád vezmu náboženství.“ To říkal, když byl Glükselig zdrav jako buk. Jak by se tedy nenabízel teď, když se mu dna usadila v palcích i kolenou a když ho hrozí umořiti sádlo?

Tuto nabídku ovšem srdečně přijal kostelník

Pejda a také farář uznal, že není jiného východiska. Oznámil tedy vikáři, kdo ho bude ve škole zastupovati, nikoho teď ani nenapadlo pátrati po náboženském vyznání učitelově, a tak dostal jednoho dne správce školy dekret od konsistoře, že po dobu trvání choroby duchovního správce musí vyučovati sám katolickému náboženství.

Na ten dekret stal se Sauerzopf neobyčejně hrdým a s takovou horlivostí věnoval se svěřenému úkolu, že mu po jedné zvláště zdařilé zkoušce náboženské vymohl pan vikář od pana biskupa i pochvalný dekret. Tak se všem žilo v Týrmálu dobře i bez kaplana, nový pořádek se brzy vžil, faráři říkalo se „letní farář“*), v zimě ho ničím nikdo neobtěžoval, nikdo si na nic nestěžoval, úřady si na Týrmál ani nevzpomněly, zkrátka vlk se nasytil a koza zůstala zdráva a celá, ačkoli proslulý Damoklův meč visel ustavičně na tenkém vlásku nad hlavou této horské idyly. A ten se utrhl ve chvíli, kdy se toho farář nejméně nadál.

Umřel náhle jeho nejlepší přítel a největší dobrodinec chudého jinak kostela, bohatý sklář Kristián Švinkhamer a umřel tak nešťastně, že jeho pohřeb padl právě na Velký pátek.

Velikonoční svátky toho roku slavily se koncem dubna, kdy blížilo se teplé, vlahé jaro z rovin k lesům a horám a kdy jeho příchod pocítoval farář strašnou bolestí ve všech kloubech.

Věděl, kdyby měl lézt po kolenou, že musí

*) Sommerpfarrer.

Švinkhamra pochovati, proto Marýjandl ve dne v noci přikládala mu na oteklé nohy ohřátou koudel, mazala mu je mravencovým lihem a okurovala jej božitélovým věnečkem, který pálila na žhavém uhlí v nakřáplém květináči.

Dna už povolovala, otok v kloubech mizel, když přiběhl kostelník na faru, že si vdova po nebožtíku přeje, aby se mu o pohřbu zvonilo. Faráři se při této Jobově zprávě hned přitížilo a zdálo se mu, že se vracejí do těla všechny tak namáhavě vyhnané bolesti.

Zamyslí se, chvíli povzdychal, utíral si zpotené čelo, napínal všechny své duševní síly, až konečně se usmál a řekl radostně: „Ať odloží pohřeb o den. Na bílou sobotu hned po „Gloria“ mu zazvoníme, až se budou hory zelenat!“

Pejda ohrnul pohrdavě rty a řekl suše: „Na to nemuseli tak dlouho přemýšlet. To jsme chtěli, ale přijel pan doktor a nedovolil to. Mrtvola už teď teče a strašlivě páchne. Pohřeb musí být v pátek a zvonit musíme. Nebudeme-li zvonit, pohněváme si celou rodinu na věky věkův.“

„Když jinak nelze, tak zvoňte,“ zaúpěl farář, kterého přepadl v té chvíli nový záchvat a všechno na světě se mu stalo lhostejným. —

Na věži týrmálského kostela jako v kleci seděly tři zvony. Dva z nich nestály skoro za řeč, ale nad nimi visel zvon se lvím hlasem. Zachoval se tu z dob, kdy po soumarské stezce chodívali i jezdívali kupci s bohatým nákladem vzácného zboží ve dne, v noci pak podloudníci a kdy bylo hračkou zablouditi v horách za husté mlhy,

anebo v prudkých metelicích sněhových. Tenkrát bylo nařízeno, že týrmálský zvon musí mimo obvyklé klekání ozvati se pětkrát denně, posledně v deset hodin večer, a často také svým mohutným hlasem zachránil život těm, kteří překročili v lese bludný kořen.

Soumarská stezka dávno zpustla a zarostla lesní buřeni, pomezí hory dlouhým tunelem podlela železná dráha, zvon všedního dne oněměl, ale když se ozval v neděli, daleko široko nesl se jeho velebný hlas.

Na to nevzpomněl ani farář, ba ani kostelník Pejda, a jakmile skláří o Velkém pátku odpoledne, kdy po všech horách panoval hluboký klid, vynesli na ramenou z Huti svého mrtvého mistra, rozhoupal se na věži velký zvon, div že se na hlavu nepostavil, a otevřenými okny hlaholil tak mocně, že jej bylo slyšeti jistě až za devaterými vrchy. Sklářská kapela hrála smuteční pochody. Sauerzopf cestou zpíval v přestávkách žalm: „Smiluj se nade mnou, Bože!“, v kostele rozezvučely se varhany, doprovázejíce sborově zpívané „Libera“ a „Salve“ a cestou na hřbitov opět ozval se zvon tak mocnými údery, jako by chtěl vzbuditi v rakvi odpočívajícího chrámového dobrodince. Pohřební průvod zastavil se konečně u hrobu. Farář Glükselig bolestí i smutkem tak dojatý, že se s něho pot lil v celých potůčkách, listoval v knížce a už otevíral ústa, aby zazpíval předepsanou antifonu: „Já jsem vzkříšení i život“, když leknutím umřel mu hlas na samých rtech.

Těsně za hřbitovem ozval se v té chvíli z lesa známý zvuk hasičské trubky: „Trá-rá“, za ním vyřítíl se pár pěnou pokrytých koní a za nimi stříkačka, obalená hasiči v plné požární výzbroji.

A ještě se účastníci pohřbu nevzpamatovali, ozvalo se strašlivé „Trá-rá“ na opačné straně, pak zleva i prava a během čtvrt hodiny sjely se v Týrmále všechny okolní hasičské sbory, české i německé, neboť všude slyšeli velebný hlas zvonu, který o Velkém pátku směl své smuteční mlčení prolomiti jen v případě zhoubného požáru. — — —

V té chvíli přetrhl se vlásek, meč sletěl. Zasáhl nejdříve faráře a pak už se nezastavil, až zničil celou selanku, ve které se všam tak dobře žilo. Zpráva o tom dostala se totiž do novin, všimla si toho i biskupská konsistoř, vyslala do Týrmálu zvláštního komisaře a během měsíce octl se farář v pensi, kantor Sauerzopf přijal místo na židovské škole, nový farář shodil Pejdu s kostelnictví a osada se těm změnám nebránila, neboť zanevřela na „letního faráře“ pro posměch, kterým ji stíhaly sousední obce. Jakmile se totiž odvážil někdo z Týrmálu vystrčit jenom nos mezi lidi, hned se našel škodolibý člověk, který svinul prsty na dlani v trubku a zatroubil osudné: „Trá-rá!“

Rázem pak byl oheň na střeše. Týrmálští i nože tasili, krev tekla, přece však posměváčkům huby neucpali až podnes a proto až dosud žije i u nás vzpomínka na „letního faráře“ v Týrmálu.

PŮLZLATNÍK.

Pense kněží za onoho času činívala rovných dvě stě zlatých, zaručovala jim tedy denní příjem přibližně asi padesát vídeňských krejcarů a proto se kněžským pensistům říkávalo v kněžských a úřednických kruzích „půlzlatníci“

Když dostal farář Glückselig „modrý arch“ s příslušným výměrem „odpočinkového platu“, když si na prstech vypočítal, že teď smí vydati denně na tabák, pivo, šaty, obuv a jídlo jen půl zlatého, byl blízek zoufalství. Na faře měl zdarma byt, jeho služné zastíňovalo pensi trojnásobně, mimo to něco vynesla štola za pohřby, křty a svatby, něco mše svaté, něco „otčenášky“, i když nepršelo, přece kapalo, sem tam přinesl některý osadník kousek másla, pár vajíček, upytlačeného zajíčka, někdy i srnečka, s tím se teď musí rozloučiti a žít v Týrmálu hůř než každý podruh.

„A copak si nemůžeme nic přivydělati? Což se musíme jen dívati Pánu Bohu do oken a chytati lelky?“ rozkřikl se bývalý kostelník Pejda v rodinné radě, když Marýjandl přednesla se slzami v očích smutný rozpočet svého pána a vyslovila obavu, holý půlzlatník denně že je i v Týrmálu málo, aby mohli býti dva lidé živi, a zase příliš mnoho, aby musili hladem umříti.

„To nám stačí jen taktak na brambory a z kyselého mléka polévku,“ ukončila jasně svůj obšírný výklad.

Otec Pejda svažtil čelo, zamyslel se, jeho čilý obchodní duch chvíli usilovně se namáhal a už se mu v hlavě vymrškla z mozku šťastná myšlenka jako ryba nad hladinou rybníka.

„Nastěhujete se k nám do podkrovní světničky, zbytečný nábytek prodejte, abychom pro začátek měli pár grošů v hrsti, a o ostatní se nestarejte,“ prohlásil slavnostně a velkolepě dostal danému slovu.

Vzpomněl si totiž na biskupskou konsistoř, na pana generálního vikáře a na jeho výrok: „máme veliký nedostatek výpomocných kněží.“ I ze své zkušenosti věděl, jaká bída bývá v horách, kde na každé farce sedí jediný kněz, o slušného poutního kazatele nebo o kněze, který by vzal „velkou mši zpívanou“, který by vypomohl při návalu ve zpovědnici, vedl průvod k některému zázračnému obrazu nebo pramenu. Faráři pídili se po takové pomoci daleko široko, zajišťovali si ji na rok napřed a bohatě ji odměňovali. To všechno když si Pejda náležitě uvážil a promyslel, přijal Glükseliga pod svůj rodinný krov se širokým, spokojeným úsměvem v tváři, položil mu důvěrně ruku na rameno a řekl mu věštecky: „Co se stalo, stalo se! Kdoví proč to není dobré? Náš milý Pán Bůh může i největší zlo obrátiti v dobro. Nic se nebojte, já vás neopustím, ale poslechnouti musíte!“

Trpná povaha faráře Glükseliga na žádnou

vzpouru ani nepomyslila. Nešťastného pensistu od hlavy až k patě prostupoval jediný pocit, hluboká totiž vděčnost, že tu nestojí opuštěn jako kůl v plotě, že Marýjandl od něho neutekla, ale že jej uvedla do bezpečného přístavu vlastního domova a že její moudrý otec vztáhl nad nimi svoji ochrannou ruku. „Poslechnu, rád poslechnu, jenom mne neopouštějte,“ spínal ruce chvěje se strachem a rozčilením.

„Tak se mi líbíte,“ plácal mu Pejda spokojeně na rameno. „Tak jen teď hlavu vzhůru a nic se nebát!“ ukončil zkušený horal svoje slavnostní uvítání a šel po svém. Kostelnictví v Týrmálu mnoho nevynášelo a proto je lehce želel. Říkal, že ten „úřad“ zastává jenom pro čest, která je s ním spojena, a kdyby čas, který věnuje kostelu, obětoval na příklad lesu, pytlacině nebo podloudnictví, že by se mu to mnohem lépe vyplácelo. Měl k chalupě i kousek políčka s loučkou, jeho žena opatrovala kravičku s telátkem, kozičku s kozlaty, slepičku s kuřátky, ba i husu s housátky, Marýjandl jí pomáhala, nosila jako kdysi vrchovaté koše svěží trávy z lesních mýtí, chodila na houby, sbírala brusinky a maliny a čas jí utíkal líp než na faře. Pensista farář však propadal doma v samotě chmurným myšlenkám, zastesklo se mu po úřadě i pohodlí, také „šmorn“ nebýval zde tak mastný jako na faře, i džbáněk s pivem trochu se scvrkl, zato však mu lépe chutnalo, neboť nuda vyhnala ho konečně z baráku na dvůr, kde rovnal dříví a vázal do otýpek chrastí, z dvorku vyvedla jej těkává housátka do

sadu za chalupu, také slepice musil vyháněti z ovsa, když viděl, jakou škodu tropí, a v celém stavení byl doma sám, pak se pustil i do lesa, který se černal za ovesným políčkem, hned na kraji div že se neukopl o hříbka — a už měl vyhráno.

Pejda jej bystře pozoroval, chválil, povzbuzoval, prozrazoval mu stále vzdálenější místa, kde rostou celé stýlky hub, až jednoho dne mu řekl naprosto lhostejným hlasem:

„Zítra máme neděli a od neděle za týden slaví se pouť v Sauerkrautu. Potkal mne dnes tamní pan farář celý nešťastný, že nemá nikoho, kdo by mu pomohl. Tak jsem slíbil, že vezmeme kázání.“

„Já? Kázání? A až v Sauerkrautu?“ lekl se Glükselig.

„Nu a co? Snad bychom se toho nebáli? Půjďme tam spolu na noc. Ráno odsloužíme ranní mši, řádně se nasnídáme a pak budeme kázati to pěkné kázání o Panně Marii, co tak dobře umíme.“

„Kdybyste šel se mnou.“

„Samotného vás přece nepustíme. Já nebo Marýjandl jistě půjdeme. Možná, že vás tam zdrží farář až do pondělka. Říkal, že k obědu budou kuřátka a pečená husa se zelím. Pivo že objednal v lahvích.“

„Dojdu-li tam však?“

„Žádné strachy,“ mávl rukou Pejda. „Půjde se jako na houby, jenom co noha nohu mine, cestou

se odpočine, a než se kdo naděje, přelege se kopeček a svalíte se do Sauerkrautu.“

Pensista sice povzdychával, přece však si hned druhého dne našel svazek psaných kázání a vytáhl to velebné kázání na den Panny Marie. Jen se na ně podíval, už se mu vybavovaly v hlavě všechny citáty z Písma svatého, všechny příklady ze života svatých, jakož i všechna naučení, jimiž bylo hojně proloženo a okořeněno.

To polechtalo i jeho ješitnost, zdálo se mu skoro hříchem, že taková užitečná a spasitelná práce má tu tlíti v prachu zapomenutí, dodal si proto odvahy a chystal se na cestu.

Pejda v sobotu musil jít do lesního úřadu pro výplatu a tak doprovázela poutního kazatele sama Marýjandl s košíčkem na ruce a velikým deštníkem v ruce.

Farář Glükselig při střídém stole nynějším ztratil už dobrou třetinu své tělesné váhy, tlustý krk mu sice zůstal, pod ním však srdce bušilo lehce a zdravě jako ocelové kladívko, také břicho mu znatelně opadlo, všechny šaty mu byly jak náležejí volné, ba i dna se mu nadobro vystěhovala z nohou, takže se až podivil, jak svěží a lehký dorazil k večeru do fary, kde jej přijal farář s otevřenou náručí a s hlasitým výkřikem:

„Cent se mi svalil se srdce, bratříčku! Jen když jste přišel! Už jsem se bál, že mě necháte na holičkách.“

„A to by bylo! To by bylo! Ke cti a slávě boží není mi žádná oběť dost těžkou,“ odpovídal hrdinsky pensista a usmíval se vítězoslavně.

Také hospodyně vítala v Marýjandli zkušenou pomocnici, která se hned ujala práce, pařila a kuchala kuřata, pomáhala mazati koláče, na mnohé upozornila, leccos poradila, takže pouť v Sauerkrautu dopadla tentokráte slavně nad všeliké očekávání a asi tři faráři, kteří přišli na oběd, hned si zamluvili Glükseliga i Marýjandli, až budou oslavovati svého chrámového patrona.

Oba se vrátili domů do Týrmálu skutečně až v pondělí a Marýjandl se prohýbala pod těžkým košíkem s bohatou výsluhou, kterou ji odměnila uznalá kolegyně sauerkrautská. Tento první výlet nejen že znamenitě obohatil chudý jejich stůl, ale dodal takové odvahy bojácnému pensistovi, že se ihned počal připravovati na další slíbená kázání, ještě dojemnější a krásnější, než měl v Sauerkrautu.

Sláva Glükseligova rozletěla se po horách. Rostla jí křídla den ode dne a už po roce bylo nemyslitelné, že by někde mohl míti někdo jiný poutní kázání než „půlzlatník“. Lidé se hrnuli za ním zdaleka široka a o jeho jadrných kázáních mluví se až po dnešní den.

Vrcholem ovšem zůstalo kázání mariánské, které založilo nejen jeho slávu, ale i blahobyť a jehož parádní místo nepřestávalo uchvacovati rok po roce všechny posluchače.

Ke konci toho kázání upřel totiž Glükselig po každé planoucí oči na mládence krčící se pod kruchtou, pak v zápětí přejel žhavým zrakem panny stojící přímo pod kazatelnou před lavičkami, v tlustém krku mu zlověstně zachrčelo, od-

kašlal si, popotáhl si na rochetce bílé, krajkou lemované rukávy, hlučně si vyčistil svůj obšírný nos, zaneřádl si jej znovu čerstvým šňupcem, a takto připraven a posílněn počal „závěr“ své slavnostní řeči: „A vás, počestní mládenci a poctivé panny, nechal jsem si naposled. Ano, Panna Maria také měla ženicha, svatého Josefa. Svatý Josef proto také za ní chodil k jejímu okénku*), ale ve vši poctivosti. Panenka Maria nebyla taková drnda, aby mu hned otevřela nejen okýnko, ale i dveře u své komůrky. Matka Panny Marie, svatá Anna, mohla klidně spáti a nemusela hlídati svoji dceru, jako musejí hlídati ubohé matky vás. A svatý Josef také nebyl takový pacholek, aby se cpal i do okýnka, jako jsem kolikrát na své vlastní oči viděl, když jsem se večer vracíval domů. Svatý Josef si s Panenkou Marií pěkně popovídali, podali si ruku a oba zůstali čisti jako lilie.“

Tohle působilo vždycky jako křen. Babičky v lavicích spokojeně pokyvovaly ustaranými hlavami, dědečkové pomlaskávali labužnický, jako by jim dal do úst nejsladší cukrátko, jenom dívky pod kazatelnou zavrtávaly oči do cihlové dlažby a mládenci pod kůrem zatínali v kapsách pěsti a skřípali zuby, ostatní posluchači pak pohnutím slzeli.

Jenom jednou se přihodilo, že starostův Michl v Sauerkrautu, který platil za největšího záletníka v širém okolí, se vzepřel. Když se při tom

*) Německý zvyk nazývaný „das Fensterln“.

kázání kdekdo po něm ohlížel, div že i prsty po něm neukazovali, když se mu zdálo, že i kazatel se jenom na něho dívá, jako by jenom k němu mluvil, zavařila v něm krev, hrozná pohana ho přímo drtila, takže, nevěda ani o tom, vykřikl hlasitě, co si myslel na dně své hříšné duše: „No, ano! Ale kolikpak bylo tenkrát svatému Josefu let?“ Celý kostel ustrnul nad tou slepou odvahou. „Půlzlatníka“ však ten výkřik nepřivedl z rovnováhy.

„Mohlo mu býti, jak praví svatý Bernard, sedmdesát i více,“ odpověděl na tu drzou otázku hned v zápětí.

„No tak tedy!“ pohodil Michl furiantsky bradou a všechny kající Magdaleny se naň vděčně usmály za tak zdařilé rozluštění nepochopitelné záhady.

„Půlzlatník“ na kazatelně teprve teď pocítil, že mu zakolísala půda pod nohama, a snad po prvé ve svém životě se doopravdy dožral, strašlivá zlost jím zalomcovala, nevypadl sice ze své role kazatelské, zapomněl však zcela na posvátnost místa, na své psané kázání, které se krčilo v ohmatané kapse staré kleriky, na povznešenou náladu poutní, udeřil zařatou pěstí na obrubu kazatelny, až se z ní počala sypati žlutá červotočina a čtyři dřevění evangelistové, sedící na její stříšce, leknutím se povážlivě zakymáceli. Pak mu vyčnělý ohryzek chřtánu přejel po tlustém krku asi třikráte od brady dolů k jamce a zpět, jak Glückselig v hrozném rozčilení polykal sliny deroucí se mu na jazyk, až konečně tuším hlasem

se rozkřikl: „Ticho! Mne neošidíte! Vím, že tu tropíte samé svinstvo, až se mi žaludek zvrací, když je pak musím ve zpovědnici vylizovat. Ten hřích vám voní, jako byste čichali k rozmarýně, ve skutečnosti však páchne peklem a ďáblem na hodinu cesty daleko. Dobře to vím a nestojím tu proto, abych mlčel, nýbrž abych mluvil, rozumíte? Na každý dobytek sedají v létě hovádi a mouchy, štípají ho bzikavky a žerou komáři. Proto dal moudrý Pán Bůh němé tváři oháňku, aby mohla zahnati ten dotěrný hmyz. Tak právě i vás obletují ustavičně všelijaké darebné myšlenky a hříšné žádosti a právě já jsem ta oháňka, která je musí plašit, aby vaši duši neuštípaly a neumorily. Toť mou povinností, vaši pak mlčeti a poslouchati. Tak tomu vždy bylo, jest a bude na věky věkův amen.“

„Dejž to Pán Bůh,“ vydralo se celému valnému shromáždění z ustrašené hrudi vroucí poděkování a kazatel, zpocen sice jako myš, pokryt však nesmrtelnou slávou, sestupoval po vrzavých stupínkách s kazatelny dolů do sakristie.

Tam mu všichni páni bratři, oblečení už v bohoslužebná roucha a připraveni na velkou mši svatou, která hned po kázání následovala, tiskli ruce a srdečně mu děkovali, že se mu podařilo tak názorně a výstižně připomenouti farníkům nejhlavnější úkol kněze na osadě.

Tentokráte vraceli se „půlzlátník“ s Marýjandlí až třetího dne do Týrmálu a s košem tak naplněným, že jej sotva uvlékli. Když starý Pejda spatřil to štědré nadělení a když k němu vysypal

Glückselig i stříbrňáky, které mu v kapse cinkaly, zvolal vítězoslavně: „Tak co? Nemáme se všichni stokrát lépe, než když jsme seděli na farce? A jaké slávě se těšíme!“ obrátil se přímo k usmívajícímu se pensistovi.

„Fara by vás zabila jako mouchu, nikdo by si na vás ani nevzpomněl, kdežto teď, až budete už v hrobě práchnivěti, bude dále žítí vzpomínka na vaše kázání a tím i na vás.“

A život dal i v tom zkušenému Pejdrovi za pravdu.

KŘENOVÁ OMÁČKA.

I.

Lidový vtip u nás vypravuje, že žádná mlha nevystoupí z údolí výš než na Výhledy. Když se některý nezkušený chlapec dá svěsti zvědavostí a optá se: „Proč?“, tu se mu vyloží, že od Výhledů dál místo mlhy se valí „Nebel“*). Na první pohled se opravdu zdá, jako by tu byl svět směrem k Bavorům horami zapeřen, ani „Branka“, úzká to soutěska mezi Čerchovem a Haltravem, není hned viditelná a mnohý by jí vůbec nenašel, kdyby k ní nevedla široká silnice erární, lemovaná mechem porostlými řežáby, telegrafními tyčemi a bílými, žulovými kameny.

Zato „do kraje“ dívá se u nás všecho. Hory, lesy, stráně, vody, vesnice i městečka otáčejí se k východu a hledí přes Horšův Týn směrem k Plzni a Praze. Tam leží náš svět a odtud zapadají i k nám „světáci“

Z Moravy přicházejí po jaře a na podzim „řezáči“**), ze Slovenska dráteníci a sklínkaři, s té strany přijíždí vápeník, okurkář s cibulářem,

*) Der Nebel = mlha.

**) Nunváři.

východní vítr zaneše sem občas i olejkáře s octářem, medvěďáře, šumaře, podomní obchodníky s látkami, potulné brusiče a cikány, kmínaře a křenaře.

A tento poslední, kdyby nikdo z jeho druhů neutržil u nás ani zlámané grešle, vyprodal po každé své zboží do posledního kořínku. Křen sice roste u nás v mnohých zahrádkách, vyznamenává se svou řízností a peprností, takže kuchařky prolíjí nad ním mnoho slz, naprosto však nestačí těm, kteří mají chuť na křenovou omáčku, ba ani těm, kteří každé „píchání“, „škubání“ a „bolení“, ať v hlavě nebo v koleně, v zádech nebo na prsou, léčí — křenovými plackami.

Křenová omáčka, toť naše národní jídlo. „Omáčka z křenu hodí se k všemu,“ praví jedna z nejdůležitějších zásad naší selské kuchyně. Proto na žádném jídelním lístku nesmí chybět křenová omáčka. Setkáte se s ní o posvícení i o pouti, na svatbě i křtu, při zabíjačce v masopustě i při božíhodovém obědě a také nikdo ze světáků nebýval tak dychtivě očekáván jako strýček křenař.

„Huž tary chodil křenař?“

„Neviděli ste tu eště křenaře?“

„Hdyby sem přišel křenař ha nebuli sme doma, kupte nám teky votýpku.“

Tak se shánívali všichni po dodavateli této chutné lahůdky, kdykoli počínalo žloutnouti listí na stromech, krátiti se den a houstnouti mlhy na lesích i rybnících.

Jako je nutno před blížící se zimou zásobiti se včas dřívím, moukou, máslem, šatem a obuví,

právě tak velí nutnost zahrabati ve sklepech do písku několik silných kořenů křenových a občas je pokropiti, aby nepřeschly.

Světáci mají vyvinutý smysl pro právo a spravedlnost, chovají v úctě jakési nepsané zákony, jež sice dobrovolně, ale zato přísně zachovávají. Jedno z takových železných pravidel jim ukládá, aby si nelezli navzájem do zelí. Tichou dohodou rozdělí si kraj na revíry, ve kterých pak provozují své umění nebo obchod. Tam je zná každé dítě, tam mají své noclehy, tam chodí jako domů a jako doma si tam počínají. Nechají si tam posílati zásoby zboží a dopisy, perou si tam prádlo, převlékají se, dají si opravit boty i šaty, schovají peníze. Když zestárnou, přivedou s sebou svého syna, představí jej hospodáři a řeknou: „Předal jsem mu živnost, ten bude choditi teď místo mne.“ Všichni uznají to právo dědické bez námitek, vítají mladého, poptávají se se zájmem na otce tak dlouho, dokud jim neřekne se slzami v očích, že už ho země nenosí, ale tlačí...

Tak chodil k nám léta letoucí i křenař, o kterém však nikdo nevěděl, odkud je, ani u koho se na cestách zdržuje. Takový nemluva člověk, který na každou dotěrnou otázku zamručel jen cosi nesrozumitelného, zdálo se, že česky ani dobře neumí, nikdy se neposadil, nerozhovořil, přece však šlo jeho zboží na chapačky pro svoji jakost a láci. Křen tak lahodný, nasládlé chuti a při tom tak řízný nerostl po celém Chodsku. Došla-li někomu náhodou zimní zásoba a byl

nucen koupiti si kousek v Domažlicích, stál kořínek sotva silnější a delší než prst hned celý šesták a při tom byl tak mdlý a chabý, že ho v omáčce takřka ani cítiti nebylo.

Ó, křenař! Ten přivážel na trakaři veliké svazky křenových kořenů, každý kořen na loket dlouhý a silný jako ruka v zápěstí. Málokterá ženská vydržela jej strouhati. I otužilým šňupákům prorazil nos, takže se rozkýchali jako po dávce nejsilnějšího prysulu*). Celým stavením hned zavoněl a pomohl žaludku strávit i nejtučnější ovar, který se třásl a leskl vepřovou masnotou. A velký svazek o pěti kusech tohoto výborného křenu nestál víc než pouhý dvacetník.

Toť se rozumí, že takové zbožíčko nabízí se a mluví samo. To by mohl němý prodávati. Sháněli se po něm šenkýři, řezníci i kupci, a zbyla-li někdy křenaři nějaká otýpka, dokoupila ji vždycky stará Kokoráčka, baba křenová, která měla větší lékařskou praksi v celém okolí než sám zkoušený chirurg pan Šmíd.

*) Šňupavý tabák brysilový z Bavor.

II.

K paní Lenkové do Klenčí přiběhl koncem března udýchaný posel, doporučil jí zapečetěné psaní od respicienta finanční stráže ve Folmavě a rychle zmizel. Už to, že nečekal ani na kalíšek višňovky, kterou by mu byla stará paní jistě nalila, ukazovalo, že přinesl nějakou neblahou zprávu.

Lenkové se také chvěly ruce, když rozlamovala červenou pečeť, a hned uhodla, že asi Vilík zase něco provedl. To byl její nejmladší a také nejmilejší syn, který smlsal bohatý zbytek mateřské lásky. Studoval dlouho, a když prostudoval celý svůj otcovský podíl, otevřela se štědrá dlaň milující matky. Poklad mateřské lásky v srdci paní Lenkové byl sice nepřeborný, tu vlastnost však neměla — bohužel — její kapsa. Nebožtík kupec na štěstí znal svoji ženu i svoje — děti. Když prodal svůj obchod před smrtí, smluvil ženě své takový výměnek, že se ani zciziti, ani dluhem zatížití nedal, a jenom proto nemusila choditi dobrá matka na stará kolena prositi. Vilík dostal se záhy na dno té kapsy a pak se

teprve zamyslel sám nad sebou. Snažil se zakotviti jako fráter v klášteře, jako mládenec v obchodě, jako „učitelský“ ve škole, jako písař v úřadě, ba i jako herec v divadle, nikde však mu štěstí nekvetlo, až konečně se dostal mezi „zelenokabátníky“ jako finanční strážník.

Paní Lenková pak sledovala všechny stanice, na kterých „její nejmladší“ bránil „hranice naší milé vlasti“, neboť s každé přišlo občas takové psaní, jaké dnes drží v ruce. V něm jí pravidelně oznamoval buď sám syn, nebo některý z jeho představených, nezaplatí-li ihned ten či onen dloužek, že bude určitě ze služby propuštěn a soudně stíhán. Dobrá matka pak dlouho živila se jen mlékem a chlebem, nepřála si ani lot masa ani hrudku másla a splácela po groši, co synovi najednou poslati musila.

Proto se jí chvěly ruce, když tu pečeť lámala, a bledé rty šeptaly: „Jen aby nechtěli mnoho najednou. Nejsem ještě hotova se starými splátkami, kde bych sehnala nové peníze? Prodala jsem už i spodní peřinu, snubní prstýnky a brožku s kamínkem, hedvábné šátky i stříbrné lžíce. Kam já smutná bych se obrátila?“

Papír jí šustil ve vyschlých prstech a litery jí skákaly před očima dlouho, než se uklidnila. Musila si několikrát vyčistiti brejle, až se jí konečně podařilo stoupnouti si k oknu a přečísti si to nadělení. Tam ji také našel ležeti na zemi sedlák Bavůrek, v jehož světničce Lenková zůstávala. Zaslechl tenkou příčkou bolestné zaúpění a hned temný úder. Vyskočil od stolu, kde

přebíral ječmen k jarní setbě, a šel se podívat, co vyvádí jejich podruhyně.

Musil zavolati i ženu a poslati pro Kokoráčku, než se jim podařilo probuditi paní Lenkovou opět k životu. Vytáhl jí z ruky ten nešťastný papír a nedivil se, že ji ta zpráva porazila.

Respicient jí suše oznamoval, že nadstrážník Vilém Lenk byl včera na patrole zastřelen a podle nařízení soudní komise bude zítra ráno na folmavském hřbitově pohřben.

Nešťastná paní se chvěla na posteli jako osikový lísteček, na nohou se neudržela, nebylo pomyslení, že by se mohla vydati na cestu a doprovoditi své nejmilejší dítě do hrobu. Z křesťanské lásky nabídl se tedy Bavůrek, že tam místo ní dojde, vyšetří všecky podrobnosti, jak k tomu neštěstí došlo, a věrně jí všechno poví, jako by to jeho dítě bylo.

Podívala se na něho vděčně, dala mu křížek, který sama měla připravený do rakve, požádala, aby jej vtiskl Vilíkovi do rukou jako poslední pozdrav mateřský, a Bavůrek šel.

Do své smrti však litoval, že má tak měkké srdce a že se k té lidské službě nabídl. Už to jím zatřásl, když spatřil zohavenou, špatně obvázanou hlavu mrtvoly. Přemohl se však a věrně vykonal přání staré matky, pokřižoval nebožtíka, kostěný kříž mu položil na prsa, pomodlil se nad ním, vyšetřil, že se nešťastník pravděpodobně střelil sám ze své služební pušky, že mu hrozilo vyšetřování pro nějaké důvěrné styky s pašery, plnou hlavu toho měl. Jak kráčel za rakví i po-

tom v kostele rovnal si to v hlavě, třídil, co řekne paní Lenkové a co jí zatím zamlčí, aby jí zbytečně nedělal ještě těžší srdce.

Než se nadál, bylo po mši svaté a pohřeb vyhrnul se z kostela jenom přes cestu rovnou na hřbitov. Vykopaný hrob černal se uprostřed řady dřevěných i litinových křížků, a jak sem Bavůrek vkročil, popotáhl nosem a zdálo se mu, jako by cítil — křen. Nevěnoval a také nemohl tomu věnovati valné pozornosti, neboť všecko se dalo vojensky řízně. Sešlo se mnoho finančníků našich i bavorských, sám pan komisař jim velel, a Bavůrkovi, jako zástupci krevních příbuzných, dával všude přednost. Kráčel hned za rakví a dostal se bez tlačení až k samému hrobu, ačkoli lidí bylo na hřbitově jako much nad hrncem medu.

„To tu mají nákýho nepořádného hrobaře, že ty kosti nesesbírá,“ myslí si pořádkumilovný sedlák, když viděl, jak nažloutlé, zemí umazané lidské hnáty i kosti vykukují z vykopané hlíny. „Teky to moh zakopát, než sme sem přišli.“

Kněz se modlí několik kroků od něho, zpěváci mu odpovídají, ale Bavůrek musí hleděti chtěj nechtěj ustavičně na ty vykopané pozůstatky lidských těl.

„Kohopa to asi vykopáli? V čípa hrobě asi bude Vilík ležet? Ty Němci mají i jiný kostě než my,“ napadlo ho a nenápadně zavadil botou o takový hnát, aby naň, až sebou hne, nešlápl. Ten se vyvalil z nakypřené země, Bavůrek spatřil na

jeho palici drobné, rašící lístky a jeho konec se bělal, jak byl rýčem přefat.

„Křen,“ projelo mu vtom hlavou a zjevily se mu právě takové kořeny, které k nim každoročně na podzim dovážel křenař. Nahnul se nad otevřený hrob, viděl, jak jeho strany vyloženy jsou samými bílými kolečky, ohlédl se za sebe a spatřil, jak všude mezi hroby dobývají se ze země teď po jaře štětičky vejčitých lístků křenových.

Pomalů, nerad, nejistě zvedal oči od země, aby se zbavil toho nepříjemného pohledu, a proti němu s lopatkou v ruce stojí hrobník.

„Pro pět ran Krista!“ — počal se třásti Bavůrek. „Panynko Marjá dyj, haby to nebula pravda. Hale dyjť je to ten děrek zatracenyj, co hu nás rozváží ha prodává křen.“

Teď se udělalo mdlo i otužilému sedláku. Zbledl jako křída, ani nevěděl, kdo ho vyvedl ze hřbitova, nikde se už ani nezastavil a putoval rovnou k domovu.

„To tě to ňák zmohlo,“ přivítala jej doma žena, když spatřila pobledlou tvář mužovu. „Tak se jen zuj, husleč se ha najež,“ radila mu, vytahujíc v teplé troubě uschovaný oběd.

„Ani pomýšlení nemám na jídlo,“ bránil se muž a točil se zády k míse.

„Pročpa ne? Vařila sem dnes, co ty rád. Kynutý knedlíky ha z křenu vomáčku.“

„Do smrti, do nejdelší smrti to nesmí přijít hu nás víckrát na stůl ha žádnýj to nesmí vzít do huby,“ vykřikl Bavůrek, až se žena lekla, ne-

blázní-li. Když se však dověděla, co ve Folmavě na hřbitově viděl a koho tam poznal, počal se jí chvěti žaludek a zachovávala ten přísný rozkaz sama a navždy.

A ku podivu! Starého křenaře od toho dne také u nás nikdo ani okem nespátril. Také on patrně si všiml a poznal jednoho ze svých četných odběratelů a věděl, ten že jistě mlčeti nebude.

ŘÍZKY.

I.

Jako když hodíte kámen s hráze přímo do prostřed rybníka, tak se zčeřila tichá hladina vrtihlavská, jakmile se rozhlásilo, že i sám katecheta měšťanských škol páter Poddaný dal se na tu novou víru a nahradil na štíhlém krku bílý kolárek pestrou vázankou z pravého hedvábí.

Příběhly s tou zprávou domů nejprve děti. Některé z nich matky hned citelně potrestaly za to, že rozšiřují takové nactiutrhání o velebníčkovi, který se těšil po celých Vrtihlavech neobyčejné cti, oblibě i vážnosti. Ale pak ten neočekávaný přerod duchovní potvrdila i školnice, a když sám pan ředitel večer na schůzi osvětové komise prohlásil, že uprázdněné místo prvního odboru obdržel učitel Jan Poddaný, který až dosud učil ve škole náboženství, poddali se i největší Tomášové a uvěřili.

Kolem „měšťanky“, úctyhodné to budovy dvoupatrové, tvořila se z lidských řečí kola vždy širší, ale také mělčí, skoro zuřivě pátralo se po tom, co pohnulo tichého jinak kněze k tak neočekávanému činu, tvrdilo se, že má kdesi schované tři

nemanželské děti, k nimž se nesměl jako otec hlásiti, počet jich vzrostl do večera na sedm, do rána na deset, vzpomínáno na jeho časté výlety do Prahy i jinam, prázdniny že nikdy netrávil doma, až konečně všichni se shodli v tom, že se teď jistojistě ožení.

V hustém síti takových dohadů a pomluv zanikly časem poslední vlny podrážděného mínění, rybníček v kamenné hrázi se opět ustál, žádné proroctví se nevyplnilo, bývalý katecheta zůstal dál milým, skromným človíčkem, chodil do své hospůdky na oběd, zůstával v podkrovním pokojíčku bednáře Voštípa, přestal jenom sloužiti mši svatou a do školy místo katechismu nosil si teď dějepis s čítankou. Ačkoli už před rokem šťastně složil předepsané zkoušky, přece jen teď přisedlal, musil se na každou hodinu ve škole pečlivě připravit, aby si nezahloupal před panem ředitelem, který zavítal k němu často na inspekci. Neměl tudíž času starati se o to, co bájí o něm městečko, ani si nevšiml, že málokdo ho oslovuje novým titulem, ale že mu většinou i kolegové ve škole i občané při nahodilém setkání říkají dál „pane katecheto“, slyšel dosud na to zvolání a nebránil se mu. To se tak uplatňovala setrvačnost starého zvyku.

Panu řediteli spadl sice kámen se srdce, že mohl obsaditi první obor zkoušenou silou, zato však církevním úřadům vzešla nová starost, jak a kým obsaditi místo po odpadlém knězi. Představovaly si to mnohem horší, bály se, že bývalý páter Poddaný nespokojí se vlastním odpa-

dem, že využije svého vlivu i obliby u dětí i dospělých, hnutí odpadové že se může ve Vrtihlavech rozšířit jako požár ve větru, a proto že tomu všemu nutno čelit vhodným jeho nástupcem.

Po pečlivém výběru určen k tomu prozatímně kaplan Šimon Kalíšek, který měl vskutku všech pět kněžských „p“. Sám pan děkan dal mu byt v rozsáhlé budově děkanské, podporoval jej svou zkušeností i radou, takže po měsíci počaly si i nejzbožnější duše zvykati na nedávnou změnu, jež natropila tolik zlé krve.

Všichni v celých Vrtihlavech dožili se vlastně ohromného zklamání, neboť starý katecheta se svým nástupcem žili v nejlepší shodě ve sboru i mimo něj, nehádali se, neprali, jak se všeobecně očekávalo, ba několikrát už bylo je viděti, jak kráčeji spolu po škole na procházku do neda-
lekého lesa.

To strašně páliło nejzbožnější duši na celé osadě vrtihlavské, paní Bohunu Zpěváčkovou, bohatou, bezdětnou vdovu po řezníku a uzenáři, která žila ve svém kamenném domě neodvisle jako královna a udivovala krotké a šetrné maloměšťáky štědrými dary místnímu kostelu i jeho služebníkům. Utrhační jazykové, o které ani ve Vrtihlavech nebyla žádná nouze, svorně sice tvrdili, že pohnutkou těchto dobrých skutků není ani tak zbožnost jako ješitnost, neboť pan děkan posílal o jejích darech do novin hotové chvalo-
zpěvy, zdravil ji už na deset kroků hlubokou poklonou, vyznamenával ji v kostele, kde jí vy-

kázal čestné místo hned v první lavici na kraji.

Tato paní nemohla tedy pochopiti vyvíjející se přátelství mezi Poddaným a Kalíškem a umínila si přetrhnout je v samém zárodku.

Vybrala si k tomu čtvrtek, kdy věděla, že „měšťanka“ má k vůli přesporním dětem celý den prázdko, a pozvala nového katechetu na oběd. Nikdo nemohl v tom viděti nic nápadného, neboť vdově už dávno minul nebezpečný věk a nebylo to po prvé, kdy u jejího stolu pohostinného měl zasednouti kněz.

Přednesla páteru Kalíškoví své uctivé pozvání v neděli po školní mši svaté, ten je radostně přijal a tak ve čtvrtek stála u rozžhavené plotny paní Zpěváčková, na mohutné pánvi syčelo a praskalo rozpuštěné máslo, ve kterém obracela vidličkou pěkné, strouhanou houskou obalené, křehoučké, dobře naklepané telecí řízký. Práce ta sice vyžadovala všecku její pozornost, aby se tento její vrchol kuchařského umění nepřipálil nebo nepřipekl, přece však silný její duch zanášel se i jinými myšlenkami. Promýšlela si totiž celý postup, jak jemně zaútočí na milého hosta, šetrně ho upozorní, že se nesluší přáteliti se s takovým Jidášem, jako je katecheta Poddaný, tato prašivá ovce v ovčinci církve svaté, že by mohla lehce nakaziti i jiné, že právě on — páter Kalíšek — musí dáti dobrý příklad, jako jej dává ona, která panu Poddanému za jeho pozdrav neděkuje, nezastaví se s ním, slovíčko naň nepromluví, ale mívá ho mlčky jako ohavného zrádce.

Zlost v ní syčela jako to rozpálené máslo na kuthanu a v hlavě se jí smažily a převracely nápady a myšlenky jako telecí řízky, když kdosi nesměle zafukal na kuchyňské dveře. Paní Bohuna se lekla, mrskla okem po hodinách, jednou rukou strhla špinavou, umaštěnou utěrku, kterou měla uvázanou kolem pasu, aby prskající omastek nepostříkal jí sněhobílou, silně naškrobenou a hladce vyžehlenou zástěrku, druhou si rychle přihladila nabarvené vlasy pod krajkovým čepečkem, vykouzila svůdný úsměv na opocenou tvář a pak teprve zvolala hlasitě: „Dále!“

Čekala, že ve dveřích se zjeví štíhlá postava pátera Kalíška, upatá v šosatém kabátě, pod černou kšticí v bledé, pečlivě vyholené tváři, že se na ni uprou dvě jiskrné oči, zalesknou se dvě řady krásných, jako by porculánových zubů, natáhne se k ní úzká ruka v hebké rukavičce; hlavou se jí kmitlo, že musí ještě nakrouhati okurku na salát, rozkrájet citron, umlíti černou kávu, poslati pro cigarety, a rychle se rozhodovala, že uvede milého hosta zatím do jídelny, předloží mu rodinné album, nalije sklínku vína a poprosí, aby se tu hodinku, která ještě zbývá do poledne, sám zabavil prohlídkou obrázků, sklenic, malovaných talířů, koflíků a jiných starožitností, které skrývala v sobě mohutná, pěkně vykládaná kredenc. Na tu skříň jenjen se třásli všichni znalci a sběratelé starožitností, a to by bylo, aby neupoutala pozornost tak vzdělaného muže, jakým se jevil nový katecheta.

V nejbližším okamžiku však už posílala všechny

ty nápady rovnou do horoucích pekel. Do dveří totiž vkročil jakýsi umouněný kluk, strčil jí do ruky lístek, vykřikl: „velebný pán se nechá poroučet“ a už byl zase v prachu. Paní Zpěváčková odtáhla řízky na okraj plotny, nasadila si zlatý skřípec, rozstříhla pozorně obálku, vytáhla z ní malou, tuhou navštívenku, přistoupila s ní k oknu a přečetla si zdrcující zprávu, že pozvaný host — ač se těšil velice — nemůže přijíti. „Náhle se mi rozbolel zub, lékař mi jej navrtal, umrtvil nerv a nařídil, že do večera nesmím nic jísti,“ psal na vysvětlenou páter Kalíšek a prosil za prominutí. Paní Bohuna asi tak vteřinu, dvě stála jako v Jiříkově vidění, ale pak se v ní probudila řeznická krev a ulevila si rázným zaklením. I do kuchyňského stolu udeřila zařatou pěstí, až na něm poskočily do výše přichystané příbory, když vykřikla jadrně: „Hrom aby do toho bacil! Každá radost se mi musí zkazit! Co si mám teď s tím počít?“

Upřela planoucí oči na roh kamen, kde na míse pečlivě narovnány rděly se krásně usmažené, libou vůni kolem šířící řízky. Tentokráte se jí obzvláště povedly, neboť řezník v přízemí, kterému po smrti mužově pronajala výnosnou živnost, dodával paní domácí samé prvotřídní zboží, ježto byl jist, že věci rozumí a nedá se ošiditi.

I tyto řízky nakrájel z kýty vyzrálého, nejméně čtyřnedělního a jen mlékem živého telete a Zpěváčková věděla, že usmaženy budou se v ústech křehce rozsýpati jako cukroví. Zítra ovšem nebudou už státi za nic. Přes noc zplih-

nou, opotí se, vychladnou, přestanou chrustati, co teď s nimi?

O dobrý nápad neměla bystrá vdova nikdy nouzi. Zastiňovala v tom ohledu nebožtíka muže, ačkoli se hrdě nazýval „hlavou domácnosti“

Sotva tedy zavadila okem o ten talíř tak krásného a povedeného „božího daru“, už skočila k prádelníku, vytáhla čerstvý servítek, ke svému jménu na visitce se zlatým okrajem připsala: „posílá něco na ten zub“, hodila lístek na kupu řízků, zavázala je a běžela do přízemí. „Andulo,“ vykřikla na ženského výrostka, který navštěvoval nejvyšší ročník měšťanské školy a teď seděl nahnut nad nějakým vyšíváním. „Andulo, paní domácí volá,“ šlehla dcerku matka, takže hned vyskočila a letěla jako na křídlech vstříc paní Zpěváčkové. Ta se zastavila na nejdolejším schodě, odevzdala uzlíček ochotné žákyni a rozkázala povýšeně: „Tohle doneseš panu katechetovi, postavíš mu to na stůl a vyřídíš, že se nechám poroučet. Talíř se servítkem přines zpátky, aby si nemyslil, že mu to také patří, scházelo by mi to do tuctu.“

„Prosím milostpaní,“ uklonila se mrštně Andula, dlouhý cop s velikou mašlí kmitl se v průjezdě a už pelášila, jako by jí paty zapálil.

II.

Bývalý katecheta a nynější učitel Poddaný chodil ve svém podkrovním pokojíčku od dveří k oknu v ruce s čítankou, četl Vrchlického báseň a přemýšlel, kterou metodou by ji měl žákům rozebrati a vyložiti, aby pochopili všecku její krásu.

„Paní Zpěváčková se nechá poroučet a tohle vám posílá,“ rozlítly se před ním dveře a do nich vrátila se Andula jako mladé dráče. Nad sevřenou dlaní tyčily se čtyři cípy servítka a pod ní rýsoval se kruh porculánového talíře.

„I podívejme se! Paní Zpěváčková si na mne vzpomněla. To mě těší,“ usmíval se Poddaný mile překvapen.

„A mám vám to sama dáti na jiný talíř. Tenhle i se servítkem musím přinést domů,“ usmívala se Andula, šťastná, že může a smí nějak posloužit milovanému učiteli, a brousila očima po mládenecky zařízeném pokojíčku. „Tak to dáme třeba semhle,“ vykřikla radostně, když jí padl do oka plechový podnos, na kterém stála láhev vody a sklenice. Panu učiteli taktak že stačil čas

vytáhnouti ze skříně nějakou knížku, strčiti ji Andule do ruky a zvolati: „Tu máš od cesty a vyříd' milostpaní, že nechám děkovat.“

Vrátil se ke stolu, na kterém vršil se kopeček krásných, vonných řízků, a zamyslíl se nad ním. Cítil jako lítost zaplavilo mu srdce.

„Jak snadno lze někomu ukřivditi,“ rozjímal si nad tím nenadálým darem. „Domníval jsem se, že paní Zpěváčková se na mne hněvá, že mi za pozdrav ani neděkuje, a hle, jak jsem se mýlil!“ To obracel v ruce umaštěnou visitku a už po kolikáté si četl pod tištěným jménem jejím pevnou rukou napsanou větu: „posílá něco na zub.“

Jeho odpad jí tedy nepohoršil. Naopak projevuje tím darem vzácnou svobodomyšlnost a snášlivost, chce ukázati, že se na jejich vzájemném společenském poměru nic nezměnilo a že ctí jeho vnitřní přesvědčení, i když sama stojí v jiném táboru.

„Tak to má býti,“ liboval si, a ježto po té vnitřní spokojenosti dostavil se i zdravý hlad tělesný, s chutí zakousl se do jednoho řízku, za kterým následoval druhý i třetí, takže vzkázal do hostince, že dnes nepřijde k obědu ani k večeři.

Páter Kalíšek na děkanství mezitím zachovával přísně radu zubního lékaře, živil se jenom tekutou potravou a když mu pak nahradili prozatímně plombu cementovou vložkou, nahražoval si nedobrovolný půst bohatě za děkanským stolem a na paní Zpěváčkovou hned si nevzpomněl. Ta však nebyla z těch, na které lze lehko zapomenouti.

„Tak už zase zdráv, velebníčku, zdráv?“ vplula mu do cesty šustíc hedvábím, právě když před devátou spěchal do školy. Také on tam nechodil bezstarostně, neboť nevykládal tam biblickou dějepravu a katechismus, jak byl zvyklý, ale osnova mu předpisovala i liturgiku a církevní dějiny, zkoušky pro měšťanské školy neměl a tak se mu hlavou honily zcela jiné myšlenky než vzpomínka na odřeknutý oběd.

„Děkuji, milostpaní, děkuji za optání. Zdráv jako řepa. A milostpaní — chvála Bohu — také vypadá znamenitě. A kam račte? Spěcháte jistě do trhu? Tak se poroučím. Mám od devíti hodinu ve třetí třídě.“

Už hezkou chvíli zmizel ve dveřích nedaleké školní budovy a bohatá vdova dosud stála jako žena Lotova, proměněná v sloup. Její duše přímo žíznila po chvále a obdivu, po slovech díků a uznání, kterými ji jistě zahrne ten mladý kněžíček, už měla uchystaný úsměv i pohyb ruky, jak na to odpoví: „Ale to nestojí za řeč. Taková maličkost. Jen když jste si pochutnal. To pozvání však vám neodpustím! Musíte přijít jindy. Třeba za týden.“ A ten nezdvořák ničehož nic! Ani se nezmíní, jako by to musilo býti. Takový talíř řízků! Kilo telecího bez kostí stálo třicet korun, pekla je na pravém másle, na žádné náhražce z kokosu, naklepala je, práci si s nimi dala a ten krobiján neřekne ani „děkuji“.

„No počkej!“ Zahrozila mu v duchu, otočila se na patě a div že nevrazila do učitele Poddaného.

„Ruku líbám, milostpaní,“ smekl rychle klo-

bouk skoro až k zemi a tak mile, teple, vděčně se na ni podíval, že tentokráte, ani o tom nevědouc, usmála se naň jako kdysi, řekla svoje obvyklé „dobrý den“, vtom se však vzpamatovala, zvažněla, pokývala jaksi smutně hlavou a vykročila.

„Chtěl jsem si, milostivá paní, s vámi pohovořit, vysvětliti vám, poděkovati“ — koktal překvapený učitel, ale paní Zpěváčkovou už nezadržel a nezastavil. Plula jako loď s hlavou vztyčenou přes náměstí přímo k svému domu a srdce v hrudi jí tvrdlo jako kámen.

„Čert aby se v těch kněžích vyznal,“ hubovala hlasitě, když odkládala doma před zrcadlem šperky, kterými zářily její prsty, uši i hrdlo. Přestala děkovati za pozdrav i páteru Kalíškoví, zato však o něm prorokovala panu děkanovi: „Dají si na toho kněžíčka pozor! Z toho se jistě vyklube druhý katecheta Poddaný!“

To proroctví se ovšem nesplnilo.

Po prázdninách odstěhovali se oba z Vrtihlav neznámo kam a paní Zpěváčková do smrti se nedověděla, proč jí páter Kalíšek za řízky nepoděkoval a proč ten odpadlík Poddaný tak uctivě ji zdravil, že by ji byl málem usmířil. Ale také pan děkan nedovedl si nijak vysvětliti, proč horlivost a obětavost jeho milé ovečky poklesla náhle na bod mrazu, takže i on ji přestal vyznamenávati svou přízní a věnoval jí jen tolik pozornosti jako každé jiné osadnici.

Jediná Andula měla na tu událost příjemnou upomínku. V její knihovničce leží dosud kní-

žečka, na jejíž vnitřní straně tuhé desky stojí napsáno: „Dostala jsem na památku od pana katechety Poddaného, když jsem mu přinesla řízky.“

Ta mi také podala klíč k záhadě, proč paní Bohuna Zpěváčková upadla z náboženské horlivosti v úplnou náboženskou lhostejnost a netečnost.

OBSAH:

	Psáno roku	Str.
Stavěl	1903	7
Nepokradeš	1925	167
Křesťanské cvičení	1916	181
Letní farář	1925	189
Půlzlutník	1925	205
Křenová omáčka	1925	217
Řízky	1925	229